יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

קובץ הערות וביאורים

כמים לים מכסים

מאת תלמידי שיעור א׳

ישיבה גדולה

תומכי תמימים ליובאוויטש - סיגייט

•

גליון א׳

יום הבהיר י״א ניסן תשע״ד

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה

קי״ב שנה להולדת כ״ק אדמו״ר מלך המשיח שליט״א

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

קובץ הערות וביאורים

כמים לים מכסים

מאת תלמידי שיעור א׳

ישיבה גדולה

תומכי תמימים ליובאוויטש - סיגייט

•

גליון א׳

יום הבהיר י״א ניסן תשע״ד

כשמביטים ״אויף אן אמת׳ן ישיבה בחור״ - רואים מיד את המציאות האמיתית שלו, מציאות התורה!... ומציאות התורה נעשית ״כמים לים מכסים״ בנוגע לעולמו, בכל פרטי חייו, בתור תלמיד פרטי במיוחד. ונוסף לזה, הוא משפיע כך גם על חביריו, באופן ד״מהם יראו וכן יעשו״!

אור לבדר״ח מר חשון ה׳תשנ״ב

חברי המערכת:

הת׳ השליח אברהם משה שי׳ דייס
הת׳ לוי יצחק שי׳ גינסבערג
הת׳ ישראל הכהן שי׳ גרימבערג
הת׳ שלום שי׳ פופר

מענה כ״ק אדמו״ר מלך המשיח שליט״א על קבלת כו״כ
קובצי הערות וביאורים וכו׳ שי״ל לכבוד יום הולדת
השמונים ואחת, י״א ניסן תהא שנת גילוי משיח:

נת׳ ות״ח ודבר בעתו
ביום י״א - נשיא לבני אשר - בניסן חודש הגאולה
ביום שישי - שהוכפל בו טוב
פר׳ צו זירוז (ונתינת כח) מיד ולדורות אעה״צ.

יוצא לאור על ידי
מערכת "כמים לים מכסים"
ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש - סיגייט
•
4823 Beach 48th Street
Seagate, NY 11224
Kamayimlyam@gmail.com

נדפס ע״י The Print House

ב"ה

פתח דבר

לכבוד יום הבהיר והזך[1], יום עשתי עשר יום לחודש ניסן (חודש הגאולה) נשיא לבני אשר, אשר "הוא יתן מעדני מלך"[2] - יום הולדת המאה ושתים עשרה של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א,

הננו שמחים להגיש לפני קהל אנ"ש והתמימים שי', קובץ הערות וביאורים "כמים לים מכסים"[3] גליון ראשון, מאת תלמידי שיעור א' דישיבה גדולה - תומכי תמימים ליובאוויטש סיגייט.

ידוע גודל הערך והחשיבות של הדפסת חידו"ת בכלל, ומפורסם הוראות כ"ק אד"ש מה"מ בכו"כ הזדמנויות[4] לכתוב חדושי תורה ולהדפיסם בקובצים ובספרים המיוחדים לזה.

משנה תוקף קיבל הדבר עקב הימצאנו בתקופה שבו, כהגדרת כ"ק אד"ש מה"מ, עומדים "על סף הגאולה, ותיכף ומיד המשכתה ושלימותה"[5], שבה הרבה לדבר אודות חשיבות כתיבת הערות וחידושי תורה והוצאתם לאור שמזרזת את ביאת משיח צדקנו.

וכלשונו הק' בשיחת ש"פ נשא תנש"א[6]: "שההוראה למעשה בפועל שהזמן גרמא היא בהכנה (מעין ודוגמא ומביאה בפועל ממש) לקיום היעוד "תורה חדשה מאתי תצא". ובפשטות - התחדשות והוספה בלימוד התורה מתוך חיות ותענוג עד שמתחדשים חידושים בתורה, הן בנוגע לעצמו, והן בנוגע לפעולה על הזולת, "העמידו תלמידים הרבה"[7], כידוע ש"כל איש ישראל יכול לגלות תעלומות חכמה ולחדש

---

1) לקו"ש חי"ז ע' 433. התוועדויות תשמ"ב ח"ב ע' 1083 "יום המיוחד (שמייחדו משאר ימות השנה) י"א ניסן".

2) ראה לקוטי לוי יצחק - אגרות שכד-ה. תיד. תיט.

3) ישעי' יא, ט

4) ראה שיחות ש"פ במדבר, נשא ה'תנש"א ולך תשנ"ב.

5) שיחת ש"פ בלק תנש"א (סה"ש תנש"א ח"ב ע' 690).

6) סה"ש ה'תנש"א ח"ב ע' 597.

7) אבות פ"א מ"א.

שכל חדש בתורה, הן באגדות הן בנגלה הן בנסתר, כפי בחינת שורש נשמתו ומחוייב בדבר"[8], כולל ובמיוחד - התחדשות והוספה בלימוד והפצת פנימיות התורה שנתגלתה בתורת החסידות, מעין ודוגמא ו'טעימה' מתורתו של משיח ("טועמי' חיים זכו"), שלכן עי"ז מזרזים וממהרים ופועלים ביאת דוד מלכא משיחא".

בהתאם לזאת, יצאו לאור ההערות שנכתבו ע"י התלמידים שיחיו המכילים כל טוב הערות וביאורים בכל חלקי התורה בקובץ "קנאת סופרים" הנדפסת בישיבות תות"ל ברחבי העולם.

אי לזאת ובעמדינו תחת רושם ימי ההכנה לי"א ניסן, שבהם נתבקשנו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו[9] ע"ד נתינת מתנות, ודוקא אלו הגורמים נחת רוח שזה נעשה ע"י הוספה בלימוד התורה, הן נגלה והן חסידות קבצנו ליקטנו וביררנו הערות וביאורים אלו, ואספנום לתוך קובץ אחד עם עוד הוספות רבות, מודפסים בתור שי לכבודו של כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א, לקראת בוא "יום מלכנו"[10]. בזאת נתקיים ע"י הוראתו הק'[11] להדפיס קובץ חידושי תורה לפני חג הפסח.

***

ישיבתנו הק' נפתחת בחודש אלול תשע"ג, ע"פ הוראתו הק' של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ע"ד פתיחת סניפים חדשים דתומכי-תמימים, ע"כ במדור ה"דבר מלכות" הנדפסת בראש הקובץ הבאנו כהוראת כ"ק אד"ש מה"מ[12], חלק משיחה קדושה דהושענה רבה תשנ"ב בו הורה ע"ד פתיחת מחלקות נוספים דישיבת תות"ל במקומות שעד כה היו חסרים, וחיזוק הסניפים הקיימים.

ע"פ ה"בקשה נפשית" דכ"ק אדמו"ר שליט"א להדפיס ענינים הקשורים ללימוד הרמב"ם בסמיכות ליום הולדתו[13] ובקשר ליובל השלושים מיסוד התקנה הידועה ע"ד שיעור לימוד יומי ברמב"ם ראינו

---

8) תניא אגה"ק סי' כו. וראה הל' תלמוד תורה לאדה"ז פ"ב ה"ב.

9) התוועדות פורים תשל"ב

10) ע"פ לשון הכתוב - הושע ז,ה. ובמצודות דוד שם: "ר"ל ביום שמחת מלך ישראל ביום הלידה".

11) בשיחת ש"פ בראשית תשל"ו.

12) וראה רשימה דהתוועדות שמח"ת שרס"ז: "יש לפתוח בדבר מלך, סידות של הרבי (המשך תרס"ו ע' תקנ"א).

13) קונ' הדפסת קובצי חידו"ת ברמב"ם, ש"פ צו, תשמ"ו (נעתק לקמן).

לנכון להדפיס צרור הוראות מיוחדות בענין לימוד הרמב"ם מתוך השיחות דשנים האחרונות, נלקט ע"י א' התלמידים דישיבתנו הק'.

כנהוג לאחרונה[14] הבאנו כמדור הראשון של הערות וביאורים מדור מיוחד בעניני משיח וגאולה. זאת בעקבות ה'שטורעם'[15] המיוחד שעשה כ"ק אדמו"ר שליט"א בענין חשיבות הלימוד ועיסוק בנושאים אלו אשר זאת היא "הדרך הישרה, קלה ומהירה לפעול התגלות וביאת המשיח תיכף ומיד ממש"[16].

בין ההערות גם נמצא כו"כ ביאורים בשיחות ומאמרים דשנות הנפלאות, תנש"א-נ"ב, וזאת ע"פ המבואר בשיחות ואגרות כ"ק אד"ש ע"ד חשיבות הלימוד בשיחות ומאמרי כ"ק אדמו"ר מוהרי"יץ נ"ע האחרונים. ובל' הרב "הלואי היו מדקדקים אנ"ש, ובפרט התמימים, בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, ואפי' בשיחותיו, ובפרט משנת השי"ת והשנה שקדמה לה"[17]. ואף אנן נעני' אבתרי'[18] בנוגע לתורתו שלו, שבהם "דער רבי האט אלץ באווארנט"[19] ובהם נמצא הדרכה ודרכי פעולה עד ביאת המשיח תיכף ומיד ממ"ש.

לחביבותא דמלתא בקשר ליום הולדת דכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, יום לידת עם ישראל[20], שבו גובר מזלם של ישראל[21], ראינו לנכון להדפיס בתור הוספה עלי ההגהה של כ"ק אדמו"ר שליט"א על המודעה שהוכנה להדפסה ב"אלגעמיינער ג'ורנאל' בקיץ תשמ"ח ע"ד מבצע יום הולדת, וכן התוכן של מודעה מוגהת דומה שהודפס ב"ניו יארק טיימס".

***

14) ראה שיחת ש"פ יוצא תשנ"ב: ". . . דעם מנהג ישראל וואס איז הולך ומתפשט בזמננו זה - צו לערנען עניני גאולה ועניני משיח, בכדי זיך און אנדערע צוגרייטן צו דעם גילוי פון דער גאולה אמיתית והשלימה".

15) לש' כ"ק אד"ש בנוגע להעיסוק (שלו) בענין הגאולה- שיחת ש"פ בלק תנש"א ס"י.

16) שיחת ש"פ תזריע-מצורע תנש"א ס"ט-י"ב. וראה שם בהע' 119 "לחדש חידושי תורה בעניני משיח וגאולה".

17) אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ד עמ' כד.

18) ראה גם שיחת ש"פ תזו"מ תנש"א הע' 67 (סה"ש ח"ב עמ' 467).

19) ראה לקו"ש ח"ב ע' 512.

20) שיחת ש"פ מצורע, שבת הגדול, תשמ"ט (סה"ש ח"א ע' 390).

21) ש"פ תצוה ה'תשנ"ב (סה"ש ח"ב ע' 369).

הננו להעיר שרוב ההערות, הם חידושים שחידשו התלמידים תוך כדי עיונם בהסוגיות שנלמדו בסדרי הישיבה, ולכן רוב ההערות בנגלה הם במסכת שבת הנלמדת בשנה זו בישיבות חב"ד ברחבי תבל.

ויש לציין שאף שעברנו על החומר דקובץ הנוכחי, עכ"ז "שגיאות מי יבין[22]", ומבקשים מכל הקוראים לשלוח כל תגובות והערות וכו' להמערכת ע"מ להדפיס אותם בל"נ בקובץ הבא שי"ל בע"ה לכבוד ,'יום זכאי' כ"ח סיון - ג' תמוז.

ונחתום בתקוה ובבטחון, שבזכות ההתעסקות וההוספה בלימוד התורה ובפרט ע"י החידוש בה, נזכה עוד לפני "יום מלכנו" "יום משיחת ראש בני ישראל למלך המשיח"[23] לקיום היעוד "ולא יכנף עוד מוריך והיו עניך רואות את מוריך"[24], וישמיענו נפלאות מתורתו - "תורה חדשה מאתי תצא"[25], בהיגלות מלכינו משיחנו לעין כל, בגאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומי"ד ממ"ש, "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים""[26].

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מערכת "כמים לים מכסים"

ימים הסמוכים לי"א ניסן, ה'תשע"ד
קי"ב שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
סיגייט, נ.י.

22) תהילים י"ט, י"ב.
23) שיחת ג', ועש"ק וש"ק פ' תצוה תשנ"ב (סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 409)
24) ישעי' ל, כ.
25) ישעי' נא, ד.
26) ישעי' יא, ט.

מפתח ענינים

דבר מלכות

שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א הושע"ר תשנ"ב 11
ליקוט ע"ד הרמב"ם 15

גאולה ומשיח

שוה כסף בגאולה העתידה..... 20
הת' שלום דובער שיחי' הכהן הענדל
הת' אברהם משה שיחי' דייס
חיות אוה"ע לעת"ל 28
הת' שלום דובער שיחי' ליבעראוו
וכתתו חרבותם לאתים - פעולתו של מלך המשיח..... 29
הת' לוי יצחק שיחי' גינסבערג
הרמז ע"ד הפיכת הגלות בפר' בלק..... 36
הת' יוסף יצחק שיחי' אליאב
בקשת משה ליכנס לארץ..... 37
הת' אברהם משה שיחי' דייס
הבאת קרבן תודה בגאולה 39
הת' יוסף חיים שיחי' וואראוויטש
סיבת ריבוי הפס' שמביא הרמב"ם להוכיח ע"ד ביאת המשיח 42
הת' אברהם משה שיחי' דייס

נגלה

כותל משופע..... 44
הת' שלום דובער הכהן שיחי' הענדל
איסטוונית לשיטת הרשב"א 46
הת' לוי יצחק שיחי' גינסבערג
הערות קצרות בארבע רשויות..... 48
הת' לוי יצחק שיחי' דריהם
וכי אומרים לו חטא בשביל שיזכה בו חבירו 50
הת' שמואל אייזיק שיחי' רייצעס
ונסקל פשיטא..... 52
הת' שלום דובער הכהן שיחי' הענדל
מים ע"ג מים זו היא הנחתן 54
הת' לוי יצחק שיחי' גינסבערג

ביאור בקושיית רעק"א 55
הת' שמואל אייזיק שיחי' רייצעס
בעינן ד' על ד' - לשיטת ר"ת 58
הת' שלום דובער הכהן שיחי' הענדל
עמד לכתף בתוך ד' אמות 60
א' התמימים
ידו של אדם חשובה לו כד' על ד' 62
הת' לוי יצחק שיחי' גינסבערג
הגדרת הגומא ברה"ר - לדעת רבא 67
הת' דוד מנחם מענדל שיחי' ברוך

חסידות

תניא פרק מ"ו - אשר קדשנו במצוותיו 69
הרב אהרן לייב שיחי' ראסקין
הרא"מ מיהו? 73
הת' שלום דובער שיחי' ליבעראוו
מס"נ דחנוכה והמס"נ דפורים 74
הת' לוי יצחק שיחי' גינסבערג
ענין האמונה בבחי' מקיף הנתבאר בד"ה וקיבל היהודים פרז"ת 79
הת' שלום דובער שיחי' ליבעראוו

הגדה של פסח

מזכירין יציאת מצרים בלילות 82
הרב מנחם מענדל שי' קראסניאנסקי
כולו צלי 89
הת' שלום שיחי' פופר
עיקר המצוה בהתחלת הבדיקה 91
הת' לוי יצחק שי' דריהם

פשוטו של מקרא

משה מלך הי' אם לאו 92
הרב מנחם מענדל שיחי' קראסניאנסקי
פירש"י ב"רצוננו לראות את מלכינו" 94
הת' שלום דובער שיחי' ליבעראוו
ולא יהי' עוד מבול 94
הת' ישראל שניאור נחמן הכהן שיחי' גרימברג
הוספה 96

דבר מלכות

לייסד מחלקות חדשות של תומכי תמימים, ולהרחיב את המחלקות הקיימות כבר. להחליט להוסיף עוד יותר בקיום הציווי ד"והעמידו תלמידים הרבה"

חלק משיחת הושענא רבה ה'תשנ"ב

הנחת הת' בלתי מוגה

א. ...ועוד, והוא העיקר, שמכיון שאדמו"ר נ"ע מייסד הישיבה הוא האושפיזא ו"האורח" ביום זה, והרי לאורח צריכים לתת את כל הענינים–יש להוסיף תיכף ומיד בייסוד מחלקות חדשות דתומכי–תמימים, ובאופן דהפצה ("הפצה אין מייסד זיין מחלקות"), וכמו כן, להרחיב להעמיק ולהגדיל את המחלקות הקיימות כבר, הן אלה הנקראות תומכי–תמימים,והן אלה הנקראות "אחי תמימים" (וכיו"ב בשאר השמות)– שתוכן כולן שווה, מפני שזוהי **אותה** ה"תורה", **אותם** מייסדים **ואותם** מנהלים.

אלא שעם–היותה **אותה** התורה **ואותם** המייסדים כו' לא נשארים **באותו** המעמד ומצב, כיון שעיקר הוא שאותה הישיבה גופא תילך ותוסיף "מחיל אל חיל"!

ויתירה מזו – שמנצלים את רגעי הגלות האחרונים, לשלוח שלוחים ("ניט אום יו"ט גערעדט, אדער אום שבת גערעדט, אדער חול המועד גערעדט"), ולייסד – ע"י מכתבים, הוראות וכיו"ב – מחלקות חדשות דתומכי – תמימים, שבהם ילמדו פנימיות התורה כפי שלמדו בתומכי תמימים, באופן שכל חלקח התורה, פנימיות התורה ונגלה דתורה ועד ל"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש" הם "תורה תמימה". וכפי שמייסד

הישיבה הסביר בשעתו[1] בפירוש העניין ד"תורה **תמימה**", שאין זה לימוד שלכמה וכמה חלקים נפרדים, אלא "תורה" לשון יחיד ו"תמימה" שון יחיד, ו"תורה תמימה" ביחד – בלשון יחיד.

ב. ויש להוסיף בזה, ע"פ שיחתו הידועה של החסידישער אושפיזא בנוגע לתלמידי התמימים (הנ"ל) – שעניינם המיוחד הוא קיום ציווי המשנה[2] "והעמידו תלמידים הרבה"!

ואכן, מאז, התפשטו תלמידי התמימים ביותר, כיוון שכל תלמיד קיים "והעמידו תלמידים הרבה" הן "הרבה" בפשטות, והן "הרבה" בפירושו – שכל אחד מהתלמידים הוא תלמיד כזה בתוכו נכללים "תלמידים הרבה"!

ומזה יש לימוד והוראה בנוגע לתלמידי התמימים – שיש להחליט להוסיף ולהרחיב עוד יותר את קיום הציווי ד"והעמידו תלמידים הרבה"!

ומכיוון שניתנו להם כבר הכשרונות לכך, ויתירה מזו, שהתחילו כבר בניצול הכשרונות – ע"י העמדת תלמיד אחד עכ"פ, וכל שכן שני תלמידים, ועאכו"כ שלשה תלמידים (שאז הרי זה "תלמידים הרבה" כפשוטו, כידוע שאף שבדיעבד גם שנים נקראים "הרבה", כפשוטו מתחיל משלשה) – עליהם להוסיף בזה ולנצל את הכשרונות במילואן בהעמדת "תלמידים הרבה".

ולהוסיף, שקיום הציווי ד"והעמידו תלמידים הרבה" שייך לכאו"א במעמדו ומצבו – מתחיל מהפעולה על בני ביתו, שהוא פועל שכל א' מהם נעשה בדוגמת "תלמיד", שכן, עניין זה שייך גם בנשים וטף – נשים במצוות דילהו, וכמו כן, טף במצוות דילהו [וכמדובר כמה פעמים[3], שכאשר ילד אומר "מודה אני לפניך" הרי הוא מראה בכך שהוא תלמידו של משה רבינו ש"קיבל תורה מסיני" מעצמות ומהות "ומסרה" לכאו"א

---

1) ראה שיחת שמחת תורה תרנ"ט (בשעת הקפות – בקשר לקריאת שם הישיבה "תומכי תמימים") – נעתקה באגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"י עמ' שס"ח. ועוד.

2) אבות פ"א מ"א.

3) ראה גם שיחת יום ד' דחג הסוכות לצבאות ה' (לעיל עמ' 142).

מישראל ע"י יהושע (שעל ידו נעשה כיבוש הארץ)], ועד שכל א' מהם נעשה בעצמו מציאות של "תלמידים הרבה", וממילא מובן, שהישג זה לא נותן לו מנוח ("אז דאס לאזט אים ניט רוען") מלהוסיף ולפעול בהעמדת "תלמידים הרבה", כך, שאינו מסתפק בהפעולה על בני ביתו, אלא הוא מוסיף ומעמיד "תלמידים הרבה" בפשטות, ועד לתלמידים שכל אחד מהם הוא "הרבה" בפני עצמו, ובמילא, גם הם משתדלים בהעמדת "תלמידים הרבה, וכו'.

ומעין זה צריכה להיות ג"כ הפעולה האמורה (כמדובר כמה פעמים) – להשתדל להרבה בייסוד מחלקות דישיבות תומכי תמימים, עד כדי כך, שההשפעה שלהן, ויתירה מזו, המחלקות עצמן יגיעו לכל תפוצות ישראל!

ובדוגמת מה שפעלו כבר בנוגע להדפסת התניא[4] ("ניט אום חול המועד גערעדט און ניט אום יו"ט גערעדט") – שבכל מקום שמצאו בו יישוב בני שראל הדפיסו את ספר התניא כולל גם במדינה ההיא, אשר בה נמצאת ליובאוויטש עד היום הזה . . .

ג. ...ועוד והוא העיקר, שכל הפעולות האמורות בכל מושבות בני שיראל נעשות הקדמה קרוה לכך – שכל בתי בני ישראל, שהם בבחי' "בית המשולש" (בתי מעשים טובים, בתי לימוד התורה ובתי תפילה) – נישאים מיד ("ווערט גלייך אריבערגעטראגן") "עם ענני שמיא"[5], ביחד עם כל ישראל "בנערינו בזקנינו ובבנותינו"[6] – לארצנו הקדושה ולירושלים עיר הקודש, ולהר הקודש ולבית המקדש, ושם גופא – לעזרה שבבית המקדש, ששם ממשיכים את שמחת השואבה, הלוך ומוסיף ואור!

---

4) יש לציין שהשנה הוא שלושים שנה (תשד"מ–תשע"ד) מההוראה "להדפיס ספר התניא בכל עיר ועיירה שיש בה יהודים (שלא נדפסו שם ע"ע)" (שלשלת היחס שבס' היום יום)– המערכת.

5) דניאל ז', יג. וראה סנהדרין צח, א.

6) בא י', ט.

וה"אור" הוא בתוקף כל כך עד שהוא פועל גם על העבר, כך, שעוד בעמדנו בזמן הגלות נעשה כבר 'מואר יותר' ("ווערט שוין ליכטיקער"), כיוון שניכר כבר אור הגאולה האמיתית והלימה, ועד שהוא מאיר וחודר אל תוך תוכה של כל מציאות הגלות ("אז דאס לייכט דורך און ביז דורך און דורך").

ליקוט ע"ד הרמב"ם

מתוך שיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

● קסל"א שהילולת הרמב"ם בכ"ד טבת

הרי נמצאים עכשיו בהתוועדות הקשורה לכך שהיום - יום ראשון - כ"ף טבת, עשרים בטבת, הוא יום ההילולא של הרמב"ם, והיות שמשתדלים בכל האופנים האפשריים, שיתפשט השיעור ללימוד הרמב"ם, ובפרט באופן שיכולו לגמרו ליום ההולדת שלו - א"כ מובן, שזה ענין הקשור לרמב"ם, ובפרט ליום ההילולא שלו, שכמ"ש אדמו"ר הזקן - שיום ההילולא שלו חל גם בשבוע זה, בכ"ד טבת - ועד שיש קא סלקא-דעתך, שההילולא של הרמב"ם הי' ג"כ בכ"ד טבת, אף על פי שכתוב בספר של בנו, ר' אברהם, שזה הי' בכ"ף טבת, וכן משמע מעוד מקומות. שלכן המסקנא ודעת הרוב הוא, שבכ"ף טבת הוא יום ההילולא שלו .

משיחת כ"ף טבת, תשמ"ה

● אופנים השונים בחתימות הרמב"ם

איר ווייסט מסתמא אַז דער רמב"ם פלעגט חתמ'ן אויף דריי אופנים. און ס'איז געווען מיט אַ דיוק, איז געווען יעדער אות באַזונדער, דערנאָך איז געווען איין אות פאַרבונדן מיטן צווייטן, און דערנאָך איז געווען אינגאַנצן אַלץ צוזאַמעניש. און ס'איז געווען בדיוק, און דערפון פאַרשטייט מען ווי אַזוי דער רמב"ם האָט מדייק געווען אין ספר ההלכות שלו, אַז אפילו בהנוגע צו זיין חתימה האָט ער אויך געלייגט אויף דערויף דעם דיוק הכי גדול, ועד כדי כך אַז מ'קאָן מדייק זיין און אָפּלערנען וועגן וואָס ער האָט געשריבן דעם בריוו, צי אַ ענין של הלכה, אָדער אַ ענין של רשות.

כ"ו אד"ר תשנ"ב[1]

● הרמב"ם - משיח שבדורו[2]

[בחודש אייר תשמ"ה כתב הרב אברהם יצחק וולפסון לכ"ק אדמו"ר

---

1) מתוך דברי קודש שנאמרו בעת חלוקת השטרות - שליחות מצוה לצדקה, (ע"פ סרט ההקלטה). וראה שיחת ש"פ יתרו תשנ"ב הע' 95.

2) מודפס בהוספות ל"דבר מלכות עם פיענוחים" ע' 537.

מה"מ שליט"א אודות המובא בשם הרה"ק מרוז'ין, ש"הרמב"ם ז"ל הי' ראוי להיות גואל צדק, שנרי חבר חיבורו על כל הדינים שאינם נוהגים לזמן הזה רק לימות המשיח, אלא מפני שהדור לא הי' ראוי לכך על כן בא הראב"ד ועשה השגות עליו". כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א ענה על כך:]

כהנ"ל נת' ות"ח. ולהעיר מאגרת תימן להרמב"ם ע"ד קבלתו בזמן החזרת הנבוא "והיא הקדמת המשיח" - ד"א תתק"ע (ה' שנים לאחרי פטירתו) - וזה הקץ היותר נכון - ועפ"ז ה"ז בעתה, ואחישנה צ"ל לפני זה.

ומתייחס לרבינו הקדוש שהוא מזרע דהמע"ה [=דוד המלך עליו השלום].

• שיעורי הרמב"ם - חיי נפשו

. . .שיעורי חת"ת (חומש, תהלים ותניא), וועלכע כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האט קובע געווען אלס שיעורים השוים לכל נפש, פאר יעדער איד בדורנו (ווארום נשיא דורנו איז דער נשיא פון כל אנשי הדור): דער שיעור בכל יום:טין חומש (כפי שנחלק לכל יום).דער שיעור תהלים (כפי שנחלק לכל החודש).און דער שיעור אין ספר התניא (כפי שנחלק לכל השנה)

ושלא כדעת הטועים,אז די שיעורים זיינען (נאר) אלס א חלק פון מצות תלמוד תורה,וואס דעמולט יש מקום לומר אז דער שיעור בספר התניא (וואס איז א חלק פון תושבע"פ)איז מען ניט מקיים סיידן מ'האט אין דעם הבנה והשגה כדרוש (וואס איז א הכרח בלימוד תושבע"פ), נאר בעיקר זיינען די שיעורי חת"ת נוגע לחיי נפשו [און דער שיעור אין תניא, פנימיות התורה-חיי פנימיות נפשו, כידוע אז סתים דישראל איז פארבונדן מיט סתים דאורייתא], און אזוי ווי דעם שיעור חומש און שיעור תהלים (תורה שבכתב) איז מען מקיים אויך ווען לא ידע מאי קאמר, יש לומר אז אזוי איז אויך בנוגע צו דעם שיעור תניא

און אויך , כיון שנתקבל ונתפשט לאחרונה שיעור בספר הרמב"ם, בא' מהג' אופנים: ג' פרקים ליום ,אדער ספר המצות, אדער פרק א' ליום.."

שיחת ש"פ מטו"מ תשמ"ו[3]

• לימוד רמב"ם ברבים

כאן המקום - בהמשך להמדובר אודות סיום ספר והתחלת ספר חדש - לעורר גם אודות כללות לימוד שיעורי הרמב"ם בכל מקום ומקום, ומה

3) מודפס בלקו"ש חכ"ח ע' 286.

טוב - לימוד ברבים דוקא, לא רק שנים כו' (ופשיטא לא באופן ד"בד בבד כו'").

משיחת ש"פ תשא תשמ"ט[4]

• לימוד יומי של ב' או ג' הלכות בעיון

וכאן המקום לעורר עוה"פ ובתוספת חידוש בנוגע ללימוד הרמב"ם (בהמשך לסיום ספר קדושה והתחלת ספר הפלאה) – שגם אלו שלומדים רמב"ם פרק אחד ליום, ישתדלו להוסיף וללמוד

ג' פרקים ליום, וגם אלו שלומדים ג' פרקים ליום, אלא, שלימודם הוא בשטחיות (לפי־ערך), ובעיון לומדים רק הלכה אחת וכיו"ב – ישתדלו להוסיף ללמוד ב' או ג' הלכות בעיון המתאים, כאו"א לפי ערכו, כולל גם – לחדש בלימוד הרמב"ם, וגם לפרסם ולהדפיס החידושים, כמדובר כמ"פ שאע"פ שבדורות הראשונים נמנעו לפרסם ולהדפיס חידושים בחורה אא"כ מי שראוי לכך, שזכה לכוין לאמיתתה של תורה כו'), הרי, מה"חידושים" (הטובים) דדור האחרון שצריכים להשתדל לפרסם חידושי תורה, כיון שעי"ז ניתוסף חיות בלימוד התורה (גם אם לעת־עתה ד"לא לשמה" – וכמארז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה . . אע"פ שלא לשמה" שמתוך שלא לשמה בא לשמה"), כפי שרואים במוחש.

משיחת ש"פ שמיני, פ' החודש, תשמ"ט[5]

• לנצל את יום הולדת של הרמב"ם

מעורר לנצל יום סגולה זה – יום הולדת הרמב"ם – מתוך "רעש" דקדושה בכל מקום ומקום, להוסיף עוד יותר בכל עניני יהדות, תורה ומצותי' כולל ובמיוחד – בנוגע ללימוד תורתו של הרמב"ם. . .

'שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו' (מוגה)[6]

לימוד הרמב"ם כפי שנתבאר ע"י הצמח-צדק

. . .יש לעורר גם אודות לימוד תורתו של בעל ההילולא ביום ההילולא..ועד"ז בקשר ובשייכות ליום הולדתו של הרמב"ם למחרתו – יש לעורר ע"ד לימוד הרמב"ם, החל מהשיעורים היומיים.

ומה טוב – צירוף שניהם יחדיו – לימוד פירושי הרמב"ם כפי שנתבארו בחידושי הצמח-צדק, כולל גם הביאורים בפנימות התורה בהענינים שבהתחלת

---

4) התוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 370

5) סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 367-8

6) מודפס ב'היום-יום'. ראה ש"פ צו תשמ"ח, התוועדויות תשמ"ח ח"ב ע' 518.

סרו של הרמב"ם: "לידע שיש שם מצוי ראשון כו' וכל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", "נוא שהנביא אומר וה' אלקים אמת וכו'", ועד להענינים שנרמזו בהם באופן ד"תן לחכם ויכחם עוד"...

שיחת ליל י"ג ניסן תנש"א[7]

• בקשה נפשית להדפיס קובצים בתורת הרמב"ם

בכדי צוגעבן נאכמער חיזוק בזה, ובכדי ממשיך זיין די השפעה ופעולה ורושם פון די חגיגת הסיומים אויך לאחרי זה (ווי יעדער פעולה פון קדושה וואס דארף זיין א פעולה נמשכת) - איז מען מציע, און מיט א בקשה נפשית, און זיכער וועט ען דאס מפרסם זיין און איבערגעבן בכל מקום ומקום וואו מ'מאכט די סיומים:

מ'זאל צוזאמענקלייבן די דרשות ודברי תורה, ובפרט דברי תורה בתורת הרמב"ם, וועלכע עווארן (אדער וועלן געזאגט געווארן) בעת הסיום, און זיי אפדרוקן אין א קובץ (בתוספת מראי מקומות וכו'), בדפוס נאה ובכריכה נאה וכו', בכדי אז מ'זאל אין דעם קענען לערנען בפנים פון אותיות הדפוס, אותיות מחכימות וכו'.

ומה טוב אז מ'זאל דאס אפדרוקן און ארויסברענגען די קובצי תורה ולקראת דעם יום הולדת הרמב"ם בערב פסח (שנה זו), ווען "מזלו גובר", וכל עניני ותורת הרמב"ם גוברים, און דעמולט (ביום הולדת) ווערט אן א עלי' בנשמתו - איז דערפון מובן אז ס'איז א דבר המתאים צו מוסיף זיין בלימוד תורת הרמב"ם ב(קשר ל)יום הולדתו בפרט (ועאכו"כ דורך הדפסת קובצים בתורת הרמב"ם (ודברי תורה בכלל) וועלכע זיינען געזאגט געווארן בעת סיום הרמב"ם), לנחת רוח הרמב"ם ולעלוי נשמתו..

מתוך קונ' הדפסת קובצי חידו"ת ברמב"ם, ש"פ צו, תשמ"ו

לימוד הרמב"ם פועל הגאולה

ויהי רצון, אז דורך דער עצם החלטה בדבר זאל מען תיכף ומיד באקומען דער שכר, דער קיום בפועל פון דברי הרמב"ם בסיום ספרו, אז לאחריו ואס מ'האט שויון דעם "מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה ולחם מלחמות ה'" - וואס ער איז "בחזקת שהוא משיח" - זאל ער שוין גלייך ווערן "משיח בודאי", קורך דעם וואס "עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ

7) התוועדויות תנש"א ח"ג ע' 9-48.

נדחי ישראל... ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד כו'", ביז - כסיום הרמב"ם - "מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים.
משיחת ש"פ שמות תשנ"ב[8]

"ובי"ד חזקה יגרשם מארצו"

.."י"ד החזקה" - די"ל ולרמז (ולחדודי עכ"פ) לזה לסיום פרשת שמות: "כי ביד חזקה ישלחם מארצו" – שהיציאה מהגלות (מצרים) היא בזכות לימוד "יד חזקה", כמארז"ל (ויק"ר פ"ז, ג) "אין הגלויות מסכנות אלא בזכות המשניות (הלכות פסוקות), שנאמר כי יתנו בגוים עתה אקבצם" . . ודוגמתו בספר "יד חזקה" – הלכות פסוקות, "בלשון קצר וצח כלשון המשנה"..
שיחת ש"פ שמות תנש"א[9]

8) סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 257
9) סה"ש תנש"א ח"א ע' 242

שער

גאולה ומשיח

שוה כסף בגאולה עתידה

הת' שלום דובער שיחי' הכהן הענדל
הת' השליח אברהם משה שיחי' דייס

בשיחת ש"פ אחו"ק תנש"א[1] אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א: "האט מען אן ענטפער צו די וואס שרעקן זיך דערמיט פון וואס מ'שטורעם'ט אז די גאולה זאל קומען תיכף ומיד ממש . . : בשעת משיח וועט באלד קומען, וואס וועט זיין - פרעגט זיי - מיט אלע פעולות און זאכן וואס זיי האבן אויפגעטאן במשך כו"כ שנים אין גלות: די געשעפטן וואס זיי האבן אויפגעבויט, דער רכוש און נכסים וואס זיי האבן געשאפן . . **ועוד כיו"ב**?!

איז דער ענטפער אויף דעם, אז מ'האט ניט וואס צו שרעקן, ווארום גאולה איז ניט דער טייטש, אז עס זאל נתבטל ווערן "מנהגו של עולם", די גוטע זאכן וואס זיינען אויפגעטאן געווארן (ע"פ תורה) אין גלות; אדרבא: גאולה איז **אין זיך כולל** אלע ענינים טובים פון "גולה", באופן

1) סה"ש תנש"א ח"ב ע' 515.

אז זיי ווערן **אויפגעהויבן** צו א מצב פון גאולה, צו זייער אמת'ע מעלה ושלימות - דורך דעם וואס מ'איז מגלה אין זיי דעם (אל"ף) אלופו של עולם, די אמת'ע כוונה ותכלית פון אין די אלע פעולות (שבזמן הגלות) - ווי דאס אלץ ברענגט ארויס "כבודו" של הקב"ה".

בשיחת ש"פ תרומה תשנ"ב[2] אומר "זיכער דער אויבערשער בענטשן יעדער אידן מיט עשירות בזהב בגשמיות וברוחניות, ביז באופן (ווי ס'איז געווען "כימי צאתך מארץ מצרים" אזוי איז אויך איצטער "אראנו נפלאות") - אז "אין לך כל אחד אחד מישראל שלא היו עמו תשעים[3] חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים".

ובהמשך אומר שענין העשירות הוא "ענין שהזמן גרמא" בכדי שנוכל להשתתף בבנין ביהמ"ק השלישי ע"י נדבותיו של כאו"א מישראל.

ועד"ז ריבוי פעמים מאחל כ"ק אד"ש שנלך לגאולה "כספם וזהבם אתם" (ברוחניות ו)בגשמיות (כפי שמפרש הרד"ק על הפס'[4]), שמכהנ"ל נראה שיהי' שווי לכסף לעת"ל.

אך צריך להבין דהנה הרמב"ם בהל' מלך המשיח[5] כותב "שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר". וכ"ק אד"ש מדייק מזה בהדרן על הרמב"ם תשמ"ה " . . ולכן מוסעף הרמב"ם "וכל המעדנים מצויין **כעפר**" שחשיבות של כל המעדנים תהי' "**כעפר**", דהיינו . . "כדבר שאין בו צורך כלל"".

ויתירה מזה; בשיחת ל"ג בעומר תשל"ח[6] מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א **טענה זו עצמה** שמביא בשיחת אחו"ק הנ"ל, ש"גביר" אינו רוצה את הגאולה, ומתבטא: "אומרים לו, אע"פ שיש לו רצון ליהנות מכספו וכו', שלכן מוותר על כל הענינים ולא איכפת לו להשאר בגלות וכו' - אבל תיכף מגיע משיח, ואז הדולר לא יתפוס מקום! . . ברצונו לישון ושמשיח לא יבלבל אותו מלהנות מהדולרים שלו . . "

---

2) סה"ש ח"ב ע' 390.
3) ובהע' (85) על מילים אלו מקשר זאת ל"שנת הצדי"ק".
4) ישעי' ס, ט.
5) מלכים ומלחמותיהם ומלך המשיח, פי"ב ה"ה.
6) מודפס גם (בתרגום ללה"ק) ב"שיחות קודש - גאולה ומשיח" ע' 23.

וצריך ביאור האם יהי' לכסף שוויות לעת"ל או לא.

ב.

יש לומר הביאור בזה ע"פ המבואר בשיחה דב' דר"ח אלול תשמ"ז[7] ובשיחת י"ג אלול תנש"א[8] שזה תלוי באיזה תקופה מדובר. שבשיחות אלו תיווך הסתירה בין הפס' "לא יחדל אביון מקרב הארץ"[9] והפס' "אפס כי לא יהי' בך אביון"[10] שבימות המשיח יהי' שתי תקופות[11].

ועפ"ז יש לומר הביאור בשיחות הנ"ל, שבשיחות שבהם משמע שיהי' ערך לכסף לעת"ל נאמר שכוונתו בנוגע לתקופה הראשונה[12] משא"כ השיחה דתשל"ח הנ"ל הכוונה שנכנס מיד לתקופה שני' שאז לכסף לא יהי' לו שום תפיסת מקום.

---

7) התוועדויות תשמ"ז ח"ד ע' 323.
8) שיות קודש תנש"א ח"ד ע' .
9) ראה ט"ו, י"א.
10) שם, ד.
11) **הערת המערכת**: עיין בלקו"ש חט"ו ע' 418 בהערה 56 שם אומר שהתיווך דשתי תקופות הוא מוכרח רק לדעת הרמב"ם, כי מכיון שתחיית המתים הוא עיקר בדת, וצריך הוא להתקיים בימות המשיח (כי לדעת הרמב"ם עולם הבא הוא עולם התחי'), ובימות המשיח לדעת הרמב"ם לא יהי' שינוי מנהגו של עולם, וע"כ מוכרחים לומר אשר לדעת הרמב"ם ישנם שתי תקופות בימות המשיח. אמנם לדעת הרמב"ן (וכן הוא הכרעת החסידות) א) אינו אומר בשום מקום אשר בימות המשיח לא יבטל דבר ממנהגו של עולם (ואדרבה: מובא בכ"מ בחסידות אשר היעודים הגשמיים דלעת"ל הם כפשוטם), וב) תחיית המתים אינה בימות המשיח אלא אח"כ בעולם הבא (ואף דגם לרמב"ן יש ודאי שתי תקופות (ימות המשיח ועולם הבא) אך לאו דוקא שישנם שתי תקופות **בימות המשיח**, ונפק"מ פשוטה שלדעת הרמב"ם אומר כ"ק אדמו"ר שליט"א (מיוסד על דברי הרמב"ם באגרת אשר אין זה דבר החלטי שלא יהי' שינוי במנהגו של עולם) שאם יזכו ילכו מיד לתקופה השני', אך לדעת הרמב"ן א"א לומר כן כי הסדר הוא שעולם הבא הוא **לאחר** ימות המשיח).

אמנם בשיחת אחו"ק מביא זה כדבר החלטי שהגאולה כוללת כל עניני הגולה שלא יהי' שינוי במנהגו של עולם כו' עיי"ש, ולכאורה מוכרחים לומר אשר גם לדעת הרמב"ן ישנם שתי תקופות **בימות המשיח**, ואולי אפשר לדייק כן מלשון כ"ק אד"ש בהערה שם "הוכחה זו (ההדגשה אינה במקור) היא רק לשיטת הרמב"ם" שאפשר לדייק מזה שישנם הוכחות אחרות שהם גם לשיטת הרמב"ן, וכן בסיום ההערה "לדעת הרמב"ן . . אין הכרח **מענין דתחה"מ** (כנ"ל) שיש תקופה שני' **בימוה"מ** ואכ"מ, ואי"ה עוד חזון למועד.

12) ובפרט עיקר הביאור שבשיחה דאחו"ק הוא בנוגע לתקופה ראשונה. (אע"פ שמזכיר בקצרה ענינו של התקופה שני', עיקר הביאור בזה הוא רק בשיחה דשבת שלאח"ז, ש"פ אמור (המשך הביאור דשיחה דאחו"ק)).

וזה שיהיו אביונים ושווי לדולר אף ש"הטובה תהי' מושפעת הרבה . ." כנ"ל, מובן ע"פ המבואר בשיחת ש"פ תבוא תשמ"ט[13] שם מדבר אומר "שכיון שגם לעת"ל יהי' חילוק בין "קטנם" ל"גדלם", כמ"ש "כי כולם ידעו אותי (כולם בשוה, וביחד עם זה) למקטנם ועד גדולם", יהי' שייך ענין של צדקה ד"גדולם" ו"קטנם"".

אך עדיין קשה כי מפורש בכמו"כ שיחות שדורנו נמצא במצב ד"זכו" ולכן זוכים מיד לתקופה השני' ומרגלא בפומי' דרבינו שהולכים לגאולה "ארו עם ענני שמיא" (באופן ניסי השייך לתקופה שני' מיד[14]) ועפ"ז עדיין צריך ביאור בהנ"ל.

ואולי יש לומר הביאור בזה::

ב'ליקוט' דש"פ בחוקותי תנש"א[15] מדבר כ"ק אד"ש מה"מ ע"ד ההבטחה דשכר גשמי בשביל קיום תומ"צ ואומר ש"כאשר נשפעים לו טובות גשמיות בגלל עבודתו הרוחנית בתומ"צ, "ונתתי גשמיכם בעתם ועץ השדב גו'", אזי נראה וניכר שתורה ומצוות אינם רק לימוד ועשי' הנוספים על מציאותו או עכ"פ רק **פרט** במציאותו, אלא התורה היא כל מהותו וחיותו, ולכן העסק בה מביא טובה ותועלת **בכל** עניניו, גם בענינים גשמיים דעוה"ז . . אדרבא, דוקא בהענין דשכר גשמי מודגש שהתורה היא באופן של "בחוקותי" - מלשון חקיקה, שהתורה חקוקה בו, עד שנעשית מציאותו ממש".

ועיי"ש באורך ששלימות ברוחניות מתבטאת דוקא בשלימות בגשמיות (וע"ד ביאורו של כ"ק אד"ש בשיחת ש"פ ויצא תשנ"ב[16] אודות מעלתו של צדיקים שנולדו והסתלקו באותו יום (כמו משה רבינו ואדמו"ר האמצעי), אע"פ שבנוגע לכל צדיק נאמר ש"הקב"ה ממלא שנותיהם מיום ליום").

נמצא שזה שגשמיות לא יהי' חשוב לעת"ל, כ"ז הוא רק לגבי ענינו

---

13) התוועדויות תשמ"ט ח"ד ע' 321.

14) **הערת המערכת:** אוי"ל שאפילו באם נאמר שלדעת הרמב"ן והכרעת החסידות אמנם ישנה שתי תקופות, בכל זאת אינו מוכרח שבתקופה הראשונה לא יהי' שינוי מנהגו של עולם, והשוני בין שתי התקופות אפשר לומר ע"פ מה שהרבי אומר בכמה הדרנים שלאחרי "וישיגו דעת בוראם" יהי' "כמים לים מכסים" עיין בהדרן הנ"ל.

15) מודפס בלקו"ש חל"ז ע' 83.

16) סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 134.

כדבר גשמי בפני עצמו, אבל בנוגע לענין הרוחני שמתבטאת ע"י הגשמיות - התאחדות גשמיות ורוחניות - יתפוס גשמיות מקום חשוב ביותר. וראה שם בהמשך שמבאר שהחילוק בין זה"ז וימות המשיח הוא החילוק בין חקיקה **על גבי** האבן וחקיקה שהיא מעבר לעבר, שאז יהי' בגלוי החקיקה בלוחות.

ואולי לזה הכוונה בשיחה דש"פ אחו"ק הנ"ל שבגאולה יתגלה איך שהנכסים והרכוש יבטאו "כבודו של הקב"ה".

ועד"ז י"ל בנוגע לכסף שיקחו לגאולה, שחשיבותו תהי' מצד הענין הרוחני שמתבטאת ע"י, כנ"ל.

ג.

אך עדיין קשה מה שבתשל"ח מדבר בגנותו של ה"גביר" שרוצה כספו ולא את הגאולה: א) כשבתנש"א אומר את המענה לטענה שלו בפשטות, שכספו בכלל לא יאבד ואדרבא יהי' בו מעלה.

ב) ועוד והוא העיקר: ב'ליקוט' הנ"ל[17] אומר שזה שחז"ל מפליאים הזמן דלעת"ל בניסים ונפלאות גשמיות שיהיו אז הוא מ"כיון שחייבים להאמין בביאת המשיח וגם לחכות לביאתו (רמב"ם הל' מלכים רפי"א. פיה"מ סנהדרין שם היסוד הי"ב. ועוד), ורוב בנ"י, לפי מעמדם ומצבם עתה בזמה"ז, לא יתעוררו לחכות בשלימות באם ידעו רק מהשכר ותועלת הרוחני, אלא רק כשידעו (גם) מהשכר ותועלת הגשמי".

דהנה בכמה שיחות דכ"ק אד"ש מוצאים קו הפוך בו מורה שצריך להזניח את הגשמיות ולפעול להבאת הגאולה. ואצטט כמה מהם:

א) בהמשכו של השיחה דתשל"ח הנ"ל אומר שצריכים לומר ל"גביר" שעי"ז שהוא לא רוצה את משיח (בגלל שהוא לא רוצה לאבד כספו) "עליו לדעת שעי"ז הוא מחזיק את הקב"ה בגלות! . . אומרים לו: תרחם על הקב"ה! . . ."

ב) בהתוועדות ש"פ עקב, כ' מנחם-אב תשי"ג[18] אומר כ"ק אד"ש:

---

17) הע' 23.

18) שיחות קודש [מהדורא חדשה] דף 334. מודפס גם בקיצור בס' מגולה לגאולה ע' 282.

"אלע אידן אין זמן הגלות בכלל, און אין די לעצטע דורות בפרט וואס דער מיצר איז ביותר, ווילן און ווארטן אויף ביאת המשיח, בכדי ארויסגיין פון זייער מיצר אל המרחב.

ובפרט די וואס געפינען זיך במקום המיצר, אין גשמיות אדער אין רוחניות אדער אין ביידע זאכן, הערן זיי מער אן זייער אייגענע מיצר און דעם מיצר פון דעם כלל. במילא זיינען זיי מער מתאווה צו ביאת המשיח.

אויף דעם שטייט[19] אין בן דוד בא אלא בהיסח הדעת. דעת איז מלשון התקשרות מקשר דעתו בחוזק ובאומץ[20] און אין וואס אי דער התקשרות הדעת, אין אן ענין וואס איז זיך נוגע, וואס מער דער ענין איז נוגע און רירט אן בפנימיות הלב, איז דער התקשרת הדעת ביותר כמבואר באגרת הקודש[21], אויף דעם שטייט אלא בהיסח הדעת[22], אז מען דארף וועלן משיח'ן, ניט מצד הדעת, ד.ה. מצד ענינים הנוגעים בפנימיות הלב, נאר בכדי עס זאל זיך אויספירן די כוונה פון דירה בתחתונים, וואס דאס איז העכער פון פנימיות הלב".

ג) בשיחת ש"פ תבוא ה'תנש"א שם אומר:

"ואע"פ אז ס'איז ידוע דער פתגם פון רבותינו נשיאנו (וועלכע איז אפגעדרוקט און מפורסם), אז "ניט מיט אונזער רצון זיינען מיר געגאנגען אין גלות און ניט מיט אונזער רצון וועלן מיר ארויס פון גלות, נאר ברצון ה' כו'" רעדט זיך עס ווי א איד געפינט זיך מיט אן אייגענעם רצון ("אונזער רצון", וואס איז באזונדער ח"ו פון רצון ה') אין עולם הזה הגשמי בעובדין דחול וכו'; אבער ווי א איד שטייט "חד" מיט קוב"ה, ובפרט אין חודש אלול (ווען ס'איז א מצב פון "אני לדודי ודודי לי") האט ער ניט זיין אייגענעם רצון, נאר בלשון המשנה "עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו", דער רצון פון דעם אויבערשטן איז דער רצון פון אידן, דער רצון פון א איד איז דער רצון פון דעם אויבערשטן - האט א איד בכח צו (אויפטאן אז דער אויבערשטער זאל) מבטל זיין דעם גלות און ברענגען די גאולה תיכף ומיד ממש!"

---

19) סנהדרין צז א'.
20) תניא פ"ג. פמ"ג (נט, רע"ב).
21) ראה שם סט"ו (קכב, ב' ואילך).
22) ראה אגרת הקודש ס"ד (קה, ב).

וב'ליקוט' הנ"ל נמצא להיפך שהתורה מרבה לספר ע"ד שכר (אפי') גשמי דוקא בכדי שלעורר רצון וקווי לביאת המשיח ע"י כל בנ"י (ולא רק אלו שאין להם רצון הקשורה עם עניני העולם), ודלא כהשיחות הנ"ל.

ד.

יש להעיר שגם שב'פארברענגען' דתשי"ג העלה את הקושי שיש בדרישה שבנ"י ירצו את משיח רק מצד הכונה העליונה ללא פניות, שבהמשך להנ"ל המשיך לשאול[23]:

"לכאורה ווי מאנט מען בא יעדער אידן ער זאל ארויסגיין טראכטן וועגן זיך נאר וועלן ביאת המשיח בכדי עס זאל זיך אויספירן די כונה, בשעת על כל צעד וצעד הערט נען אן דעם מיצר: יחידי סגולה - דעם מיצר אין רוחניות, און אנשים כערכנו דעם מיצר אין גשמיות, היינט ווי מאנט מען אז מען זאל אינגאנצן מסיח דעת זיין פון דעם?"

אבל אז ביאר שמ"מ צריך להשתדל בזה כמה שיותר, ע"פ תשובת אדמו"ר הזקן[24] על מה ששאלו אצלו למה עוסק בחסידות, באהבה ויראה, כשאי אפשר לאחוז בדרגות אלו?

וביאר זאת על יסוד הפס' והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר[25] שהעבודה שדרוש הוא עבודת המוח שנעסוק בהבנה והשגה דהענין, ומה שייך להרגש הלב, זה הקב"ה יפעל. והמשיך שזהו גם התשובה בנוגע לזה שלכאורה לרצות את ביאת המשיח ללא פניות אינו שייך, כדלקמן:

"אזוי איז אויך אין דעם ענין וועס מען מאנט היסח הדעת: וויבאלד אז מען וועט אפטאן דעם ענין פון היסח הדעת אויף וויפל מען קאן, אז וויפל מען קאנען וועלן מיר מסיח דעת זיין פון דער אייגענער מיצר, וואס במילא וועט דאס דער אויבערשטער משלים זיין, הייסט דאס אז דאס איז שוין בהיסח הדעת, ובן דוד בא".

---

23) שם, ע' 336.
24) נדפס גם בס' מגדל עוז (כפ"ח, תש"מ), ע' שח.
25) יחזקאל לו, כו.

ואולי יש לומר החילוק בין השיחות, שב'ליקוט' מדבר עד"ז שבנ"י "יתעוררו לחכות **בשלימות**"[26] לביאת המשיח שבכדי לפעול זאת צריך להיות הידיעה בשכר (רוחני, ובשביל רוב בנ"י שכר) גשמי, ובשיחות האחרות מדובר שיפעול אצל עצמו **כמה שהוא יכול** לרצות את משיח בשביל הקב"ה (וכפי שאומר בשיחה דתשי"ג הנ"ל שאין הוא מגיע לשלימות שבדבר אלא רק עושה מה שהוא יכול), וישאיר את השאר להקב"ה להשלים.

אך גם זה צריך עיון כי בשיחות הנ"ל נראה שכ"ק אד"ש שולל לגמרי הפניות הגשמיות ורוחניות של הגאולה ודורש שנרצה את משיח רק בשביל שימולא הכונה העליונה.

ואבקש מקוראי להעיר בענין זה.

26) ההדגשה אינה במקור.

חיות אוה"ע לעתיד לבא

הת' שלום דובער שיחי' ליבעראוו
תלמיד בישיבה

במאמר ד"ה בלע המות לנצח תשכ"ה[1] כותב כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח "לעת"ל (אחרי התחי') כשיהי' ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ לא תהי' אז מיתה וגם הגוף יחי' בחיים נצחיים. וגם להדעה דמ"ש כי הנער בן מאה שנה ימות הוא כפשוטו, הוא רק בנוגע לב"נ, משא"כ בנוגע לישראל יהי' בלע המות לנצח. ויתירה מזו, דגם המיתה תהי' (לדיעה זו) בב"נ היא לא מיתה ממש, אלא נפילה, דמאן דנפיל מדרגי איקרי מית. וכמובואר בהמאמר, דע"י שניצוצות הקדושה שנבלעו בהם יתבררו מהם ויעלו למעל, הרע שבהם (היינו הגוף הגשמי שלהם שנקרא בשם רע בערך לניצוצות הקדושה שבו) יפול למטה".

ולכאורה אינו מובן מה הפירוש בזה שישאר רע בגוף אמות העולם לעת"ל אם אז יהי' "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"? ומאיפה יהי' לרע שלהם יניקה לעת"ל[2]?

ואולי יש לבאר זאת ע"פ מה שכותב כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע במאמר ד"ה יהי שלום בחילך תש"ד[3] וז"ל: "הנה בשל"ה די"ט ע"ב כתב דהנה קליפת הפרי נקרא שומר בלשון רז"ל, כי הקליפה היא ממותרות הקדושה, והנה אם לא חטא האדם לא היו הקליפות מנגדות רק שומר לפרי כו'. וכן הי' בתחילת הבריאה שהי' בבחי' שומר לפרי, ומבואר שם דאז לא היו בבחי' רע כי אם היו כמו שהן בשרשם וכידוע דבשורשם אינן רע רק שהן בחי' שורש המותרות וע"י החטא נעשו בבחי' רע ונעשו מנגדים אל קדושה".

ואו"ל שזהו הפירוש ב"נקרא בשם רע **בערך** לניצוצות הקדושה" שהחיות של גוף אומות העולם לעת"ל לא יהי' מהרע ממש, אלא מהרע

---

1) ספר המאמרים ח"ב ע' רפ.

2) **הערת המערכת:** להעיר דבמאמר ובעוד מקומות משמע שלא יבטל הרע לגמרי אלא שלא יהי' מעורב בהטוב, ואולי יש בזה שלבים.

3) ספר המאמרים תש"ד, ע' 139.

"כמו שהן בשרשם .. דבשרשם אינן רע" ואינן מנגדות רק שומר לפרי, וק"ל.

וראה ג"כ לקו"ש חכ"ג ע' 181 "די גאנצע בריאה, כולל אוה"ע, איז א מציאות וואס איז נתהווה געוואָרן דורך דעם אויבערשטן . . לעת"ל . . וועט דערהערט ווערן בכל הבריאה כולה, כולל אוה"ע, ווי "לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו" . . ."

וכתתו חרבותם לאתים - פעולתו של מלך המשיח

הת' לוי יצחק שיחי' גינסבערג
תלמיד בישיבה

א.

בשיחת ש"פ משפטים תשנ"ב[1] אומר כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א "מהיעודים דגאולה האמיתית והשימה ע"י משיח צדקנו בשייכות להנהגת אומות העולם - "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה"[2].

ולהוסיף, שענין זה יהי' ע"י פעולתו של מלך המשיח עצמו - כמ"ש בהתחלת הפס' "ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים ("השופט הוא מלך המשיח . . שהוא אדון כל העמים, והוא יוכיח להם ויאמר למי שימצא בו העול יישר המעוות . . ומפני זה לא תהי' מלחמה בין עם לעם כי הוא ישלים ביניהם, ולא יצטרכו לכלי מלחמה, וכתתו אותם לעשות מהם כלים לעבודת האדמה"[3]), שכן, "באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' גו' ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון

1) סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 3-362.
2) ישעי' ב,ד. מיכה ד, ג.
3) פי' הרד"ק עה"פ.

תצא תורה ודבר ה' מירושלים[4]", "והמורה הוא מלך המשיח ועליו נאמר ושפט".

וממשיך לבאר איך שמפרטי המאורעות שאירע אז בתשנ"ב בבנין האו"ם - מודגש שזוהי פעולת של מלך המשיח על העמים וכו' עיי"ש.

וצ"ע ממה שמובא בלקוטי שיחות חכ"ז פר' בחוקתי[5] ששם מבאר כ"ק אד"ש ש"וכתתו חרבותם לאתים" אינו יעוד שיהי' ע"י פעולתו של מלך המשיח:

בשיחה שם מבאר כ"ק אד"ש שכל היעודים שקשורים עם משיח או דברים שיהיו בעולם ע"י ביאתו מפרש הרמב"ם שאינם כפשוטם אלא משל וחידה. אבל דברים שאינם קשורים במיוחד עם מלך המשיח עצמו, או סתם יעודים שנאמרו על הגאולה, הרמב"ם לומד אותם כפשוטם, והם יהיו בתקופה מאוחרת יותר בימות המשיח, בתקופה הב'.

עפ"ז אומר כ"ק אד"ש:

"און ס'איז אויך מובן זיין פסק אז היוצא בכלי זיין בשבת חייב חטאת, ווייל דער פסוק "וכתתו חרבותם לאתים", **וואס רעדט וועגן דעם מצב בעולם וואס וועט זיין לע"ל**, לערנט דעם רמב"ם כפשוטו, און ניט דרך משל בלבד - און דאס וועט זיין אין דער שפעטערדיקע תקופה אין ימות המשיח".

ובהע' 78: "משא"כ בתקופה הא' דימות המשיח אף שגם אז לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה . . אינו ראי' שכלי זיין יבטלו כי אם, שמכיון שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר לא יהי' רעב ומלחמה בפועל אבל לא שישתנה טבע בנ"א ויבטלו הכלי זיין".

ז.א. שכאן אומר כ"ק אד"ש ש"וכתתו חרבותם לאתים, **אינו** יעוד שיהי' ע"י פעולתו של מלך המשיח (שאם כן היתה צריכה להיות משל וחידה), אלא יעוד שמדברת על "מצב העולם בימות המשיח".

ובפרט קשה ממה שמפרש הרד"ק על הפסוק "וכתתו חרבותם לאתים" (שצוטט ע"י כ"ק אד"ש בשיחה דש"פ משטים הנ"ל) שאומר:

" . . . השופט הוא מלך המשיח שיהי' אדון על כל העמים, והוא

4) ישעי' שם, ב-ג. מיכה שם, א-ב.
5) לקו"ש חכ"ז ע' 202.

יוכיח להם ויאמר למי שימצא העוול יישר המעוות ומפני זה לא תהי' מלחמה בין עם לעם כי הוא ישלים ביניהם, ולא יצטרכו לכלי מלמחה, וכתתו אותם לעשות מהם כלי לעבודת האדמה".

דהנה, אם המשמעות של וכתתו חרבותם לאתים הוא שיהי' שינוי מנהגו של עולם, הי' מובן יותר למה מפרש את היעוד הזה כיעוד של "מצב העולם בימות המשיח" ושזה יהי' בתקופה הב' דימוה"מ בו יהי' שינוי מנהגו של עולם אבל מפירושו של הרד"ק משמע מאד ש"וכתתו חרבותם לאתים" הוא דבר טבעי, ובכלל אין צריך להיות בשביל זה שינוי מנהגו של עולם, וא"כ מהו ההכרח לפרש ש"וכתתו חרבותם לאתים" הוא יעוד על "מצב העולם בימוה"מ ושזה יהי' דוקא בתקופה הב' דימות המשיח.

ב.

ואולי יש לומר הביאור בזה ובהקדם שאלה נוספת:

בהערה 78 הנ"ל כותב כ"ק אד"ש:

"משא"כ בתקופה הא' דימות המשיח אף שגם אז לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה . . אינו ראי' שכלי זיין יבטלו כי אם, שמכיון **שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר** לא יהי' רעב ומלחמה בפועל אבל לא שישתנה טבע בנ"א ויבטלו הכלי זיין".

ז.א. שזה מה שמביא הרמב"ם בהל' מלך המשיח שלע"ל "הטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר" הכוונה הוא **לתקופה הא'** דימוה"מ.

אבל קשה כי מצינו ב"הדרן על הרמב"ם תנש"א"[6] ששם מדייק מחלק בין התיאור דהל' תשובה על ימות המשיח[7] להתיאור שנאמר בהל' מלך המשיח: שבתיאור של ימות המשיח **בהל' תשובה** מבאר

6) ספר השיחות ה'תנש"א ע' 98 ואילך.

7) שם הערה 16: להעיר שאף שלשונות אלה כותב הרמב"ם אודות יעודים הגשמיים שהבטיחה התורה על קיום מצוות בכל הזמנים, גם לפני ימות המשיח - הרי, כיון שבענין זה אינו מוסיף עוד פרטים בנוגע לימות המשיח, ורק מסיים ש"מפני זה נתאוו לימות המשיח כו'", מובן, שבימות המשיח (כפי שהם בהל' תשובה יהיו ענינים אלה (ולא יותר) בתכלית השלימות.

הרמב"ם שישרור בעולם שפע ושלום **במדה המאפשרת** לישראל לקיים תורה ומצוות, אך לא מעבר לזה. וטבע העולם לא ישתנה, אך מצד סיבה חיצונית (השפע הרב) לא תהי' מלחמה בפועל. משא"כ בתיאורו של הרמב"ם בהל' **מלכים** מבאר הרמב"ם שישרור בעולם שפע בלתי מוגבל, באופן של **שינוי מנהגו של עולם**, ואז לא יהי' שייך כל המושג של מלחמה. ומדייק זאת ממה שנא' בהל' מלכים ש"הטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר".

ולבאר זאת מדייק כ"ק אד"ש מלשונו של הרמב"ם וזלה"ק:

"ובהלכה אחרונה מוסיף ענין חדש בימות המשיח . . "לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה . . שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר": נוסף למה שכתוב בהל' תשובה "שיסיר **ממנו** (מישראל) . . מלחמה ורעב . . וישפיע לנו כל הטובות **המחזיקות ידינו** לעשות התורה" (. . ורק במדה הדרושה להחזיק ידם לעשות התורה) מוסיף כאן [בהל' מלכים] שגם **בכל העולם** "לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה" ובכל העולם תהי' השפעת הטובה בריבוי גדול יותר מכפי הדרוש להחזיק ידינו לעשות התורה - הטובה תהי' מושפעת **הרבה** וכל המעדנים מצויין כעפר."

וממשיך לבאר: שזוהי "שלימות האמיתית **שלמעלה מהעולם**, ובמילא, ניתוסף גם במצב העולם בימות המשיח שלימות נעלית יותר שהיא **שינוי מנהגו של עולם**".

ז.א. שכ"ק אד"ש מדייק מלשונו של הרמב"ם בהל' מלכים, שהכוונה בזה ש"הטובה תהי' מושפעת הרבה וכו'" הוא **לשינוי מנהגו של עולם**, וזה יתקיים **בתקופה הב'** דימות המשיח.

ג.

ובהכרח לומר שבעצם היעוד ד"הטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר", ישנם שני אופנים ודרגות: א. ענין טבעי - שיהי' ריבוי של השפעה גשמיות כפשוטו. ב. שיהי' שינוי מנהגו של מעולם בענין זה.

וע"פ דברי הרמב"ם שבימות המשיח לא יבטל דבר ממנהגו של

עולם ענין זה תתפרש כענין טבעי. אבל ע"פ הביאור בהשיחה שבהלכה זו מדובר אודות תקופה הב' דימות המשיח בה כן יהי' שינוי מנהגו של עולם, אפשר לבאר הלכה זו כאופן הב'[8].

ואולי עפ"ז י"ל בדא"פ שגם בענין זה של "וכתתו חרבותם לאתים" ישנם שני ענינים:

א. זה שאין מלחמה אינו מצד שינוי מהותי שנפעל באומות העולם עצמם. אלא הוא מסובב שנגרם ע"י דבר חיצוני (שהטובה תהי' מושפעת הרבה"); זאת אומרת, בגלל אותו דבר חיצוני שגרם, הרי **בפועל** אין מלחמות קיימות בעולם. אבל לא שנשתנה **טבע בני אדם**.

ב. אופן נעלה יותר בזה: שזה שאין מלחמה זה מצד ענינם של אומות העולם; לא מסובב שנגרם ע"י דבר שחוץ מהם אלא שמצד האומות העולם **מצד עצמם** כבר אין שייך כל המושג של מלחמה.

ועפ"ז י"ל שבשיחת ש"פ משפטים הנ"ל ששם מדגיש כ"ק אד"ש שוכתתו חרבותם לאתים היא מפעולתו של מלך המשיח על העמים, הכוונה הוא להענין הא' של וכתתו חרבותם לאתים, שאינה מצד עצמם וגדרם הם. וכמו שמפרש הרד"ק את יעוד זה כענין טבעי מאד: השופט הוא מלך המשיח שיהי' אדון על כל העמים, **והוא** יוכיח להם ויאמר למי שימצא העוול יישר המעוות **ומפני זה** לא תהי' מלחמה בין עם לעם כי **הוא** ישלים ביניהם, ולא יצטרכו לכלי מלמחה, וכתתו אותם לעשות מהם כלי לעבודת האדמה". היינו שבפירוש אין כאן שינוי מנהגו של עולם ולא נשתנה טבע בנ"א.

משא"כ בלקוטי שיחות חכ"ז ששם אומר שוכתתו חרבותם לאתים היינו יעוד על "מצב העולם בימות המשיח" הכוונה הוא **לענין הב'** שביעוד זה, שהיא מצד האומות העולם **עצמם**.

ויש לדייק כנ"ל בלשונו של כ"ק אד"ש מה"מ בשתי השיחות:

בשיחת ש"פ משפטים אומר כ"ק אד"ש מה"מ[9]:

"ומזה מובן גם בנוגע למאורע זה הנ"ל החלטת והכרזת מנהיגי

---

8) **כעין ביאור זה מבאר כ"ק אד"ש מה"מ בענין אחר (ראה לקוטי שיחות חל"ה ע' 209 בנוגע להנהגת המלכות של מלך המשיח אם יש בזה משום שינוי מנגו של עולם, או שזהו רק ענין של חידוש במנהגו של עולם. ע"ש)**

9) ספר השיחות ה'תשנ"ב ע' 368.

אוה"ע ע"ד המעמד ומצב ד"וכתתו חרבותם לאתים" . . "וכתתו חרבותם לאתים" הוא ענין המובן ומחוייב גם בשכל האדם . . ואעפ"כ במשך כל הדורות התנהלו ריבוי מלחמות בין אומות העולם - **בניגוד** להמתחייב בשכל אנושי!

ועכצ"ל, שהסיבה **האמיתית** לכך היא (**לא** רק מצד חיוב השכל אלא גם **ובעיקר** מפני שמתקרבים להזמן אודותיו הכריזה **התורה** (מסיני) "וכתתו חרבותם לאתים".

ז.א. שכ"ק אד"ש מדגיש שאין זה מצד גדרם הם, ומצד השכל שלהם, אלא בגלל דבר **שחוץ** מהם, ואדרבה שענין זה הוא ע"י פעולתו של **מלך המשיח** על העמים.

אבל בשיחת בחוקותי חכ"ז מדגיש כ"ק אד"ש למה וכתתו חרבותם לאתים יהי' בתקופה הב' דוקא, כי בתקופה הא' בגלל שיהי' אז רבוי השפעת טוב אין ראי' שכלי זיין יבטלו, וז"ל[10]: "כי אם, שמכיון שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר לא יהי' רעב ומלחמה בפועל **אבל לא שישתנה טבע בנ"א** ויבטלו הכלי זיין". ז.א. שהענין ד"וכתתו חרבותם לאתים" באופן הב' היא **שישתנה** טבע בנ"א **ולכן** יהי' זה דוקא בתקופה הב'.

ואף שמבאר שם בהמשך "הפסק דין של הרבנים ומורי הוראה בישראל **שהגיע זמן הגאולה**, "יעמוד מלך מבית דוד וכו' בחזקת שהוא משיח" ועד למעמד ומצב ד"הרי זה משיח בודאי" - פס"ד **מסיני** שנמשך וחדר **גם בגדרי העולם**, עכ"כ שמנהיגי אוה"ע מחליטים ומכריזים **מדעתם** (**ו"בערכאות שלהם"**) . . ע"ד המעמד ומצב ד"וכתתו חרבותם לאתים", מ"מ י"ל ע"פ מה שמבאר בהע' (57) שהסיבה שהמנהיגים עושים זאת הוא משום "ד"אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזי" (מגילה ג, א)", ז.א. שעדיין אין זה מצד טבעם עצמם (וזאת אע"פ שדעתם מצד עצמם נוטה לכך).

ד.

ויומתק יותר ע"פ החילוק שמבאר כ"ק אד"ש מה"מ במאמר ד"ה

---

10) בהערה 78 שם.

פדה בשלום נפשי תשמ"א[11] בענין הגילוי אלוקות שיהי' בתקופה הא' והגילוי אלוקות שבתקופה הב', וזלה"ק:

"שבתקופה הראשונה לא יהי' חידוש במע"ב, הגילוי אלוקות שיהי' **בהעולם** יהי' מצד גילוי אוא"ס הבל"ג שמאיר בכל מקום, אבל לא מצד העולם גופא, מכיון שהעולם כמנהגו נוהג. ולכן יהי' אז הגילוי דהנבראים (והביטול שלהם) כמו דבר נוסף על מציאותם . . משא"כ בתקופה השני' דימות המשיח שיהי' **שינוי וחידוש** במע"ב, יש לומר, שהגילוי בעולם (והביטול בהנבראים) יהי' גם מצד **טבע וגדר העולם גופא**".

11) ענין זה מבואר גם בקונטרס חנוכה תשנ"ב, ושם מבאר כ"ק אד"ש מה"מ באריכות שהוא ע"ד החילוק בהבירור שע"י בחי' עתיק, להבירור שע"י גילוי בחי' פנימיות עתיק, שהוא בדרך כלל - עצמות אוא"ס וכו' ע"ש. ועיין מאמר ד"ה ובלע המות לנצח תשכ"ה.

הרמז על דבר הפיכת הגלות בפר' בלק

הת' יוסף יצחק שיחי' אליאב
תלמיד בישיבה

בשיחת ש"פ בלק ה'תשנ"ב מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את ענין הפיכת ימי אבל וצומות לימי שמחה ומשתה. בסעיף ב' שם: "ויש לקשר ענין זה (הנתינת כח דיום השבת לדחיית וביטול "צום הרביעי" והפיכתו ליום טוב ויום ששון ושמחה בימות המשיח) עם פרשת השבוע, פרשת בלק . . ."

ומבאר אשר כפי שרואים בפרשתינו ש"ויהפך ה' אלוקיך לך את הקללה לברכה" שבה מרמזת ענין "הפיכת הצומות לששון ולשמחה ולמועדים טובים". וממשיך שם: "ובפרטיות יותר בנוגע לתוכן הפרשה" ומתחיל לבאר: "מנין בני ישראל" שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו' מבן עשרים שנה ומעלה גו' שקשור ומרומז גם למנין העשירי דכל בני ישראל כו'".

וממשיך לבאר בענין חלוקת הארץ לעתיד לבא "חלוקת הארץ" לאלה תחלק הארץ בנחלה גו' לרב תרבה נחלתו גו' אך בגורל יחלק את הארץ גו' שכיון שנתפרש רק אופן חלוקת הארץ, ולא פרטי החלוקה לי"ב שבטים (כפרשת מטות מסעי שלאח"ז), יש לומר דבזה כולל השלימות בחלוקת הארץ בימות המשיח וכו' . . ."

ולכאורה צ"ע דמהו הקשר דשני ענינים הנ"ל לענין הפיכת ימי אבל וצומות לענין שמחה ומשתה דלעתיד לבא.

ובפרט שכשלאח"ז ממשיך לבאר קרבנות במועדים שבפרשתינו מדגיש ומבאר את ענין ההפיכה מאבל לששון ושמחה, וז"ל:

"וקרבנות המועדים פסח שבועות וסוכות . . שבזה מרומזת הפיכת הצומות לששון ולשמחה ולמועדים טובים שמעלתם תהי' גדולה יותר מכל המועדים שבזמן הזה, שהרי המועדים שבזמן הזה יבטלו לע"ל "כשרגא בטיהרא" לגבי מעלת הגילויים דימות המשיח, ועאכו"כ לגבי מעלת הימים טובים שיתחדשו בימות המשיח".

בקשת משה ליכנס לארץ

הת' אברהם משה שיחי' דייס
שליח בישיבה

בשיחת ש"פ דברים, שבת חזון, תנש"א[1] אמר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א "משה האט אנגעהויבן זיין תפלה זאגנדיק "אתה החלותה להראות את עבדך - פתח להיות עומד ומתפלל", ד.ה. אז "אע"פ שנגזרה גזירה [אז משה זאל ניט אריין אין ארץ ישראל], אמר לו, ממך למדתי שאמרת לי ועתה הניחה לי וכי תופס הייתי בך אלא לפתוח פתח שבי הי' תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו", "אתה אין מי שימחה בידך אם תמחול לי ותבטל גזירתך".

ווארום, היות אז עס רעדט זיך וועגן אריינגיין אין ארץ ישראל און ברענגען די גאולה שלימה פאר אלע אידן - איז הגם אז ער האט געוואוסט וועגן דער גזירה, האט משה געטאן כל התלוי בו: צו מתפלל זיין, און נאכאמאל מתפלל זיין, ביז - מתפלל זיין **תקט"ו** תפלות [אדער א תפלה וואס גייט דורך אלע ט"ו פעמים ת"ק דרגות פון סדר השתלשלות, בין רקיע לרקיע פון די שבע רקיעים ובין רקיע לארץ] - אפשר וועט ער פועל'ן אז דער אויבערשטער זאל מבטל זיין די גזירה און אים לאזן אריינפירן אידן אין ארץ ישראל.

נאכמער: אפילו לאחרי וואס דער אויבערשטער האט אים געזאגט "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" - איז א ספק גדול צי משה האט כביכול אויך אויף דעם געפאלגט, ווארום ס'איז דאך דא דער כלל אז "כל מה שיאמר לך בעה"ב חוץ מצא", איז אפילו ווען דער בעה"ב אמיתי (דער אויבערשטער) הייסט משה'ן, "צא", "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" - איז מסתבר זאגן, אז משה האט זיך מוסר נפש געווען און ממשיך געווען בעטן און מתפלל זיין ער זאל אריינגיין אין ארץ ישראל . . ."

ולהעיר מהחידוש שבדבר זה, שמסתבר שמשה לא ציית כביכול

---

1) סה"ש תנש"א ח"ב ע' 729-30.

לציווי הקב"ה בענין זה והמשיך להתפלל, דהנה בשיחת ש"פ אחו"ק, י"ג אייר, תשמ"ה אומר כ"ק אד"ש בדיוק ההיפך מזה, (שלא רק שהמשיך להתפלל אלא) שלא התחשב ברצונו להכנס לארץ והפסיק להתפלל ועוד זאת שזה נעשה **רצונו**.

ובלשון הרב[2] "כאשר אמר לו הקב"ה "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", "שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן ומפציר" - הנה לא זו בלבד שלא התפלל יותר על זה, אלא עוד זאת, שענין **הקב"ע** פעל שינוי **ברצון ותענוג** שלו, שכן, זהו ענינו של "עבד נאמן", שבידעו שהרצון והתענוג של **האדון** כך וכך, נעשה הדבר רצון ותענוג **שלו**, אף שמלכתחילה הי' הרצון והתענוג שלו באופן אחר".

ועוד קשה ע"פ מה שממשיך שם: "בהמשך להמוזכר לעיל אודות דברי הקב"ה למשה "רב לך", "שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן ומפציר" - מובן וגם פשוט, שענין זה נאמר רק בנוגע לתפלתו על הכניסה לארץ, משא"כ בנוגע לתפלה ובקשה על הגאולה - הרי אדרבה: רצונו של הקב"ה שבנ"י יבקשו ויתחננו ויפצירו ואדות ענין הגאולה, ובלשון הכתוב: "עד מתי"!... "אלקים אל דמי לך ואל תחרש ואל תשקט א-ל"!..."

והנה, ע"פ המבואר בשיחה דתנש"א הנ"ל שאם משה הי' נכנס לארץ היתה פועלת הגאולה האמיתית והשלימה ועל זה הי' תפלתו צריך ביאור מה שמחלק בין תפילת משה להכנס לארץ והתפילה על הגאולה.

ואוי"ל שבשיחה דתשמ"ה מדבר ע"ד תפילת משה, כפי שהי' מציאות בפ"ע[3], ולכן כשה' אמר לו להפסיק להתפלל הפסיק מיד ולא עוד זאת אלא שזה נעשה הרצון ותענוג שלו בהיותו, כנ"ל, "ענד נאמן" של הקב"ה, אבל בשיחה דתנש"א מדבר ע"ד משה כפי שהוא נשיא ישראל שרצה לפעול בעבורם גאולה.

אבל עדיין קשה כי כפי שאומר כ"ק אד"ש[4] "משה רבינו איז איין זאך ממש מיט כלל ישראל, ביז אז ס'איז ניט שייך צו אפטיילן אים פון

---

2) התוועדויות תשמ"ה ח"ג ע' 1948 מודפס גם בשערי גאולה ח"א אות י"ב.

3) ראב לקו"ש חט"ז פורים שיחה א' שמחלק בין מרדכי כפי שהוא מצד "מצב ומעלת עצמו" וכפי שהוא יושב בסנהדרין שאז מסתכל על עם ישראל באופן אחר.

4) לקו"ש חכ"א תצוה שיחה א' ע' 175.

אידן בכלל ובפרט, ובלשון רש"י: משה הוא ישראל וישראל הם משה", ולכן הי' מוכן שה' ימחוק את שמו מכל התורה (שזהו עצם מצאותו) וכו' וכו', ולא יתכן לחלק בין משה עצמו וכלל ישראל.

ואבקש מקוראי להעיר בהנ"ל.

הבאת קרבן תודה בגאולה

הת' יוסף חיים שיחי' ווראוויטש
שליח בישיבה

בנוגע להקרבת קרבן תודה על הגאולה לעתיד לבוא, כותב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בלקוטי שיחות חלק י"ב[1] "בנוגע להיציאה משאר הגליות (וכן גלות זה האחרון) י"ל דבכלל אין שייך חיוב דקרבן תודה כחבוש בביהא"ס כי רק **כלל** ישראל (כצבור) חבושים בגלות, משא"כ כל יחיד בפ"ע".

והנה לכאורה צ"ב קצת, דבתנש"א אמר כ"ק אד"ש מה"מ כמ"פ שלעתיד לבוא יקריבו כל ישראל קרבן תודה על הגאולה, כדלקמן:

בליל ב' דחג השבועות - לאחרי תהלוכה[2] "און מ'גייט אלע צוזאמען לארצנו הקדושה ולירושלים עיר הקודש ולהר הקודש ולביהמ"ק השלישי ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותנו תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם כולל אויך קרבנות של תודה ושמחה וואס מ'וועט **מסתם** מקריב זיין אין פארבינדונג מיט דעם "קץ" ("נמי לכם") און די גאולה". וגם בשיחה דש"פ שלח[3]: "ושם מקריבים (לכל לראש) קרבן תודה על היציאה דכל בנ"י ממאסר הגלות".

וממקומות אלו מובן שלעתיד לבוא יקריבו בנ"י קרבן תודה על הגאולה, וצ"ב התיווך בדבר.

ואולי יש לומר דמ"ש בחלק י"ב פ' צו שלא יקריבו קרבן תודה,

---

1) פרשת צו ע' 26 הערה 36.
2) סה"ש ה'תנש"א ח"ב ע' 565.
3) סה"ש ח"ב ע' 634.

הכוונה הוא על עצם הגאולה עצמה, משא"כ בשיחות דנש"א כוונת כ"ק אד"ש מה"מ הוא שיקריבו קרבן תודה על **תוצאות** הגאולה.

ובהקדים הידוע שקרבן תודה מובא על ארבעה דברים, א) חולה שנתרפא ב) חבוש שיצא מבית האסורים ג) מי שהפליג בים ד) מי שהלך במדבר.

אך זהו בדוקא כשיצא מהסכנה לגמרי, אך כשהוא נמצא עדיין בסכנה כגון שעדיין לא נתרפא לגמרי אינו מביא קרבן תודה.

והביאור בזה: דהנה בשאר הגאולות לא הי' גאולה בתכלית השלימות כדמוכח מזה שהי' אחריהם גלות ויתירה שגם בנוגע לגאולה עצמה לא הי' גאולה בכל המובנים והפרטים. כגון בגאולה ראשונה, יציאת מצרים, שעל אף שיצאו מעבדות לחירות, ויצאו ברכוש גדול, אעפ"כ עדיין לא הי' להם שלימות החירות. כלומר שעדיין הי' לפניהם הי"ס, ואפילו לאחרי קריאת י"ס נשארו במדבר וכו'. וכמו"כ בפורים, דאפילו לאחרי ה"גאולה", עדיין היו בנ"י תחת מלכות אחשורוש, ובלשון הידוע "אכתי עבדי דאחשורוש אנן"[4].

משא"כ לעת"ל, שהגאולה יהי' "גאולה האמיתית והשלימה", ויתפטרו כולם למכל הדאגות וכל החולי, וכל' הרמב"ם[5] "ובאותו הזמן לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת הרבה . . ."

ולפי"ז י"ל, שעל הגאולה עצמה אין חיוב קרבן תודה, ולכן בשאר כל הגאולות לא הקריבו תודה, וזהו מ"ש בשיחה פ' צו הנ"ל ש"בנוגע **להיציאה**[6] משאר הגליות. . י"ל דבכלל אין שייך חיוב דקרבן תודה". ומה שמוסיף שם "וכן גלות זה האחרון" - כלומר שגם לעת"ל לא יהי' חיוב תודה, הכוונה היא על עצם ה"יציאה מהגלות", דבזה משתווה גאולה זו לכל שאר הגאולות. אולם באמת אז יקריבו תודה על פטירת כל הדאגות וכל החולי וכו'.

---

4) מגילה יד, א.
5) סוף הל' מלכים יב, ה.
6) ההדגשה אינה במקור.

ב.

ואולי יש ליישב באופן אחר ובהקדם שיש לחקור, האם הקרבת קרבן תודה הוא רק כשיש בה חיוב, או שאפשר להקריבו גם בתור נדבה.

והנה כתב הרמב"ם בהל' שחיטה[7] "השוחט לשם קדשים שמתנדבין ונודרין כמותן שחיטתו פסולה שזה כשוחט קדשים בחוץ . . כיצד, השוחט לשם עולה . . לשם תודה . . שחיטתו פסולה", היינו שהרמב"ם כולל קרבן תודה בתוך הקרבנות שאפשר להקריבן בתור נדבה, שלכן השוחט לשמו, שחיטתו פסולה.

ברם בהל' מעשה הקרבנות[8] כשמונה הרמב"ם את הקרבנות המובאים בתור נדר ונדבה כותב: "איזה הוא נדר ואיזו היא נדבה, האומר הרי עלי עולה או הרי עלי שלמים או הרי עלי מנחה או הרי דמי בהמה זו עלי עולה או שלמים זה הוא הנדר, אבל האומר הרי בהמה זו או דמי בהמה זו עולה או שלמים או הרי העשרון הזה מנחה זו היא נדבה". והנה ברשימה זו כשמונה הקרבנות על סוגיהם אינו מביא קרבן תודה, ומשמע קצת דס"ל דאין להביא תודה בתור נדבה.

ואולי י"ל בדעתו, דבאמת סובר שיש להביא קרבן תודה בתורת נדבה, ומה שאינו מונהו בהלכות מעשה הקרבנות, יש לבאר ע"פ מ"ש לפנ"ז בהל' מעשה הקרבנות[9] "קרבנות יחיד הן . . והנודר או המתנדב עולה או שלמים. ושלמים הבאין עם הלחם הן הנקראין תודה", היינו שקרבן תודה הוא "סוג" קרבן שלמים, וי"ל שמפני זה לא מנה אותו לעצמו בפי"ד ה"ד כי כלל התודה כחלק מקרבן שלמים.

ונמצא שלדעת הרמב"ם יש להביא קרבן תודה בתורת נדבה. וכן מובא להדיא בשו"ע אדה"ז[10] וז"ל "כשיסיים פרשת העולה יאמר יהי רצון שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבתי עולה וכך יאמר אחר פרשת המנח והשלמים והתודה מפני שהם באים בנדבה אף אם לא נתחייב בהם".

---

7) פרק ב, הל' יז-יח.
8) יד, ד.
9) שם, א, ו.
10) מהדו"ק או"ח סי' א' סט"ו.

עפכ"ז י"ל דאע"פ שאין חיוב תודה על היציאה מהגלות, וכמ"ש בשיחת פ' צו הנ"ל, אפ"ה כל ישראל יביאו קרבן תודה לעת"ל מעצמם בתורת נדבה.

וכן משמע קצת בהלשון דשיחת ליל ב' דחג השבועות דתנש"א הנ"ל דכתב "כולל אויך קרבנות של תודה ושמחה וואס מ'וועט **מסתם** מקריב זיין אין פארבינדונג מיט רעם קץ", דמש"כ "**מסתם** מקריב זיין", משמע דאין זה בתורת חיוב, אלא בתורת נדבה, וכנ"ל.

סיבת ריבוי הפס' שמביא הרמב"ם להוכיח ע"ד ביאת המשיח

הת' אברהם משה שיחי' דייס
שליח בישיבה

בשיחת ש"פ בלק תשמ"ח[1] אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א:

"האמונה בביאת המשיח היא לא רק מהענינים שנאמרו ע"י הנביאים, דברי קבלה - אף שזה קבלה מהוי' נותן מהתורה - אלא גם דבר **המפורש בתורת משה**, ולא רק במקום אחד, אלא בכמה מקומות (כפי שהולך ומפרט), שלכן, הכפירה בדבר זה, ר"ל, היא לא רק "בשאר נביאים . . אלא בתורה ובמשה רבינו", רחמנא ליצלן.

ובהע' (93) על המילים "אלא בכמה מקומות" כותב: "וי"ל ע"ד שמצינו בהלכה - שנה עליו הכתוב לעכב, או להרבות בלאווין".

ולהעיר, שבעת ביקור הרבנים הראשיים באה"ק ז"ל בי"א אייר תשמ"ט[2], נראה שאומר שאין זה תירוץ מספיק:

שאז אמר כ"ק אד"ש מה"מ: "בדברי הרמב"ם הנ"ל - יש דבר פלא:

הרמב"ם מאריך בראיות ש"התורה העידה עליו" (על מלך המשיח),

1) סה"ש ח"ב ע' 533 נדפס גם בשערי גאולה ח"א ע' מז.
2) מודפס בסה"ש ח"ב ע' 750.

ומביא כו"כ פסוקים: "שנאמר ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' אם יהי' נדחך בקצה השמים וגו' והביאך ה'", ומוסיף, "אף בפרשת בלעם נאמר כו'", ומבאר בארוכה פרטי הלשונות שבפרשת בלעם (כולל גם הראיות משאר פסוקים), ומסיים, ש"בדברי הנביאים אין הדבר צריך ראי' שכל הספרים מלאים בדבר זה".

ולכאורה, כיון שענינו של הרמב"ם הוא פוסק הלכות, "הלכות הלכות", "בלשון ברורב ודרך קצרה" - למה מאריך בראיות (לא רק מפסוק אחד, אלא) מכמה פסוקים, למאי נפק"מ (ומה ניתוסף) ב"הלכה"כשישנו עוד פסוק ועוד פסוק שמדבר בענין זה?!"

ע"ז ניסה לענות הרב שפירא ז"ל "אפשר לומר שהרמב"ם מביא ראיות מכמה פסוקים כדי להוסיף בחיזוק האמונה בביאת המשיח, שהרי, מי שאינו מאמין בביאת המשיח הוא כופר".

אבל כ"ק אדמו"ר שליט"א דחה דברים אלו באמרו "לכאורה בשביל האמונה בביאת המשיח - מספיקה אות אחת בתורה, ועאכו"כ פסוק שלם בתוקה, ואין צורך והכרח בכו"כ פסוקים", ותירץ "שריבוי הפסוקים שמביא הרמב"ם הם בהתאם לריבוי פרטי הענינים שכותב אודות ימות המשיח . . שבנוגע לכל פרט ופרט, יש (כנראה) ראי' מא' הפסוקים שמביא לפנ"ז".

ובהע' (127) על המילים אלו כותב "ראה גם לקו"ש חי"ח ע' 271 ואילך. וש"נ." דה"דבר מלכות חידושים וביאורים בהל' מלכים" שחולק ע"י כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א - שיחה לפר' בלק ששם מבאר זאת באריכות.

שמזה משמע שצריך להיות סיבה על כל פרט ופרט ואינו מספיק הטעם "ששנה עליו הכתוב לעכב" וכיו"ב.

ואבקש מקוראי הגליון להעיר בכהנ"ל.

כותל משופע

הת' שלום דובער הכהן שיחי' הענדל
תלמיד בישיבה

בגמרא[1] מובא: "הי' קורא על ראש הגג ונתגלגל הספר מידו . . משהגיע לי' טפחים הופכו על הכתב", שואלת הגמ' "והא לא נח?" ומתרץ רבא שכאן מדובר "בכותל משופע" והספר נח על הכותל משופע.

ושואלים על זה התוס'[2], דלכאורה הדין של כותל משופע צריך להיות כרמלית או מקום פטור (ככל דבר גבוה ג' ברה"ר) ומתרצים "כגון שרבים מכתפים עליו דהוי רה"ר".

ולכאורה יש לעיין בתשובת התוס' דהרי הדין שעמוד שרבים מכתפין עליו נהיה רה"ר נאמר רק בנוגע לעמוד גבוה ט' (ולפי שיטת תוס' מט' עד י'), ובענינינו אם המגילה תנוח בכל מקום למטה מט'

1) שבת ה"א.
2) ה' ע"ב ד"ה כותל משופע.

בכותל משופע אין זה מונח ברה"ר (ולכאורה בכל מקום שתנוח משהגיעה לי' הרי היא מונחת ברה"ר)?

ויש לפרש דברי התוס' בג' אופנים כדלקמן:

א) מכיוון שברגע שהמגילה התגלגלה הגיעה לטפח הט' כבר נח שם חלק מהמגילה (אפי' אם שאר המגילה נחה למטה מט') זה נקרא נח ברה"ר וצריך להופכו על הכתב. ויש לדייק גם מלשון הגמ' משהגיע לי' (ולא למטה מי') מכיון שהטעם שצריך להופכו הוא מפני שהגיע לי' דווקא בטפח מט' עד י' ושם הוא נח[3].

ב) מכיון שיש בשיפוע מקום שהוא גבוה ט' ולכן רבים מכתפין עליו לכן נהפך כל השיפוע לרה"ר.

ג) התוס' מלמדים אותנו חידוש שכמו שגבוה ט' ניחא תשמישתיה ואם רבים מכתפין עליו נהפך לרה"ר כן הוא בשיפוע ששיפוע ניחא תשמישתיה ולכן אם רבים מכתפין עליו נהיה רה"ר[4].

ומהנפק"מ ביניהם:

לפי האופן הא' צריך שחלק מהמגילה תנוח בטפח הט' משא"כ אם המגילה עפה ונחה במקום נמוך מט' יוכל לגלול אצלו.

לפי האופן הב' בכל מקום שהמגילה נחה לא יכול לגלול אצלו אבל צריך שיהיה מקום בשיפוע גבוה ט'.

לפי האופן הג' אפי' אם השיפוע לא גבוה ט' זה נקרא מונח ברה"ר ולא גוללו אצלו.

וצריך עיון - ואשמח לשמוע דעת הקוראים בזה.

---

3) לפי שיטת רש"י שעמוד ברה"ר נהיה רה"ר רק אם הוא גבוה ט' טפחים בדיוק לא פחות ולא יותר הוא יוכל לתרץ רק כפי שתי האופנים האחרונים משא"כ לפי האופן הא' היה צריך לפי רש"י להיות כתוב "משהגיע לט' טפחים הופכו על הכתב" (מפני שלפי האופן הא' הטעם שהוא חייב הוא בגלל שהגיע לרה"ר (שלפי תוס' זה מט' עד יו"ד) ולפי רש"י רק ט' בדיוק הוא רה"ר) אבל ראה את תירוץ הרמב"ן שרש"י יוכל לסבור כמותו.

4) ולהעיר שעדיין לא מצאתי שכתוב שהשיפוע צריך להיות בגובה יו"ד.

איסטוונית לשיטת הרשב"א

הת' לוי יצחק שיחי' גינסבערג
תלמיד בישיבה

בתוספתא (שבת דף ו ע"א) מובא: "אבל ים ובקעה ואיסטוונית והכרמלית אינה לא רשות היחיד ולא רשות הרבים וכו'".

שואלת הגמרא[1] אטו כולהו נמי לאו כרמלית נינהו, ומשני שכוונת התוספתא היא לרבות קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים. וממשיכה הגמרא ומביאה שנחלקו ר' יוחנן ור' יהודה בדין "בין העמודים ברשות הרבים", שר' יוחנן סבר שאפילו בין העמודים נידון ככרמלית משא"כ ר' יהודה סובר שרק אצטבא נידון כרמלית משא"כ בין העמודים שהיא רשות הרבים.

ולענין הלכה מצינו מחלוקת הראשונים בזה: הרמב"ם פוסק כפי ר' יהודה, משא"כ הרא"ש, הר"ן, הרי"ף[2].

הרשב"א מקשה על הרמב"ם שפוסק כר' יהודה שלכאורה ההלכה היא תמיד כר' יוחנן אפילו לגבי רב ושמואל וכ"ש לגבי ר' יהודה תלמידו דרב, ומנסה לתרץ[3] שאולי[4] סברת הרמב"ם היא כהתוספתא ששם מובא להדיא שאחד מן הדברים שדינם ככרמלית הוא "איצטוונית" שהוא איצטבא, ועפ"ז אומר שאולי לכך פסק הרמב"ם כר' יהודה.

אבל הרשב"א דוחה סברא זו באמרו ש"א"כ ליקשי מינה לר' יוחנן, ואם בעלי הגמרא לא סמכו על זה להקשות ממנה לר' יוחנן איך נסמוך עלי' לדחות דברי ר' יוחנן דהלכה כמותו בכל מקום לגבי רב ושמואל וכ"ש לגבי ר' יהודה תלמידם".

ולבאר בפשטות למה הגמרא אכן לא הביאה זה כשאלה על ר'

---

1) דף דף ז ע"א.
2) עיין חידושי הרשב"א והב"ח שסוברים שהרי"ף "לא כתב מכל זה כלום".
3) עיין מגיד משנה והלחם משנה שמתרצים כך לשיטת הרמב"ם.
4) (אולם בכת"י).

יוחנן, הנה לפי מה שכותב אדה"ז[5] שאיסטוונית אינו איצטבא אלא משהו אחר, שאלה זו כלל אינו חלה, וז"ל:

"וכן האסטונית דהיינו מקום פנוי שלפני החנויות שיושבים שם הסוחרים על איצטבאות ומקום זה אינו עשוי להילוך רבים וכרמלית הוא . . ."

אולם לשיטת הרשב"א ש"איסטוונית" היינו אצטבא לכאורה הדרא קושיא לדוכתא, וצריך לבאר באופן אחר.

ונראה לומר דבכללות הסיבה בפשטות למה הגמרא לא הביאו, כי בכלל ישנם הרבה סוגים של אצטבא, וכמו שמובא בחתם סופר[6] כששואל למה לא שאלה הגמרא ממה שמובא בפ"ד דטהרות שאסטוונית היא רשות היחיד שמבאר זאת בפשטות וז"ל:

"פשיטא לי' דכמה מינים הן יש שמבין העמודים ויש לפנ פתחי החנויות יש ברשות הרבים ויש ברשות היחיד וכל אחד כפי מה שהוא".

ועפ"ז גם יש לבאר בפשטות למה הגמרא לא שאלה מהתוספתא על ר' יוחנן, כי התוספתא כלל אינה עוסקת במקרה של איצטבא שבין העמודים או לפני העמודים, אלא על איצטבא שלפני פתחי החנויות.

וזהו ע"פ מה שמבאר החתם סופר בנוגע לשאלת הגמרא "אטו כולהו נמי לאו כרמלית נינהו" ששואל על זה שלכאורה איך מתורץ קושיית הגמרא, ומשני שבההו"א הי' סבירא לי' להגמרא שפירושה של המילה "כרמלית" הוא כהרמב"ם שהוא "כארמלית" **שאינו לא** רשות הרבים **ולא** רשות היחיד. ולכן שאלה הגמרא "אטו כולהו נמי לאו כרמלית נינהו". ומתרצת הגמרא שהתוספתא אתי לאתויי "קרן זוית" וכו' **דאית** בי' כח רשות הרבים ורשות היחיד. ופירושו **הך** "כרמלית" רך ומלא כהירושלמי שמובא בתוס' לעיל[7], ובלשונו של רש"י: לא נצרכה כרמלית דקתני אלא לאסופי **כרמלית אחריתי** וכו'.

ז.א. שאיסטוונית כאן אינו איצטבא שבין העמודים שיש לו מצד אחד כח רשות הרבים (שהוא במקום הילוך דרבים) ומצד שני כח דרשות היחיד. אלא הכוונה כאן היא לאיצטבא שלפני פתחי החנות

---

5) סי' שמה סכ"א.
6) בחידושיו ד"ה והא תנן דף ו' ע"ב.
7) ד"ה והכרמלית דף ו' ע"א.

שאין בה לא מכח רשות היחיד ולא כח רשות הרבים. וכפירוש הרמב"ם הנ"ל.

אלא שעדיין ישנה לשאלת הרשב"א שלשיטת ר' יוחנן למה אינו מוזכר בין העמודים בהתוספתא. וצ"ע.

הערות קצרות בארבע רשויות

הת' לוי יצחק שיחי' דריהם
תלמיד בישיבה

א. על דברי הגמרא[1] ש"והכרמלית לא צריכא אלא קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים", כותב הגר"א[2] קשה מאי משני בזה, דהא אעפ"כ קשה אטו אינך לאו כרמלית דמיא. ויש לומר דבאמת כל אינך לאו כרמלית מיקרו אלא שיש להם דין כרמלית, במקום ששמו נקרא כרמלית הוא שעומד בין רשות הייד לרשות הרבים אבל ים ובקעה וכל אינך אינן עומדים בין רשות היחיד לרשות הרבים. עכ"ל.

וצ"ע תירוצו דהרי איסטוונית המוזכרת בפירוש יחד עם ים ובקעה היא המקום לפני החנויות בין רשות היחיד לרשות הרבים (וכנראה מלשונו שמובא "וכל אינך במקום איסטוונית").

ב. במשנה ברורה - בביאור הלכה[3] מביא ראי' מהמקושש לשיטת הרא"ה[4] שלפי הדעות שצריכים ס' רבוא לאו דבעינן שישים רבוא אלא שיש כאן דרך לששים רבוא. וז"ל: אמאי אמור בהגמרא לענין מקושש דמעביר ד' אמות ברשות רבים הוא הרי בודאי לא עשה המלאכה בפרסום בפני כל רק רחוק מן המחנה מדכתיב וימצאו ובודאי לא הי' שם הס' רבוא ישראל, אכן לפי מה שכתב הרא"ה ניחא.

וצ"ב לשיטת התוס'[5] שמקושש לשם שמים נתכוין שעפ"ז מסתבר

1) שבת ז' ע"א.
2) ביאורי הגר"א ד"ה לא צריכא.
3) סימן שמ"ה ס"ז, ד"ה שאין ס' רבוא וכו'.
4) מובא בהשיטה להר"ן ד"ה כאן בזמן וכו'.
5) בבא בתרא דף קיט ע"ב בשם המדרש.

לומר להיפך שדוקא השתדל לעשות בפרסום כדי שימצאוהו ויהרג וכל בני ישראל ישמעו ויראו (כמבואר בתוס' שם)[6] (ואף אם לא לשם שמים נתכוין יש מקום לומר שכשנמצאים בין הרבה אנשים יש פחות שימת לב מאשר מקום פתוח).

ג. בספר 'דובר שלום' לרשד"ב שיחי' לוין על דברי השו"ע[7] "ויש אומרים שכל שאין ס' רבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו רשות הרבים, אלא כרמלית" ושואל על זה[8] בדבר זה קשה להולמו שהרי אפילו אם היתה שירה ארוכה של ס' רבוא צועדת דרך רחוב אחד במשך מעת לעת שלם בלי הפסק, לא יספיקו לעבור בו ומוכיח זאת, ומסיים "וכיון שאנו זקוקים שיעברו בו ס' רבוא "בכל יום" הרי לכאורה אין הדבר במציאות כלל.

ולא זכיתי להבין שאלתו שהרי בפשטות אין הכוונה שצריך שיירה ארוכה של ס' רבוא, אלא יכולים לעבור כמה וכמה אנשים זה בצד זה במשך כל רוחב הרחוב באופן שיעברו הרבה יותר מס' רבוא ביום, כנראה במוחש.

וכן מה שכתב[9] בפשטות "ראה חידושי הצמח צדק[10] דלפי הפוסקים שאין צריך ס' רבוא אזי גם הרחובות שבליובאוויטש הם רשות הרבים מן התורה", תמוה בעיני שהרי לאחרי שכותב הצמח צדק דהמבואות בליובאוויטש הם רשות הרבים מקשה על זה ומתרץ אבל מסיים שם בצריך עיון. ולמה כותב זאת בפשטות. וע"ש.

---

6) ובפשטות לש' וימצאו הוא שלא התכוננו לזה, וכפי שילמדו בפשטות הפוסקים שסוברים שכן צריכים שם ס' רבוא תמיד.

7) סי' שמ"ה סי"א והמקור לזה הוא בהר"ן שבת כ"ז ע"א ד"ה אבל קשה (ולהעיר מה שכתב המשנה ברורה ד"ה בכל יום, חיפשתי בכל הראשונים ולא נזכר בדבריהם וכנראה אישתמיט מיני' הר"ן הנ"ל).

8) עמוד קלא.

9) עמוד קל.

10) לג, ד.

וכי אומרים לו חטא בשביל שיזכה בו חבירו

הת' שמואל אייזיק שיחי' רייצעס
תלמיד בישיבה

הגמרא[1] שואלת "וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה בו חבירו?" התוס' שם שואלים שלכאורה מצינו כמה מקומות בהם מובא בפירוש שמותר לעשות דברים מסויימים בכדי לזכות את חבירו, לדוגמא בעירובין[2] מובא שרבי סבר ש"ניחא לי' לחבר דליעבד הוא איסורא קלילא ולא ליעבד איסורא רבה" שמכאן משמע לכאורה שאומרים לו חטא? והתוס' מתרצים ששם בעירובין החבר גרם לזה שהע"ה יבוא למצב שיעבור, משא"כ כאן.

המהר"ץ חיות[3] שואל ממה שמובא בקידושין[4] "ניבא רבי לפני מותו בורתא דסטיא [על שם שסרו מאחרי המקום ופירש רבי היאך סרו - רש"י] דאקפי' פירי דכוורא בשבתא [הציף הביבר (בריכה העשוי' לגדל דגים) דגים הרבה והלכו וצדו - רש"י] ושמתינהו רב אחי ואישתמוד".

וממשיך שם:

"ולאיזה צורך הביא התלמוד סיפור זה רק להוכיח אע"פ דיצאו לתרבות רעה לא חשש רב אחי על זה ונידוהו ע"ש. והשתא דברי רבי סותרין זה את זה דכאן סבירא לי' דאמרינן חטא באיסורא זוטא למען לא יעבור ע"ה איסורא רבה, ושם (בקידושין) חזינן דניבא לפני מותו דמחוייבין הבית דין לעשות החוב אשר מוטל ולא משגיחין על זה במה דיעשה האחר איסור גדול"

ז.א. שמזה שרבי הביא סיפור זה רואים שכך פוסק להלכה, **שלא**

1) שבת ד.
2) דף לב, ב.
3) שם בעירובין.
4) דף עב ע"א.

אומרים חטא אפילו אם הוא יהי' זה שיגרום שיצאו לתרבות רעה בגלל החרם. ומתרץ שם שהסיבה שבעירובין אומרים לו להחבר חטא זה בגלל שלוקח תרומה שלא מן המוקף שזהו איסור **דרבנן** ולכן אומרים לו חטא. משא"כ בקידושין ששם מדובר בחרם **מדאורייתא**, אין אומרים לו חטא.

ולכאורה כל הנ"ל הוא רק לפי השיטה שאומרת שהלוקח תרומה שלא מן המוקף הוא מדרבנן אבל לפי הרשב"א ועוד שאומרים שהלוקח תרומה שלא מן המוקף הוא מדאורייתא, לכאורה הדרא קושיא לדוכתא.

ונראה לחלק ביניהם בדרך אפשר:

בהסוגיא דעירובין **החבר גרם** להאפשרות שהע"ה יעבור על איסור תרומה, והיינו, שזוהי "פשיעה" שמצד **החבר**, ולכן **הוא** מחוייב לתקן "פשיעה" זו ולעבור על איסור קל בכדי להציל את הע"ה מאיסור חמור. ז.א. הע"ה לא פשע בזה שלקח את הפירות כי לא הוי לי' לדעת שהחבר לא הפריש תרומה, וגם לא יהי' פושע אם יאכל את הפירות. ובמילא אומרים לו לחבר חטא.

אבל בהסוגיא דקידושין **הם גרמו** לעצמן לבוא למצב בו יתחייבו נידוי, ולכן אין אומרים לבית דין לחטוא - ולא לנדות את המחוייבין נידוי - רק בשביל למנוע מהם להגיע לחטא חמור יותר. ז.א. **שהם** פשעו ובשתי ענינים: א) בזה שהלכו לצוד דגים בשבת ב) בזה שיצאו והשתמדו, ששניהם היו בדעת ובמילא אין אומרים להבית דין חטא.

[זהו לכאורה ביאור כוונת תוס' כך שמלכתחילה אין מקום לקושיית המהר"ץ חיות].

כל הנ"ל הוא רק לפי שיטת הריטב"א שסובר שהעם הארץ אינו פושע, משא"כ לפי שיטת רעק"א שהעם הארץ הי' לו לברר אם הופרש תרומה, הוי פושע. וא"כ אולי יש גם לחלק (בדוחק עכ"פ) בעוד חילוק:

בעירובין, האחריות כבר מוטלת על החבר, שאם לא יפריש תרומה, יביא את הע"ה לחטוא, ובמילא החבר צריך לעשות מה שביכולתו להציל את הע"ה מידי איסור. משא"כ בקידושין, האחריות עדיין לא מוטלת על הבית דין, והיא רק חלה אחרי שמוציאים את החרם. ובמילא אז אין אומרים חטא. (ז.א. אם האחריות **כבר** מוטלת עליו - אומרים לו חטא בשביל שיזכה בו חבירו, אבל אם לאו, אין אומרים לו חטא). וצ"ע.

ונסקל פשיטא

הת' שלום דובער הכהן שיחי' הענדל
תלמיד בישיבה

בגמרא[1] מובאת הברייתא "אם הוציא והכניס במזיד ענוש כרת ונסקל" ומקשה הגמרא שלכאורה פשיטא, ומפרש רש"י "דבהתראת סקילה ממקושש" כי המקושש היה מוציא וסקלוהו ולכן פשוט שחייב סקילה. ועונה ע"כ הגמרא שמפני שלדעת איסי בן יהודה יש מלאכה אחת שאינו חייב עלי' לכן צריכה הברייתא לאשמעינן ש"הך מהני דלא מספקן" (שמלאכת מוציא ודאי אינה אותה מלאכה שפטורים עליה).

ולהעיר שכל זה מתאים לדעת המתניתא ורב אחא ברבי יעקב[2] שלומדים שמקושש תולש או מעמר הוה, ומפני שהמקושש התחייב סקילה כן הוא בכל שאר מלאכות שבת שחייבים עליהם סקילה. אבל בכל זאת יש מלאכה אחת שאינו חייב עלי' ולכן צריכים לאשמעינן שהא מהנך דלא מספקן.

אך לדעת ר' יהודה בשם שמואל דסובר שמקושש מעביר הוה הרי מלכתחילה כשהגמרא מקשה "פשיטא" שהרי לומדים חיוב סקילה ממקושש אנו יודעים כבר שמלאכת הוצאה היא מהנך דלא מספקן שהרי מעביר תולדה דהוצאה, והמקושש הי' חייב עלי' סקילה ומה צריכה הברייתא לאשמעינן[3]?

ואולי י"ל שהברייתא גופא היא הוכחה לדעת ר' יהודה שמקושש מעביר הוה, שזהו באמת הטעם שלהברייתא הטעם שהא מהנך דלא מספקן וחייב על הוצאה סקילה, הוא **מפני** שמקושש מעביר הוה.

ועוד י"ל באופן אחר, שלדעת ר"י החידוש של הברייתא הוא שמלאכת הוצאה לכו"ע (גם לפי המתניתא וראב"י) חייב סקילה ולא

---

1) דף ו' ע"ב.
2) שבת צו ע"ב.
3) וראה בילקוט מפרשים מה שהקשה המצפה איתן באופן הפוך ואינו מובן שאלתו כמובא שם.

מספקן[4]. וק"ל.

4) ע"ד שאפשר לומר שהטעם שהברייתא מלמדת אותנו שהא מהנך דלא מספקן אינה מפני שסוברת כאיסי בן יהודה אלא הברייתא מלמדת אותנו שאפילו לדעתי' לא מספקא, ובזה סרו הרבה מקושיית ר' ישעי' פיק (הובא בספר הליקוטים - פרנקל, הל' שבת פרק א' הלכה א').

מים ע"ג מים זו היא הנחתן

הת' לוי יצחק שיחי' גינסבערג
תלמיד בישיבה

הגמ' אומרת "מים ע"ג מים זו היא הנחתו", ולכאורה כן הוא הדין בשאר משקין שמונח משקה על אותו משקה עצמו (כמו יין ע"ג יין או שמן ע"ג שמן), וכן נקט המאירי להלכה.

אבל א"כ צע"ק, כשהגמ' שואלת בנוגע לעקר שמן ע"ג יין, אם היא נחשבת עקירה או לא, האם צריך לומר שמדובר במקרה שבפשטות אינה שייך במציאות, שעקר את **כל השמן** שהי' מונח ע"ג היין, (כי אם לא, בודאי יהי' חייב מאחר שעקר שמן **ע"ג שמן**).

הנה בעצם דין זה שמים ע"ג מים זו היא הנחתן ישנם כמה אופנים להבינו ומהם:

אופן א': שהמים העליונים מונחים ע"ג **מים** התחתונים. (כפשטות לשון רש"י, ורוב הראשונים).

אופן ב': מים ע"ג מים הכוונה הוא שהם נחשבים לדבר אחד וא"כ הרי המים העליונים מונחים על גבי **הקרקע** (עיין רמב"ם שבת יג, ד).

והנפק"מ בזה להלכה: אם צריך שגם בהגומא שהמים שם יהי' מקום ד' על ד', מה יהי' הדין במקרה שהגומא רחבה ד' על ד' מלמטה, ולמעלה נהי' צר, ובמקום שעקר אינו ד' על ד', לפי רש"י נחה על המים ובמים אין ד' על ד', ולפי הרמב"ם נח על הקרקע שיש בה מקום ד' על ד'. ודו"ק.

ועפ"ז אולי אפשר לומר שזהו עוד נפק"מ בזה, שלכאורה לפי רוב מפרשי התלמוד, שלומדים כפי אופן הא' השאלה היא אכן רק במקרה שעקר את **כל השמן**, ואם עקר רק מקצתו עדיין נח ע"ג שמן שזהו הנחתו ובודאי נחשב עקירה; אבל לפי האופן שהרמב"ם לומד, יכול להיות שגם במקרה שרק עקר **מקצת מן השמן** שהי' מונח ע"ג היין, בכל זאת נשאל האם זה נחשב דבר אחד ובמילא מונח על הקרקע, או כשני דברים ובמילא (אע"פ שנח ע"ג שמן) **לא נח** על הקרקע, ועצ"ע.

ביאור בקושיית רעק"א

הת' שמואל אייזיק שיחי' רייצעס
תלמיד בישיבה

בגמרא שבת[1] איתא: "וכי אומרים לו חטא כדי שיזכה חבירך". ובתוס' שם[2] שואל ממה שכתוב בגיטין[3] שחצי עבד וחצי בן חורין כופין את רבו לשחררו בכדי שיוכל לישא אשה ואפילו שעובר במצוות עשה דלעולם בהם תעבודו. והתוס' עונים "שאני פרי' ורבי' דמצוה רבה היא".

הרשב"א[4] מתרץ באופן אחר שחצי עבד וחצי בן חורין לא חל עליו האיסור דלעולם בהם תעבודו. וז"ל:

"לי נראה דשאני התם כיון דחציו בן חורין לית בהו משום ד"בהם תעבודו" משום צד חירות שבו". עכ"ל.

והנה בחידושי רעק"א[5], שואל על הרשב"א ממה שמובא בגמרא גיטין[6], "ההיא אמתא דהות בפומבדיתא דהוו קא מעבדי בה אינשי איסורא, אמר אביי אי לאו דאמר ר' יהודה אמר שמואל כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוי כייפנא לי' למרא וכתיב לה גיטא דחירותא, רבינא אמר, כי הא מודה רב יהודה משום מילתא דאיסורא".

וממשיכה הגמרא ושואלת על דברי אביי: "ואביי משום איסורא לא? האמר רב חנינא בר רב קטינא אמר ר' יצחק מעשה באשה אחת שחצי' שפחה וחצי' בת חורין וכפו את רבה ועשאה בת חורין. ואמר רב נחמן בר יצחק מנהג הפקר נהגו בה".

ומתרצת שם הגמרא: "הכי השתא, התם לא לעבד חזי' ולא לבן

1) דף ד' ע"א.
2) ד"ה וכי אמרינן.
3) דף מא ע"ב.
4) דף ד' ע"א ד"ה וכי אמרינן.
5) שם ד"ה ומקשינן.
6) דף לח ע"א.

חורין חזי' [ובמילא אין לה תקנה אלא לשחררה], הכא, אפשר דמייחד לה לעבדי ומנטר לה גופא".

ומקשה מזה רעק"א, שאם אכן חצי עבד וחצי בן חורין לא חייב על שחרורו, למה לא מתרצים בגמרא שם בגיטין, שבהמקרה של אביי אסור לשחררה כי היא שפחה כולה ואין חצי' בת חורין, ובמילא אסור מדאורייתא מדין לעולם בהם תעבודו, משא"כ בדברי רב חנינא בר רב קטינא משום ר' יצחק "מעשה באשה אחת שחצי' שפחה וחצי' בת חורין וכפו את רבה ועשאה בת חורין וכו'" ששם היתה חצי שפחה וחצי בת חורין, ובמילא לא חל עלי' האיסור ד"לעולם בהם תעבודו" וכשיטת הרשב"א.

ומסיים שם בצ"ע.

והנה החתם סופר [7], מבאר שישנו חילוק בין עבד לשפחה, ועפ"ז מתרץ קושיית רעק"א, ובהקדם, שהחת"ס סובר שמצד דין תורה חציו עבד וחציו בן חורין אינו עובד את רבו מצד צד חירות שבו וחכמים תקנו (במשנה ראשונה) שעובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, ולפני שתקנו חכמים זה לא הי' בו העשה ד"לעולם בהם תעבודו" כי לא עבד בו. ולכן כשחזרו והתקינו שכופין את רבו לשחררו, דהיינו שביטלו את התקנה הראשונה [ועוד זאת שהוסיפו עליו חיוב לשחררו], חזר ופקע העשה ד"לעולם בהם תעבודו".

הנה כל זה הוא רק לשיטת החת"ס שמחלק בין עבד לשפחה, אך להשיטות שסוברות שהאיסור חל באופן שוה בשתיהם, גם בעבד וגם בשפחה, הנה לפי זה עדיין צריך ביאור וכקושיית רעק"א הנ"ל.

ואולי יש לתרץ עפ"ז למה הגמרא מביאה בגיטין (אחרי שמתרץ את דברי אביי) סיפור עם ר' אליעזר וז"ל:

"מעשה בר' אליעזר שנכנס בבית הכנסת ולא מצא עשרה ושחר עבדו והשלימו לעשרה".

הנה שם בה"מעשה דר' אליעזר" הי' העבד - עבד כולו ולא חצי בן חורין, ועדיין מספרת הגמרא ששחררו, אע"פ שהי' איסור דאורייתא, וא"כ אי אפשר לתרץ לפי הרשב"א שם בגמרא שהסיבה לזה שאסור

7) חי' חתם סופר בבא בתרא יג, א.

לשחרר השפחה כאן, היא מפני שיעבור על איסור דאורייתא, בגלל שהיא כל כולה שפחה ולא חצי בת חורין, כי מה שמספרת הגמרא בנוגע לר' אליעזר, הי' אע"פ שאז הי' איסור דאורייתא[8] במילא מובנת למה מתרצים דוקא כפי שהגמרא מתרצת, ובמילא מתורצת קושיית רעק"א.

8) ואף ששם היתה גם "מצוה רבה", אין זה קשה כי גם אצלנו הרי זה "מצוה דרבים". וק"ל.

בעינן ד' על ד' - לשיטת ר"ת

הת' שלום דובער הכהן שיחי' הענדל
תלמיד בישיבה

על דברי המשנה שאם עקר והני מיד - חייב. מקשים בגמ'[1] והא בעינן "עקירה והנחה מעל גבי מקום ד' על ד' וליכא? ומבאר ר"ת[2] הטעם לצריכת ד' על ד' "דאין רגילות להניח החפץ בפחות מד', וכן הי' מסתמא במשכן".

ובתוס' הרא"ש[3] כותב: "אומר ר"ת . . וכן במשכן היו נוטלין החפץ מתיבתן להביאו ליד הגזבר".

וממשיכה הגמ'[4] שלשיטת רבא (שמוכח שלדעתו להנחה אין צריך מקום ד') "דילמא הנחה הוא דלא בעי (ד' על ד') הא עקירה בעי'".

ומבאר התוס'[5] הסברא בזה "דילפינן ממשכן שהיו נוטלין מתיבתן שהי' בהם ד' על ד' ונותנין ליד עושי המלאכה".

וראיתי מקשין[6] שלכאורה אינו מובן לשיטת ר"ת מה היא ההו"א שצריך הנחה על גבי מקום ד' שהרי לשיטתו לומדים זאת מנדבת המשכן ובנדבת המשכן, בפירוש **לא** היתה הנחה על גבי מקום ד' אלא **ביד** עושי המלאכה?

ואלי יש לבאר, ובהקדם שאלה נוספת, הרי לא מצינו בתורה שנתנו הנדבות **ביד**[7] עושי המלאכה[8], ומניין לו לר"ת דבר זה?

---

1) ד' ע"א.
2) תוס' ד"ה והא בעינן כו'.
3) ד"ה הנ"ל.
4) ד' ע"ב.
5) ד"ה ודלמא כו'.
6) ראה בארוכה גליוני "קנאת סופרים" אדר א' דשנה זו.
7) וראה בהנדבות להבית המקדש (מלאכים ב' כ"ב, ה' ט') שמצינו שכתוב "על יד עושי המלאכה" שהכוונה בפשטות לא ליד ממש אלא לפניהם כמבואר לקמן וכפירש רש"י בהערה לקמן (וראה במצודת ציון שם).
8) ובפרט שמסתבר מאד לומר שבני ישראל נתנו הנדבות לפניהם, ולאו דוקא

ואולי י"ל, שכוונת ר"ת באומרו שנתנו ליד עושי המלאכה, אין ההדגשה שנתנו בתוך ידם דוקא, אלא הכונה היא שנתנו **להם** - לרשותם[9]. ועיקר ההדגשה היא שהעקירה היתה מתיבתן שהיתה ד' (והשאר "ונתנו ליד עושי המלאכה" הוא ביאור מה שעשו עם הנדבות - שנתנו לנדבת המשכן).

וכן מוכח ממה שכותב ר"ת בספרו ספר הישר[10] "שכן מצינו בנדבת המשכן שמוציאין מבתיהן שהן ד' ומניחים **לפני** עושי המלאכה".

ולפ"ז אתי שפיר ההו"א בגמרא: לפי ר"ת והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום ארבעה שאע"פ שהמקור לזה הוא מנדבת המשכן, ושם אנו רואים בפירוש רק בנוגע עקירה מעל גבי מקום ד', בפשטות כן הוא גם בהנחה, ואין לחלק ביניהם.

וכפי שמבאר החפץ ה'[11] בנוגע למקורו של הר"י שלומד שצריך ד' על ד' מהדרש "אל יוציא איש ממקומו" שאע"פ שמדובר שם רק בנוגע עקירה, בההו"א חשבנו בפשטות "דלא שנא עקירה ולא שנא הנחה כיון דבעקירה בעינן ארבעה על ארבעה הוא הדין - הנחה" וע"ש.

ורק אח"כ כשר' עקיבא לא מצריך הנחה על גבי מקום ארבעה, שואלים שאולי לשיטתי' אין ללמוד הנחה מעקירה, "ודלמא הנחה הוא דלא בעי הא עקירה בעי" שהרי אנו רק יודעים בפירוש שעקירה צריכה ד' שהיו נוטלין מתיבתן אבל בהנחה לאו דוקא (אך לא שדוקא לאו).

ועפ"ז מתורצת קושיית הראש יוסף[12] על תשובת רבא בסוף הסוגי'[13], "אמר רבא ידו של אדם חשובה לו כד' על ד', ומקשה וז"ל: "ומ"מ קשה הא ממשכן גמרינן ושם הי' הגזבר נוטל מיד הבעל הבית דהיינו שבעל הבית מניח ליד הגזבר ודלמא הנחה לא בעינן הא עקירה בעינן וכיון דלא הוה במשכן מנלן דחייב וצ"ע".

בתוך ידם.

9) וע"ד מה שכותב רש"י בפירושו על התורה שמות ב:ה שמפרש "על יד היאור": - אצל היאור, כמו ראו חלקת יואב על ידי והוא לשון יד ממש, שיד האדם סמוכה לו. עכ"ל.

10) ד"ה והא בעינן כו' (ומשום מה הושמט בקובץ מפרשים הוצאת "מכון תפארת התורה").

11) על התוס' ד"ה והא בעינן.

12) ד"ה אמר רבא איכפל תנא כו'.

13) ה' ע"א.

שהרי כשרבא אומר במסקנא שידו של אדם חשובה לו כד' על ד', אין זה מפני שכך הי' במשכן, מפני שאפי' בהנחה לאו דוקא היתה ביד, אלא מפני שליד יש את אותם תכונות ממש של מקום ד' (או מפני טעם אחר), וכשם (ומאותו טעם) שזה בהנחה כן הוא גם בעקירה.

עמד לכתף בתוך ד' אמות

א' התמימים

בתוס' ד"ה בשלמא לבן עזאי[1] מקשה על בן עזאי דסובר מהלך כעומד דמי שהרי לשיטתי' "אין אדם מתחייב על ד' אמות ברה"ר לעולם?"

ומתרץ שאפילו לשיטת בן עזאי יתחייב המעביר ד' אמות מפני שהלכתא גמירי לה, ובזה[2] מסתפק הריב"א מכיון שבכל מקום סובר בן עזאי שמהלך בדיוק כמו עומד ובד' אמות ברה"ר אין אומרים מהלך כעומד, האם גם בעמד לפוש תוך ד' אמות לא יחשב הנחה ויהי' חייב או לאו.

והנה, בהבנת הצד השני של הספק (או לאו), שעמד לפוש כן יחשב הנחה, יש לבאר בשני אופנים:

א. אפילו בן עזאי יודה שיש חילוק בין עמד לפוש למהלך (וכן לעמד לכתף[3]), ולכן אע"פ שבד' אמות ברה"ר מהלך לא נחשב הנחה, בכל זאת **עמד לפוש** יהי' נחשב הנחה. ואם עמד לפוש בתוך ד' יהי' פטור.

ב. בן עזאי סובר שתמיד אומרים מהלך בדיוק כעומד חוץ ממתי שאי אפשר, ולכן אע"פ שבד' אמות ברה"ר מהלך לא נחשב הנחה, מפני שזה סותר להלכתא של ד' אמות ברה"ר בכל זאת **עמד** כן יחשב

1) ה ע"ב.
2) משא"כ לפי תשובת הירושלמי, המאירי, הראב"ד ועוד.
3) שעמד לכתף הוא עמידה לצורך הליכה בדיוק כמו ההליכה שהעמידה בכל פסיעה הוא צורך ההליכה.

הנחה. ולפי זה **עמד לכתף** ג"כ יחשב הנחה[4], מפני שאפילו אם נאמר שעמד לכתף נחשב הנחה, אין זה סותר (והוא יכול להתחייב ב) להלכתא של ד אמות ברה"ר חייב.

והנפק"מ בין שני האופנים היא, שלפי אופן הא' (לצד זה של הספק) עומד לכתף לא נחשב הנחה, ולפי אופן הב' כן נחשב הנחה.

והנה שיטת הרא"ש[5] לכאורה ברור שהיא כאופן הב', מזה שכותב בתשובתו לשאלת הריב"א שאין מקום לתמוה מפני ש"קיימא לן בכל דוכתא לבן עזאי מהלך כעומד דמי רק לענין תוך ד' אמות, משום דארבע אמות גמרא גמירי לה ואי אפשר להתחייב בענין אחר" שמזה מובן שבכל מקרה נחשב הנחה חוץ ממתי **שאי אפשר** להתחייב בענין אחר.

ויש להסתפק אם זה רק לשיטת הרא"ש, ולכן הוא פשט את הספק. אבל הריב"א בכלל לא סובר שיכול להיות אפילו צד שדעת בן עזאי הוא שתמיד נחשב הנחה חוץ ממתי שאי אפשר, ולכן הריב"א מסתפק בזה.

או אפשר לומר שגם לדעת הריב"א זהו הצד השני של הספק, רק שהרא"ש פושט בפועל לפי הצד הזה מפני שכך "קיימא לן בכל דוכתא".

ויומתק יותר מזה שכשמביא את השאלה כותב "אם עמד בתוך ד' אם פטור אם לאו" כתב עמד סתם[6] שמשמע שהשאלה היא גם אם עמד לכתף.

(אך הרשב"א[7] מתרץ את ספק הריב"א באופן אחר וז"ל: "דהא נמי הלכתא גמירי לה מהלך חייב עומד פטור" שבפשטות "עומד פטור" הוא

---

4) אפי' לפי האופן הזה יש לומר שעמד לכתף לא יחשב הנחה מפני שעמד לכתף ומהלך הם בדיוק אותו ענין (כדלעיל הערה 2) ואין מחלקין ביניהם, ויוצא שכל ההמשך הוא רק להגדיל תורה ולהאדירה.

5) תוס' הרא"ש שם.

6) ואין קשה ממה שהתוס' אצלנו כותב עמד לפוש מפני שאצלנו מביא את צד החיוב ולכן מדגיש את החידוש שאפילו אם עמד לפוש יהי' חייב או לא.

ויומתק עוד יותר מלשונו של תוס הרא"ש שבשאלה מביא את צד הפטור, האם הוא פטור אם לאו, וגם הוא מדגיש את החידוש להצד השני שאפילו אם עמד סתם - לכתף יהי' פטור.

7) בחידושיו ד"ה וטעמי' דבן עזאי.

דוקא עמד לפוש, שזהו לפי אופן הא', עיין שם).

ידו של אדם חשובה לו כד' על ד'

הת' לוי יצחק שיחי' גינסבערג
תלמיד בישיבה

א.

איתא במשנה ריש פירקין "פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעה"ב או שנטל מתוכה והוציא העני חייב העני חייב". והגמרא שאלה "אמאי חייב, והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי ד' על ד' וליכא?".

ורש"י מפרש "מעל גבי מקום ד'. דהוי חשוב למיהוי הנחתו הנחה ועקירתו עקירה . . ." עכ"ל.

ומביא הגמ' כמה תירוצים לזה ומסיים "אלא אמר רבא ידו של אדם חשובה לו כד' על ד'" עד כאן תוכן הסוגיא.

ויש לבאר הטעם למה ידו של אדם חשובה לאדם כד' על ד' אע"פ שאינו מקום ד' על ד', בהקדם הביאור בשאלת הגמ' "והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום ד' על ד'", דמאין ידע המקשן דצריך להיות על מקום ד' על ד' דווקא ולא פחות מזה?

ב.

הנה רש"י מפרש שהסיבה שצריך להיות מקום ארבעה דוקא הוא "דהוי חשוב למיהוי הנחתו הנחה ועקירתו עקירה"[1].

---

1) והנה בדברי רש"י ישנם שרצו לבאר (ראהקובת קנאת סופרים פ' כי תשא) שמרש"י הנ"ל משמע שהצורך לד' על ד' הוא כדי שיהיה "הנחתו הנחה ועקירתו עקירה" כלומר שזהו דין מדיני הנחה ועקירה, שכדי שיהי' הנחה ועקירה כדבעי, צריך להיות על מקום ד' על ד' דווקא.

והביאור בזה הוא כי דווקא אז יתקיים החפץ ולא יפול, כמו שכתב הרמב"ם בפיה"מ שלו "והעקיר השלישי כי לא יתחייב העוקר מרשות והניח ברשות אחר עד שיעקור ממקום שיהי' בו ד' על ד', ויניח ג"כ במקום שיהי' בו ד' על ד' או למעלה מזה.

ביאורו של רש"י בפשטות הוא שהסיבה שצריך למקום ארבעה הוא "דהוי **חשוב** למהוי הנחתו הנחה ועקירתו עקירה" ז.א. בגלל שבנוגע לכל מלאכת השבת הרי צריך להיות פעולה **חשובה** (ולדוגמא: קשר - **של קיימא** וכן הוא בנוגע כל שאר המלאכות) במילא בכדי שיהי' הנחתו **חשובה** הנחה, ובכדי שיהי' עקירתו **חשובה** עקירה, צריך להיות עקירה והנחה מעל גבי מקום ארבעה.

ובלשונו של הרה"ג הרה"ח התמים מוהר"ר אייזיק ז"ל שוויי[2]:

". . . אם החפץ הוא מונח על מקום דע"ד הוי עקירתו עקירה ובפחות מזה לא מיקרי עקירה - **עקירה לגבי מלאכת שבת** . . ."

ועפ"ז מובן ואתי שפיר **חידושו** של רבא בסוף הגמרא, רבא **מחדש** לנו שבנוגע ליד הרי גם בעקירה והנחה ביד נחשבת היא עקירה והנחה **חשובה**. "ידו של אדם **חשובה** לו כד' על ד'".

ויומתק יותר ע"פ שהעירני מו"ר הרה"ת ר' שיחי' קראסניאנסקי,

כי מה שהוא פחות מזה השיעור לא יניחו בו, כי החפצים המונחים לא יתקיימו אלא אם יהיו אותן החפצים דקים".

אבל לכאורה קשה לומר כן א. אם כן, שזה היתה הסברא של הגמרא בשאלו על המשנה "והרי בעינן עקירה והנה מעל גבי מקום ארבעה", היינו, שזהוא בכדי "שיתקיים החפץ", א"כ מהו בכלל שאלת הגמרא מלכתחילה, והרי במשנתינו כשמדובר ביד הרי ביד ישנם בדיוק אותם תכונות שצריך בכדי ש"יתקיים החפץ". שאפשר להניח שם חפצים גדולים. וכפי שהרמב"ם עצמו מפרש שם באותו קטע וז"ל: "ולפי שיד האדם יניח בו החפצים הגדולים ומה שיש בה מתכונת הקיבוץ והפישוט והאחיזה, מפני זה נחשוב אותה כאילו היא מקום שיש בו ד' על ד', ולפיכך מי שנתן דבר ביד אדם, כאילו הניחו בארץ במקום שאותו אדם יושב עליו". ב. ולכאורה עוד יותר אינו מובן שזהו הביאור בדברי רש"י, כי א"כ, הרי מובן הדבר בנוגע להנחה, שבהנחה לא יניח במקום שחושש שלא יתקיים, אבל בנוגע לעקירה הרי אדרבה, מזה שעוקר את החפץ הרי מגלה דעת שאינו מחשיבו למקום בו יתקיים, וא"כ למה צריך מקום ארבעה,

אלא י"ל שאדרבה, בנוגע להנחה לא צריך מקום ארבעה אלא די מספיקה את זה שבכלל מניח את החפץ שם, ז.א. שאינו חושש שלא יתקיים שם, אבל בנוגע עקירה הרי עוקרו משם.

וכפי שמבאר הגור ארי' בנוגע שאלת הגמרא "ודלמא הנחה הוא דלא בעינן הא עקירה בעינן" וז"ל: "משום דעקירה שעקר דבר ממקומו ולא אחשבי' למקום לא נחשב עקירה בפחות ממקום ארבעה, אבל הנחה כיון דאחשבי' להניחו שם מקודם בכל מקום יש לו הנחה, כך ייראה" עכ"ל. ועפ"ז מובן למה הגמרא שואלת "ודלמא הנחה הוא דלא בעינן הא עקירה בעינן", אבל לפי זה הי' לכאורה צריך לשאול "ודלמא עקירה הוא דלא בעינן אבל הנחה בעינן".

2) מובא בכתבי ר' אייזיק מסכת שבת - בענין קלוטה כמי שהונחה, בנוגע כמות ואיכות שצריך בעקירה בכדי להתחייב בשבת.

שאולי י"ל בדא"פ שרבא לשיטתי' קאזיל בנוגע להדין של "אגד יד" שרבא סובר ש"אגד יד **לאו** שמי' אגד", ז.א. רבא סובר שהיד **אינה בטילה** לשאר הגוף (שבמילא לא היתה לה חשיבות בפני עצמה), אלא אדרבה אגד יד **לאו** שמי' אגד, ז.א. היא נחשבת כדבר **חשוב** בפני עצמו. ולכן "ידו של אדם **חשובה** לו כד' על ד'.

ג.

כל הנ"ל הוא לפי שיטת רש"י. אך ר"ת מפרש באופן אחר, שלפי שיטת ר"ת הסיבה לזה שצריכים מקום ארבעה הוא מפני ש"וכן היתה מסתמא במשכן", והכונה בזה הוא[3] כמו שמובא בתוס' בע"ב "שהיו נוטלין מתיבתן שהיו בהם ארבעה על ארבעה ונותנין ליד עושי המלאכה".

אך לכאורה צריך להבין:

א. אם זו היתה סברת הגמרא מלכתחילה, למה היא שואלת "והרי בעינן עקירה **והנחה** מעל מקום ארבעה"? לכאורה הי' צריך לשאול "והא בעינן **עקירה** מעל גבי מקום ארבעה" כי מובן הדבר שלעקירה צריך מקום ארבעה, אבל מהו הסברא לומר שגם **בהנחה** צריך מקום ארבעה?!

ב. אם זאת היתה סברת הגמרא מלכתחילה, שהסיבה למה צריכים מקום ארבעה הוא כי בהמשכן "היו נוטלין מתיבתן שהיו בהם ארבעה על ארבעה ונותנין ליד עושי המלאכה" הרי ז.א. שכל הדין של מקום ארבעה הוא רק בנוגע **לעקירה**, כי בנוגע להנחה הרי בפירוש היו נותנים **ביד** עושי המלאכה, א"כ, ששאלת הגמרא היתה **מלכתחילה רק** בנוגע **עקירה** שלכאורה בנוגע **לעקירה** צריך מקום ארבעה, א"כ איך מובנת ההמשך של הגמרא "**ודלמא** הנחה הוא דלא בעינן, אבל עקירה בעינן"? הרי השאלה היתה מלכתחילה **רק** בנוגע לעקירה.

(ואת"ל שבההו"א היינו סבורים שבגלל שלעקירה צריך מקום ארבעה כן הוא גם בנוגע להנחה, ורק אח"כ שואלת הגמרא שאולי בסופו של דבר יש לחלק ביניהם, וכמו שמפרש החפץ ה' בשיטת הר"י

3) כפי שמבואר בתוס' הרא"ש.

שמה שאומר הר"י שלומדים דין זה של מקום ארבעה מהפסוק ד"ואל יצא איש ממקומו" ודרשינן "אל יוציא" ולכאורה מהפסוק מובן רק בנוגע **לעקירה**, ומפרש שם שבההו"א רצינו ללמוד הנחה מעקירה, וא"כ גם כאן, זאת היתה ההו"א, הרי לכאורה קשה לומר סברא זו, כי שם בהפסוק, כלל וכלל אין מדובר בהנחה, ובמילא אפשר להיות כזה הו"א ללמוד שגם בהנחה צריך מקום ארבעה, אבל בנוגע למה שהי' במשכן הרי **מפורש** שהניחו **ביד עושי המלאכה**. וד"ל).

ג. עוד יותר אינו מובן, כי עפ"ז לכאורה אינו מובן תשובת הגמרא בסוף, וכפי ששואל הראש יוסף, וז"ל:

"ומ"מ קשה הא ממשכן גמרינן ושם הי' הגזבר נוטל מיד הבעל הבית דהיינו שבעל הבית מניח ליד הגזבר ודלמא הנחה לא בעינן הא עקירה בעינן וכיול **דלא** הוה במשכן מנלן דחייב וצ"ע".

ז.א. שמובן הדבר בנוגע להנחה, שבגלל שהיו **נותנים** ביד עושי המלאכה, לכן אפשר להחשיב את היד למקום בו יתחייב **המניח** שם חפץ, אבל בנוגע **לעקירה**, הרי במשכן היו עוקרים מתיבה **שיש בה** מקום ארבעה?

ד.

והתוס' מביאים עוד תירוץ למה צ"ל מקום ד' על ד' דוקא ולא פחות מזה וז"ל:

"ועוד אומר ר"י דאל יצא איש ממקומו משמע דקאי נמי אחפץ כלומר ממקומו של חפץ דרשינן בעירובין ד"אל יצא" - "אל יוציא", אע"ג דפשטיה דקרא קאי אמקומו של אדם דהיינו ד' אמות, מ"מ משמע נמי מקום החפץ ואין מקום חשוב בפחות מד'" עכ"ל.

היינו שר"י לומד זה מסברא אחרת למה צריך שיהא עקירה והנחה ממקום ד' על ד', כי בפחות מד' על ד' לא נקרא "מקום" שזה צריך מצד הפסוק ד"אל יצא . . ממקומו" - "ממקומו של החפץ", ולא כרש"י ור"ת.

עפ"ז גם לכאורה צריך להבין תשובת הגמרא בסוף ש"ידו של אדם חשובה לו כד' על ד'", דלכאורה כיון שלשיטת הר"י לומדים שצריך

מקום ארבעה מ"ואל יצא איש ממקומו" דקאי נמי אמקומו של חפץ ואין מקום חשוב בפחות מד' על ד', א"כ מהו הסברא שיד יחשב כד' על ד'[4].

ה.

ואולי יש לבאר זאת ובהקדם:

בהבנת פירושו של "מקום" ישנם ב' אופנים:

א. הפירוש במקום הוא שהוא מקום כפי שהוא לעצמו - היותו מקום. ז.א. שכלל וכלל לא נוגע אם אפשר להניח שם חפצים אם לאו, אלא שגדרו הוא שהוא שטח כפי שהוא לעצמו.

ב. הפירוש במקום הוא - מקום **שאפשר להניח שם חפצים**, ז.א. הגדר של מקום הוא: דבר **שמחזיק חפצים**.

עפ"ז אולי אפשר לומר, שבתחילת הגמ' סברה הגמרא שגדרו של מקום הוא כפי שהוא לעצמו וכאופן הא', ובגלל שכתוב "אל יצא איש ממקומו" ודרשינן מיני' - "מקומו של חפץ" והיינו - מהמקום בו מונחת החפץ, ושיעורו של שטח הראוי להיות נקרא "מקום" הוא כפי שהחכמים נתנו בו שיעור: ד' על ד'. במילא נשאלת השאלה במשנתינו "והרי בעינן עקירה והנחה מעל מקום ארבעה".

אח"כ שואלת הגמרא שאולי הכונה בהפסוק הוא רק בנוגע לעקירה וכמו שכתוב: "אל יצא (**יוציא**) איש ממקומו" וכו' ובסוף **מחדש** לנו רבא, שהפירוש במקום אינו שהוא "שטח הראוי להיות נקרא מקום" - וכפי שהוא לעצמו וכאופן הא', אלא הפירוש במקום הוא "דבר שמחזיק חפצים", וכאופן הב', וא"כ הרי אותו ענין שייך גם ביד, וכמו שביאר הרמב"ם בפירוש המשניות:

"והעיקר השלישי כי לא יתחייב העוקר מרשות והניח ברשות אחר עד שיעקור ממקום שיהי' בו ד' על ד', ויניח ג"כ במקום שיהי' בו ד' על

---

4) ישנם בדרך אגב עוד כמה ראשונים שמסבירים הטעם שהגמרא לומד בפשטות שצריך עקירה והנחה מעל גבי מקום ארבעה, שגם לפי הסברתם יש לכאורה לשאול אותו שאלה. ולדוגמא, הרמב"ן לומד שענין זה שהגמרא מחייבת שיהי' מקום ארבעה הוא בגדר "הלכה למשה מסיני" א"כ נשאלת אותו שאלה איך ידו חשובה לו כד' על ד'. גם הרשב"א שמביא ראי' לזה מהמחלוקת של ר"מ וחכמים, ששניהם מודים שצריך מקום ארבעה, הנה גם לפ"ז צריך להבין תשובת הגמרא.

ד' או למעלה מזה. כי מה שהוא פחות מזה השיעור לא יניחו בו, **כי החפצים המונחים לא יתקיימו** (וגדרו של מקום הוא **שאפשר להניח שם חפצים ויתקיימו**) אלא אם יהיו אותן החפצים דקים".

והרמב"ם ממשיך:

ולפי שיד האדם יניח בו החפצים הגדולים ומה שיש בה מתכונת הקיבוץ והפישוט והאחיזה, **מפני זה נחשוב אותה** כאילו היא מקום שיש בו ד' על ד', ולפיכך מי שנתן דבר ביד אדם, כאילו הניחו בארץ במקום שאותו אדם יושב עליו", היינו שהרמב"ם לומד את הענין של מקום ארבעה באופן כזה שמלכתחילה אין כאן שום שאלה בנוגע משנתינו בה מדובר בנוגע לעקירה והנחה ביד.

ולפי זה לכאורה אתי שפיר שיטת הר"י.

הגדרת הגומא ברה"ר - לדעת רבא

הת' דוד מנחם מענדל שיחי' ברוך
נו"נ בישיבה

איתא בגמ' (שבת ח, א) "אמר עולא: עמוד תשעה ברשות הרבים ורבים מכתפין עליו, וזרק ונח על גביו - חייב. מאי טעמא? פחות משלשה - מדרס דרסי ליה רבים, משלשה ועד תשעה - לא מדרס דרסי ליה ולא כתופי מכתפי, תשעה - ודאי מכתפין עילויה.

"אמר ליה אביי לרב יוסף: גומא מאי? אמר ליה: וכן בגומא. רבא אמר: בגומא לא. מאי טעמא? תשמיש על ידי הדחק לא שמיה תשמיש (הלכך לאו צורך רבים הוא, אלא כרמלית הוא. רש"י). איתיביה רב אדא בר מתנא לרבא: היתה קופתו מונחת ברשות הרבים גבוהה עשרה ורחבה ארבעה - אין מטלטלין לא מתוכה לרשות הרבים ולא מרשות הרבים לתוכה, פחות מכן - מטלטלין, וכן בגומא. מאי לאו אסיפא? לא, ארישא (אגבוהה עשרה ורחבה ארבעה, דהוי רשות היחיד. רש"י)".

ומתשובת רבא "לא ארישא" משמע, שאין אפשרות להעמיד את הברייתא גם על הסיפא באופן שלא יסתור את שיטת רבא. דאם הייתה אפשרות להעמיד שמותר לטלטל מגומא לרה"ר גם לרבא - מדוע צריך רבא להידחק ולהעמיד את ה"וכן בגומא" רק על הרישא (ובכך להוציא את המשמעות של ה"וכן" מפשוטו).

ב.

והנה, לעיל (ה, א), ביישוב הא דמשנתנו מחייבת הנותן ליד חבירו או הנוטל ממנה, אף שבכ"מ מצריכים הנחה ע"ג מקום ד' על ד', מביאה הגמ' ג' אוקימתות: בשוחה, דעומד בגומא וננס. (ועל כך הק' רבא "איכפל תנא לאשמועינן כל הני", ולמסקנא העמיד שידו של אדם חשובה לו כד' על ד').

ובתוס' ד"ה "בגומא" מבאר, שחייבים לומר שהגומא הינה רה"ר, דאל"כ הרי "אגד יד שמי' אגד" וייפטר המניח בה. וכדי לבאר כיצד תהיה הגומא רה"ר מביא תוס' ב' אפשרויות: א. שזה כמ"ד (רב יוסף) "תשמיש ע"י הדחק שמי' תשמיש", ומדובר בגומא שמתשמשים בה אנשים. ב. מדובר בגומא שהולכים בה ע"י הדחק[1], שגם לדעת רבא נחשבת כרה"ר.

והיינו, שתוס' מחפש אפשרות להעמיד שגומא תיחשב כרה"ר גם לדעת רבא.

ולכאורה הא ראינו לעיל דאין כל אפשרות דרה"ר בגומא לדעת רבא?

ויש לומר הביאור בזה, דהנה בסוגיא שם מופיעה אפשרות זו ד"גומא" כהמשך לדוגמאות נדירות כשוחה וננס[2] (שגובהו פחות מג' טפחים!) בהם נדחקת הגמ' להעמיד את משנתנו. משא"כ בסוגייתינו בא ענין זה של גומא בתוך הברייתא של "קופה", ובה ענין זה מוצג כמקרה רגיל (ע"ד המקרה דקופה המובא לפניו).

ועפ"ז י"ל, דכיון שבסוגיא שם יש נסיון לדחוק את משנתנו למקרים נדירים, א"כ אפשר להמשיך באותו כיוון ולהעמיד גם את המקרה של גומא באופן דחוק ובלתי מצוי, והיינו במקרה שאפשר להלך בתוך הגומא (ואתי גם לדעת רבא). משא"כ בסוגייתינו שהמקרה של גומא מובא בקשר למקרים המתרחשים באופן הרגיל - לא ניתן להעמיד במקרה שאינו כ"כ מצוי (בגומא שניתן להלך בה).

---

1) ונראה שמקורו מדברי רבא (ח, ב) גבי רקק ברה"ר, ופשוט.
2) וכקושית רבא שם "איכפל תנא וכו'".

תניא פרק מ"ו - אשר קדשנו במצוותיו

הרב אהרן לייב שיחי' ראסקין*
משפיע בישיבה

בתניא פרק מ"ו מבאר **ב'** פירושים במ"ש בברכת המצוות "אשר קדשנו במצוותיו וצונו".

וז"ל:

וז"ש אשר קדשנו במצותיו כאדם המקדש אשה להיות מיוחדת עמו ביחוד גמור כמ"ש ודבק באשתו והיו לבשר אחד . . וז"ש אשר קדשנו במצותיו שהעלנו למעלת קודש העליון ב"ה שהיא קדושתו של הקב"ה

*) מתוך שיעור שנאמר בישיבה - נרשם ע"י אחד הת' שי'.

בכבודו ובעצמו וקדושה היא לשון הבדלה מה שהקב"ה הוא מובדל מהעולמות והיא בחי' סובב כל עלמין מה שאינו יכול להתלבש בהן. כי ע"י יחוד הנפש והתכללותה באור א"ס ב"ה הרי היא במעלת ומדרגת קדושת א"ס ב"ה ממש מאחר שמתייחדת ומתכללת בו ית' והיו לאחדים ממש. וז"ש והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי ואומר ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלהיכם אני ה' אלהיכם וגו'.

בפירוש הא' מדגיש **היחוד** שנעשה בין בנ"י והקב"ה, ובפירוש הב' מדגיש לאיזה דרגה **מתעלים** בנ"י ע"י קיום המצוות.

ב' הפירושים ב"אשר קדשנו" הם ע"ד ב' הענינים בקידושין[1]: (א) "האשה נקנית (לבעלה)"[2], "להיות לי"[3], (ב) "האיש מקדש"[4] - "דאסר לה אכולי עלמא כהקדש"[5], "מקודשת (מובדלת ואסורה) לעולם"[3]. ובלשון הרגצובי[6], "דקידושין עושה ב' פעולות, אחד מה שקנוי' לו ואחד מה שנאסרה על אחרים".

ודוגמתו בהקידושין דכנסת ישראל להקב"ה:

(א) "קדשנו" הוא "כאדם המקדש אשה להיות מיוחדת עמו ביחוד גמור" - שע"י המצוות **מתייחדים** בנ"י עם הקב"ה - ע"ד ענין הא' בקידושין. (ב) "קדשנו" הוא מלשון "**הבדלה**", כי ע"י קיום המצוות מתעלים לבחינת "קודש" - דהיינו שנמשך קדושה עליונה על האדם, מבחי' שלמעלה (מובדלת) מגדרי העולם (סובב כל עלמין) - ע"ד ענין הב' בקידושין.

ואח"כ מביא ג' פסוקים א) והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. ב) ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם, ג) אני ה' אלקיכם וגו'.

ומבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח בהערות ל"שיעורים בספר

---

1) ראה ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 309 ואילך. וש"נ.
2) ריש מסכת קידושין.
3) תוד"ה דאסר - קידושין ב, ב.
4) קידושין רפ"ב.
5) קידושין ב, ריש ע"ב.
6) צפנת פענח לרמב"ם הל' גירושין פ"ג הט"ו. ובכ"מ.

התניא", שפסוקים אלו מתאימים לב' הפירושים ב"אשר קדשנו": הראשון - ראי' לפירוש הב'. פסוק הב' והג' - לפירוש הא':

וז"ש[7] **והייתם לי** [בשבילי, או, לשמי, **באופני** - שלכן אינו זז לעולם[8]] **קדושים** [קדוש ומובדל] **כי קדוש** (לשון קדוש - קדש העליון) **אני ה'**, **ואבדיל** (לשון הבדלה) - **אתכם מן העמים להיות לי** - מתאים למ"ש לעיל ד"קדשנו" הוא מלשון "הבדלה". דהיינו דע"י מעשה המצוות מתעלים בני ישראל ל"קודש העליון" קדושתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו ("קדוש אני") - ואומר[9] **ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם** - מתאים למ"ש לעיל ד"קדשנו" הוא מלשון **קידושין**, כאדם המקדש אשה להיות מיוחדת עמו ביחוד גמור, כמו"כ ע"י קיום המצוות נעשים בני ישראל קדושים לאלקיכם - מיוחדים עם הקב"ה, **אני ה' אלקיכם** (פסוק הג') - ביחד עם ישראל.

ויש להעיר: כשאדה"ז מביא בתניא ב' הפירושים ב"אשר קדשנו" - מביא תחילה הפירוש שמדגיש היחוד בין בנ"י עם הקב"ה, ואח"כ מביא הפירוש שמדגיש לאיזה דרגה מתעלים, אבל הפסוקים שמביא - הנה פסוק הראשון הוא ראי' לפירוש הב', ופסוק השני והשלישי ראי' לפירוש הא'. ועפ"ז יל"ע מהי הסדר בב' הפירושים?

והנה, ע"פ פשטות י"ל ד"במה דסיים פתח".

ועוד י"ל שבזה מרמז אדה"ז שיש ב' אופנים וסדרים בענין זה:

אופן א': שע"י שמתייחד עם הקב"ה (פירוש הא'), נתעלה עי"ז לבחי' "קודש העליון" (פירוש הב'): **כי ע"י יחוד הנפש והתכללותה באור א"ס ב"ה** [פירוש הא' ב"קדשנו" - יחוד הנפש באוא"ס, הנה עי"ז], **הרי** [הנשמה] **היא במעלת ומדרגת קדושת א"ס ב"ה ממש** [פירוש הב' ב"קדשנו" שמתעלה לבחי' "קודש העליון"], **מאחר שמתייחדת ומתכללת בו ית' והיו לאחדים ממש.**

ובפרטיות יותר[10]: ב' הפירושים ב"אשר קדשנו כו'" הם ב' ענינים

---

7) קדושים כ, כו.
8) ראה ויק"ר פ"ב, ב.
9) שלח טו, מ-מא.
10) ספר השיחות שם ובהערות 75-76.

שנעשים ע"י ב' סוגי המצוות, מצוות-עשה ומצוות לא-תעשה: ע"י מצוות עשה נעשה היחוד עם הקב"ה - "האשה נקנית (לבעלה)" - "להיות מיוחדת עמו ביחוד גמור" (ובא בהמשך למ"ש לפנ"ז בתניא "בחי' חיבוק הוא קיום מצות מעשיות ברמ"ח אברים"); וע"י מצוות לא תעשה נעשית הפרישות וההבדלה מענינים בלתי-רצויים - "אסר לה אכולא עלמא כהקדש" - שגם ע"י ההבדלה שבמצוות לא-תעשה נמשכת קדושה בעולם, ואדרבה, קדושה שלמעלה מגדרי העולם, מבחי' סוכ"ע שאינו יכול להתלבש בהשגת החיוב, כי אם בהשגת השלילה.

אופן ב': ב' הפירושים ב"אשר קדשנו" הם ע"ד ב' הענינים ד"אירוסין" ו"נישואין": בגדר אישות יש שני שלבים - (1) "אירוסין" (שהם הקניין וליקוחין). (2) "נישואין" (ע"י כניסה לחופה). והחילוק ביניהם בפנימיות הענינים: "אירוסין" שהם "קידושין" מלשון "אסר לה אכולי עלמא כהקדש" - מורה על המשכת קדושה עליונה על האדם שלמעלה מגדרי העולם - מתאים לפירוש הב' ב"קדשנו" - "קדושה" מלשון "הבדלה". משא"כ ענין ה"נישואין" הוא, כאשר קדושה זו נמשכת בהאדם בפנימיות - מתאים לפירוש הא' ב"קדשנו" - "כאדם המקדש אשה להיות מיוחדת עמו ביחוד גמור"[11].

דהיינו: ע"י קיום המצוות נמשך קדושה עליונה על האדם (ע"ד ענין ה"אירוסין") שלמעלה מגדרי העולם (פירוש הב'), ואח"כ נמשכת בחי' זו בפנימיות (פירוש הא') - ע"ד ענין ה"נישואין"[12]: **וז"ש אשר קדשנו במצותיו** [שהפירוש ב"קדשנו" הוא] **שהעלנו למעלת קודש העליון ב"ה שהיא קדושתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו, וקדושה היא לשון הבדלה מה שהקב"ה הוא מובדל מהעולמות והיא בחי' סובב כל עלמין מה שאינו יכול להתלבש בהן** [בעולמות]. וכשהאדם מקיים מצוות נמשכת עליו בחי' זו שלמעלה מגדרי העולם (פירוש הב'), אבל בחי' זו לא נשארת בבחי' מקיף, כי ע"י יחוד הנפש והתכללותה באור א"ס ב"ה (פירוש הא' ב"קדשנו") כאדם המקדש אשה להיות מיוחדת עמו ביחוד גמור, נמשכת בהאדם בחי' זו ד"קודש העליון" **בפנימיות**, ולכן, **הרי** [נפש

---

11) ראה לקו"ש חלק טל ע' 36.

12) ראה גם סה"מ מלוקט ח"ג ע' עב ובהערה 50 שם.

האדם שמקיים המצוה] **היא במעלת ומדרגת קדושת א"ס ב"ה ממש, מאחר שמתייחדת ומתכללת בו ית' והיו לאחדים ממש.**

הרא"מ מיהו?

הת' שלום דובער שיחי' ליבעראוו
תלמיד בישיבה

בספר המצוות להצ"צ מצות אחדות ה' [דף ס.] מסביר שבשיטת הרמב"ם האמונה שהקב"ה לא נכלל למחלקות ולקצוות אלא יחיד, כבר נכללת המצות אמונת הוי' מפני שמהותה של מצוה זו היא להאמין שהוא מרומם ונשגב והיותר שלם שבזה נכלל שהוא יחיד ושם כותב: "ובאמת זה נכלל במצוה האמנת אלוקות לפי מה שביארנו וכמ"ש ברא"מ שגם הרמב"ם כוונתו כן".

ובמ"מ וציונים מפענח הר"ת דרא"מ - ר' אליהו מזרחי, ומציין למזרחי עה"פ והיו הדברים האלה (דברים ו, ו).

הנה אף שבמזרחי שם מביא את שיטת הרמב"ם ש"היאך היא הדרך לאוהבו, שיתבונן במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, ומיד הוא אוהב ומשבח ומפאר, ומתאוה תאוה גדולה לידע ה' הגדול . . " מ"מ לא מבאר שם שלשיטת הרמב"ם מזה שרואים את השמים ואת הארץ מוכחת מציאות הא-ל וממילא על מציאות הא-ל לא שייך אמונה, ומצות אמונת ה' היא שהוא מרומם ונשגב שבזה נכלל "שהוא לא נחלק למחלקות ולקצוות אלא יחיד שאין יחוד אחר כמותו בעולם.

ובפשטות כוונת הצ"צ בר"ת רא"מ הוא לספר "ראש אמנה" להאברבנאל שמביא לפנ"ז במצות האמנת אלוקות [דף מד, ב-מה, א] וז"ל דהצ"צ: אמנם החכם הגדול השלם בדעותיו הר' יצחק אברבנאל החזיק דעת הרמב"ם בפרט כי כן הוא דעת הרעיא מהימנא משה אמת ותורתו אמת, ולזאת תירץ שם פ"ז וביאר שם דברי הרמב"ם שאין כוונתו כפי שהבין בו הר' חסדאי בפי' מצוה זו שהיא אמונת מציאות האל רוצה לומר שהוא נמצא בלבד אשר סותרו הוא הנעדר ח"ו אבל עם העיון הטוב והישר יראה שאינו כן אבל כוונת הרב הגדול בכל דבריו הוא שהעיקר הראשון והמצוה הראשונה הוא שנאמין שהאלוה

ב"ה שכבר ידענו שהוא נמצא, מציאותו הוא היותר ראשון ויותר שלם אשר בכל המציאות, שמציאותו אינו אפשר מצד עצמו כיתר הנמצאים אבל הוא מחויב המציאות מצד עצמו כו' וכבר התבאר שהמחויב הוא כי הוא אינו צריך במציאותו לזולתו וכל מה שזולתו צריך במציאותו אליו לפי שהוא נותן המציאות וקיום לכל הנמצאים כו' יעו"ש", עכלה"ק.

מס"נ דחנוכה והמס"נ דפורים

הת' לוי יצחק שיחי' גינסבערג
תלמיד בישיבה

במאמר ד"ה וקבל היהודים גו' תשי"א[1] מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את המאמר חז"ל על הפסוק "וקבל היהודים את אשר החילו לעשות" שקבלו מה שהחלו בהזמן דמתן תורה. ז.א. שזה שאמרו נעשה ונשמע היתה רק ההתחלה (החלו לעשות) ובימי אחשוראש (בזמן גזירת המן) היתה הקבלה, וקבל היהודים. וממשיך שם, שלכאורה הוא דבר פלא כי לכאורה בזמן מתן תורה היו בתכלית העילוי וכו' ובזמן הגזירה היו בתכלית השפלות. ולכאורה הוא דבר פלא, ומביא את מה שמבאר כ"ק אדמו"ר הריי"צ שהסיבה לכך שדוקא בזמן גזירת המן היתה הקבלה כי אז -בזמן הגזירה הי' קיום תורה ומצוות שלהם במסירת נפש.

ומוסיף ושואל (ס"ג שם): ידוע שבשני זמנים היתה מסירת נפש בפועל של כלל ישראל על תומ"צ , בחנוכה (בזמן גזירת יון) ובפורים (בזמן גזירת המן). וכיון שכל הענינים שבתורה הם בתכלית הדיוק, צריך לומר דזה שהענין דוקבל היהודים הי' דוקא ע"י המסירת נפש דפורים הוא . . מפני שמסירת נפש דפורים שייכת יותר ל(גמר) קבלת התורה. וממשיך לשאול ש"וצריך להבין החילוק דהמסירת נפש דחנוכה להמסירת נפש דפורים שמפני חילוק זה, הגמר דקבלת התורה

1) סה"מ מלוקט ח"ג ע' סז.

הוא דוקא ע"י המסירת נפש דפורים.

ומתרץ כ"ק אד"ש מה"מ[2] שהענין דקבלת התורה שענינה הוא חיבור דעליונים ותחתונים הוא ע"י בטול הגדרים והמציאות דעליון ותחתון, ולכן, בכדי שתהי' השלימות דקבלת התורה, הוצרך להיות הביטל דמסירת נפש.

ומוסיף לבאר: "ועפ"ז יובן גם המעלה במסירת נפש **דפורים** על המסירת נפש דחנוכה, כי גם המסירת נפש בפועל הוא בעיקר מצד הנשמה, אלא שהמסירת נפש דהנשמה פועלת גם בהגוף ובפש הטבעית, ומכיון שהגוף ונפש הטבעית (מצד ענינם) הם מציאות, לכן הגילוי דמתן תורה (**החיבור** דעליונים ותחתונים) שנמשך בהם ע"י הביטול דמסירת נפש שמצד הנשמה הוא **דבר נוסף עליהם**".

ועפ"ז אומר: "וזוהי המעלה דהמסירת נפש דפורים על המסירת נפש דחנוכה, שבפורים היו בתכלית הביטול (והשפלות) **גם מצד הגוף**".

ולכאורה צ"ע ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א בקונטרס חנוכה תשנ"ב[3] ששם מבאר בארוכה החידוש בההמשכה דלמעלה מהשתלשלות שהיתה בזמן חנוכה לההמשכה דלמעלה מהשתלשלות שהיתה בזמן גזירת המן. שההמשכה שהיתה בזמן הנס דחנוכה היתה המשכה של בחי' פנימיות עתיק. משא"כ בזמנים האחרים שהיתה המשכה של חיצוניות עתיק.

ומבאר החילוק בין חיצוניות עתיק לפנימיות עתיק וז"ל: "כיון שגם לגבי עתיק יש המציאות דהשתלשלות, ומצד סדר השתלשלות, גדר התחתון הוא שהוא תחתון (היפך דעליון). לכן הגילוי אור דעליון שנמשך בו (ובמילא, גם הבירור שנעשה ע"י הגילוי) הוא כמו דבר נוסף עליו. והבירור שע"י הגילוי דפנימיות עתיק, שפנימיות עתיק (א"ס שברדל"א) הוא (בכללות) עצמות אוא"ס, דלגבי עצמות אוא"ס אין שייך מציאות שחוץ ממנו, ואדרבה, אמיתת המצאו ית' היא המציאות של כל הנמצאים. ולכן, ע"י גילוי פנימיות עתיק, נרגש בכל דבר שהמציאות שלו גופא היא אלוקות".

---

2) שם ס"י.

3) מאמר ד"ה להבין ענין נרות חנוכה תשכ"ו. סה"מ מלוקט ח"ו ע' סג.

וממשיך בסי"ב שם: "ועיקר הענין דלמעלה מהשתלשלות (שהוא בכל מקום בשוה), הוא בפנימיות עתיק, שהוא עצמו נמצא גם למטה. ויתירה מזה, שלגבי הגילוי דפנימיות עתיק **לא ישנו החילוק דמעלה ומטה**, כי ע"י הגילוי דפנימיות עתיק נרגש בכל דבר שהמציאות שלו גופא היא אלוקות".

ולכאורה צ"ע כי לפי זה מבאר הטעם שדוקא בהמסירת נפש **דחנוכה** (וכפי שמדגיש "ולא על ידי המסירת נפש דפורים") נמשך גילוי נעלה זו של פנימיות עתיק, כי דוקא בהמסירת נפש **דחנוכה** הי' ניכר בהמסירת נפש שהיא היתה גם מצד התחתון.

והנה אע"פ שמורגל במאמרים שנאמרו בסמיכות ליו"ט מסויים מודגש בהם המעלה דאותו יו"ט וכפי שהעיר כ"ק אד"ש מה"מ בהתוועדות ש"פ ויצא, יו"ד כסלו תשמ"ו[4] בענין הדגשת ענינים שונים בזמנים שונים במשך השנה ש"כאשר נמצאים בחודש תשרי - מדגישים שעיקר ענין השמחה היא ב"זמן שמחתינו" בחודש תשרי, וממנו נמשך ענין השמחה על כל השנה כולה, אמנם, כאשר נמצאים ביום מיוחד באמצע השנה, ובנדו"ד, יו"ד כסלו, יום הגאולה של אדמו"ר האמצעי - הרי אדרבה: ענינו של יום זה - הדגשת ענין השמחה באופן של פריצת גדר "רחובות הנהר" עד לאופן של גאולה - נעשה "שער" שדרכו נכנסים ועולים ומאירים כל עניני העבודה במשך כל השנה כולה, הן הענינים שלפני יו"ד כסלו, כולל "זמן שמחתינו" בחודש תשרי, והן הענינים שלאחרי יו"ד כסלו . . ."

מ"מ ננסה לבאר בדא"פ חילוק פשוט בין שתי המאמרים, שעי"ז יתווך הנ"ל:

ובהקדם שידוע שבכלל ישנם שתי סוגים של בירור. ישנו את ענין הבירור של נפש האדם, וישנו את ענין הבירור של "חלקו בעולם".

ולכאורה עפ"ז אולי יש לבאר בפשטות החילוק בין שתי המאמרים: דבמאמר ד"ה וקבל היהודים מבאר כ"ק אד"ש הטעם שקבלת התורה היתה דוקא בזמן גזירת המן. והנה כשמדובר בנוגע קבלת התורה, הרי לזה צריך **האדם** להיות כלי לזה, **שהאדם עצמו** צריך להיות כלי לגילוי

---

4) התוועדויות תשמ"ו ס"ח דף 643.

נעלה זו של מתן תורה שענינה הוא "חיבור עליון ותחתון" באופן של "בטול הגדרים והמציאות דעליון ותחתון[5]" ולכן בכדי שתהי' קבלת התורה באמיתיות, צריך להיות שהמסירת נפש של **האדם** יהי' חדור גם מצד גופו הגשמית.

ולכן דוקא בזמן גזירת המן היתה הענין של "קיימו וקבלו" - קבלת התורה. כי דוקא אז היתה המסירת נפש באופן כזו שחדרה את הגוף הגשמי.

אבל בנוגע למסירת נפש דחנוכה נראה שהגילוי שנמשך ע"י מס"נ הי' יותר שייך לבחלקם בעולם:

דבמאמר ד"ה להבין ענין נרות חנוכה, מבאר **לכאורה** הטעם שהיתה אז גילוי **בעולם** של בחי' פנימיות עתיק[6], ובכדי שתהי' גילוי **בעולם** של מדריגה זו "שלגבי הגילוי דפנימיות עתיק **לא ישנו החילוק דמעלה ומטה**, כי ע"י הגילוי דפנימיות עתיק נרגש בכל דבר שהמציאות שלו גופא היא אלוקות[7]", הנה בכדי להמשיך גילוי נעלה כזו **בעולם**, צריך להיות מודגש **ב"טבע העולם"** שהמציאות שלו גופא היא אלוקות.

ואולי לכן מדגיש כ"ק אד"ש שרואים זאת בהמסירת נפש דחנוכה דוקא (ולא של פורים). כי ע"י המסירת נפש שהיתה בזמן גזירת המן שאז בזמן היתה המסירת נפש שחודרה גם ומצד גוף הגשמי של **האדם**, עם היות שדוקא מסירת נפש **כזו** היתה נצרכת בכדי להיות כלי לקבלת התורה, אבל עדיין לא היתה המסירת נפש באופן כזו שיוכל להמשיך **בעולם** בחי' פנימיות עתיק. אבל בהמסירת נפש דחנוכה, עיקר ההדגשה היא שאז היתה מסירת נפש שחדרה **בטבע העולם**, ולכן היתה ההמשכה ע"י מסירת נפש דמתתיהו ובניו דוקא.

וכפי שמבאר שם כ"ק אד"ש[8] וזלה"ק[9]: "דזה שעשו פעולה בדרכי הטבע (מלחמה) בכדי לנצח את היוונים, הגם שע"פ טבע אין מקום

---

5) לשונו של כ"ק אד"ש בד"ה וקבל היהודים ס"י.
6) וכמובן בפשטות ממה שמבאר החילוק דזמן הבית שאז היתה הגילוי בעולם, וגם בזמן שלמה המלך שהאיר בעולם וכו'.
7) לשונו של כ"ק אד"ש במאמר ד"ה להבין ענין נרות חנוכה.
8) שם סי"ד.
9) ההדגשה אינה במקור.

שחלשים ומעטים ינצחו גיבורים ורבים, הוא כי הי' מונח אצלם (אפגעלייגט) שגם **הטבע** [**דעוה"ז** התחתון שהקליפות גוברים בו. ואפילו **כשהעולם** הוא במצב כזה שהמנגדים הם גבורים ורבים], הוא אלוקות, דהנחה זו היא מצד ההרגש שאמיתת המצאו ית' הוא המציאות דכל **הנמצאים**. ולכן **עי"ז** המשיכו הגילוי דפנימיות עתיק".

ועצ"ע.

ולהעיר בקשר לזמן כתיבת הדברים (שבוע דכ"ה אדר ופר' החודש) ע"פ מה שמבאר בשיחת ש"פ שמיני תשמ"ט[10] ש"החידוש דכ"ה אדר ("תחלת מעשיך" דהעולם בשביל בריאת האדם) הוא בעיקר בנוגע לפעולה דישרא בעולם (שישראל יפעלו בעולם החידוש דגילוי אלקות שלמעלה ממדידה והגבלה), ואילו החידוש דפ' החודש (ר"ח ניסן, בריאת האדם) הוא בנוגע לישראל עצמם".

ומסיים שם "ותכלית השלימות היא - החיבור דשני הענינים (כ"ה אדר ופ' החודש) יחדיו, שגם החידוש שבישראל יומשך ויתגלה בעולם" שזה יהי' בגאולה האמיתית והשלימה, יהי רצון שיהי' תיכף ומי"ד ממ"ש.

---

10) סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 360.

ענין האמונה בבחי' מקיף הנתבאר בד"ה וקיבל היהודים פרז"ת

הת' שלום דובער שיחי' ליבעראוו
תלמיד בישיבה

במאמר ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז[1] מבאר כ"ק אדמו"ר הריי"צ את הענין דאמונה באופן מקיף ובאופן פנימי, ומבאר זאת ע"ד המשל ד"גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרייא" היינו שמבקש עזרה מהקב"ה בדבר שהוא נגד רצונו ית'. וממשיך שם:

"והנה בדוגמא כזה יכול כל אחד ואחד למצוא בעצמו אם בגסות אם בדקות והיינו שמבקשים עזר מהשי"ת ויכול להיות שעצם הדבר מה שמבקש מהשי"ת הוא ענין מותרי לגמרי, והוא רק למאלות תאוות נפשו שאין זה רצונו ית', בדוגמת גנבא אפום מחתרתא. וסיבת הדבר הוא מפני טעותי בני אדם שהם טועים בעצמם וחושבים את עצמם למציאות דבר חשוב . . אבל באמת עיקר כוונתו הוא מה שרוצה בהענינים הגשמיים למלאות תאוות נפשו שאין זה רצונו ית' כלל ויש שזה בדקות וכצו בעסק מו"מ דעסק משא ומן הוא כלי לפרנסה וצריך להיות כלי טהורה . . וכללות העסק צריך להיות בכוונה לשם שמים שיהי' בזה כונה אלוקית דהאמת הוא שניתן רשות לעסוק ולעבוד וכמו שכתוב ששת ימים תעבוד . . אבל לא העשי' הוא הכוונה . . א"כ גם בעשי' עסק הזה הכוונה הוא שיהי' בזה ענין אלוקי והיינו הבירורים שנעשה ע"י העסק א"כ כאשר מבקשים עזר מהשי"ת על פרנסה הרי צריכים לידע אם העסק הוא כדבעי שיהי' כלי טהורה וצריכים להשתדל שיהי' כלי המחזיק ברכה והיינו שיהי' כפי הכוונה אמנם להיות שהאמונה היא בבחי' מקיף אינו שם לבו כ"כ".

---

1) סי"א, הובאה ונתבאר בארוכה בקונטרס פורים קטן תשנ"ב, ד"ה ואתה תצוה, תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"ו ע' קכט).

ז.א. שהענין ד"גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרייא", בגסות - הכוונה היא שמבקש מותרות למלאת תאוותו בטענה שנצרך לו לעבודת ה', ובדקות - הכוונה היא שמבקש פרנסה (שהיא בעצם טוב דכתיב "ששת ימים תעבוד") אבל אינו שם ליבו לענינו האמיתי - הבירורים שלזה צ"ל כמובן כלי טהור.

אבל בהקיצור שם מובא וז"ל:

"יבאר דכל אחד ימצא בעצמו דלפעמים מבקש מהקב"ה על דבר שהוא נגד רצונו ית', כי האדם טועה בעצמו שמגיע לו בנים ועושר וגדולה, ושוכח דגם אם אין לו עבירות גסות ישנם בדקות כמו בעניני כלי והנהגת פרנסתו, וזהו פרנסת האמונה שתאיר בפנימיות". עכ"ל.

הנה מכאן (מהקיצור) משמע דכולל הכל בענין אחד "שמבקש מהקב"ה על דבר שהוא נגד רצונו" (מותרות) וזה טעות שמבקש זאת שסובר שמגיע לו ושוכח שאפילו אם אין לו עבירות גסות יש לו דקות כמו בפרנסה שאינו באמונה, היינו שמה שמובא בתחילת הסעיף שכל אחד יכול למצוא בעצמו ענין זה או בגסות או בדקות הכוונה הוא נגד העבירות, שמבקש מותרות ולא מגיע לו, או מפני **עבירות** גסות או **עבירות** דקות.

ולכאורה אין זה כפי שמבואר בפנים המאמר, שנראה שכוונתו שיש כאן ענינים חלוקים או באופן דגסות היינו באופן בולט או בדקות - פחות בולט. גסות - שמבקש מותרות למלאות תאוותו נגד רצונו ית', דקות שמבקש **פרנסה** אף שאינו נזהר שיהי' באמונה ובאופן הכשר[2].

ואולי י"ל עכ"פ בדוחק, שהקיצור מחולק בשתים: א. מבקש נגד רצונו ית' וטועה שמגיע לו. ב. ושוכח שאף אם אין לו ענין זה בגסות (שמבקש הרבה) ישנו בדקות בנוגע לפרנסה - (שמבקש פרנסה) שאינו נזהר בכלי והנהגת פרנסתו. ועדיין צלה"ב הל' "ושוכח" שמשמע שהדקות ענינו- עבירות דקות, שלכן לא מגיע לו וכו'. וגם הל' "עבירות

---

2) ולהעיר ממה שמביא כ"ק אד"ש מה"מ בקונ' פורים-קטן תשנ"ב הע' 41 על התיווך בגוף המאמר להקיצור במאמר ד"ה וקבל היהודים פרז"ת ". . . דבפנים המאמר (סט"ו) מובא (רק) "זמן הגזירה", ובה"קיצור" - "זמן הגלות והגזירה". וראה שם בגוף המאמר איך שנוגע להתוכן.

גסות״ בתור סיבה שלא מגיע לו, שענין זה אינו מוזכר בהפנים.

מזכירין יציאת מצרים בלילות

הרב מנחם מענדל שיחי' קראסניאנסקי*
ר"מ בישיבה

ברמב"ם הלכות קריאת שמע[1] מובא:

אף על פי שאין מצות ציצית נוהגת בלילה קוראין אותה בלילה, מפני שיש בה זכרון יציאת מצרים, ומצוה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה, שנאמר: "למען תזכר ימי צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך (דברים טז, ג)".

וכן פסק רבינו הזקן בסימן סז' סעיף א':

מצוות עשה מן התורה לזכור יציאת מצרים בכל יום ביום ובלילה[2] שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך הימים כל ימי חייך להביא הלילות.

---

* מתוך שיעור שנמסר בישיבה נרשם ע"י א' התמימים.
1) פרק א' הלכה ג'.
2) אע"פ שבמג"א שם אינו מבואר להדיא אי ס"ל בהזכירה בלילה הוי דאורייתא או רק אסמכתא עיין בפרי מגדים באשל אברהם שם.

והנה אם נשים מחוייבות במצוה זו[3], ידוע הפלוגתא בהשיטות בין השג"א[4] להמג"א[5]. השאגת ארי' פסק דנשים פטורות לגמרי משא"כ המגן אברהם ס"ל דחייבות מן התורה (מדין מצות עשה שאין הזמן גרמא).

השאגת ארי' סבירא לי' שאף שמצוה זו היא שייכת תמיד, ביום ובלילה מ"מ כיון שהמצוה של יום אינה שייכת בלילה ושל לילה אינה שייכת ביום, במילא הוי מצוות עשה שהזמן גרמא[6] וז"ל:

"ואע"ג דקי"ל כבן זומא דדריש ימי חייך הימים, כל ימי חייך הלילות, מ"מ הו"ל מ"ע שהזמ"ג, כיון דשל יממא חלף ועבר זמנה בלילה . . ואע"ג דחייב נמי להזכיר יציאת מצרים בלילה הא הזכרה אחריתא היא ומשום הזכרת לילה היא. אבל הזכרה של יום חלף . . וכן הזכרה של לילה חלף ועבר זמנה ביממא".

המג"א סבירא לי' שאף שהם שני חיובים נפרדים, מ"מ כיון שהיא אותו מצוה, במילא אינו מצוות עשה שהזמן גרמא. וכפי שמבאר בלבושי שרד את שיטת המג"א[7] בנוגע לשיטת הכסף משנה[8] שמצוות קריאת שמע זמנה מדאורייתא כל היום (אף שאין פוסקין כמותו) וז"ל:

---

3) זאת בניגוד לחיוב נשים בסיפור יציאת מצרים בליל ט"ו דגם הוא דאורייתא מפסוק זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים (שמות יג, ג) לדעת הרמב"ם (הלכות חו"מ פרק ז' הלכה א') ומקורו ממכילתא דרשב"י שם ועיין בגבורת ה' פרק ב' שחולק עליו, או מוהגדת לבניך כדעת הרמב"ם בספר המצות מצוה קנ"ז (ואכ"מ) וכדעת החינוך מצוה כ"א ועוד.

ששם מצינו ג' דעות, דעת החינוך, ובפשטות דעת הר"י בתוספת מגילה ד,א עיין בהגדה של פסח של כ"ק אדמו"ר מה"מ בהפיסקא "מצוה עלינו לספר ביצי"מ". וכן כתב הפרי מגדים סימן תע"ט באשל אברהם סק"ב ויש אומרים שפטורת לגמרי עיין באשל אברהם תע"ג על לשון הרמ"א שם סוף סעיף ו'. ורוב שיטות סוברים שחייבים מדרבנן כמו שחייבים על ד' כוסות, וכן משמע פשטות לשון השו"ע ס' תע"ב סעיף י"ד משו"ע אדה"ז סתע"ב סעיף כ"ג.

4) שו"ת שאגת ארי', סימן י"ב.

5) סימן ע' סעיף א'.

6) ומה שהקשה עליו ה'קרן אורה' (ברכות דף ה') שלפ"ז גם מצות תלמוד תורה היא מצוות עשה שהזמן גרמא מפני שמתחלקת לשני חיובים שנא' והגית בו יומם ולילה, - חיו א' ליום וחיוב א' ללילה, כבר הובא התירוץ ע"ז שבמצוות תלמוד תורה ההדגשה היא שזה מצוה אחת "והגית", והי אצריכה להיעשות תמיד, גם ביום וגם בלילה. וק"ל.

7) או"ח סי' נח סק"ז.

8) הל' קריאת שמע, סוף פ"א, הי"ג.

"אע"פ דקריאת שמע דלילה זמנה רק לילה ושל יום ביום מ"מ כל הק"ש שוות הם במילא הוי תמיד זמן קריאת שמע וק"ל". עכ"ל.

ופוסק אדה"ז[9] "נשים .. חייבות בזכירת יציאת מצרים שהוא מצוות עשה שלא הזמן גרמא שמצוותה ביום ובלילה".

וצריך להבין מהי סברתו של אדה"ז בחיוב נשים, האם זה מפני שסובר כהמג"א שאע"פ שיש שני חיובין נפרדים, זה מצוות עשה שאין הזמן גרמא כדלעיל. או שסובר שאין שני חיובין נפרדים, **ולכן** זה מצוות עשה שאין הזמן גרמא. (וכהשאגת ארי') וכדלקמן.

ב.

הזכרת יציאת מצרים ביום ובלילה
לדעת בן זומא - שני חיובים לדעת חכמים - חיוב א'

ובהקדם:

מה שמובא במתני'[10] "מזכירין יציאת מצרים בלילות, אמר רבי אלעזר בן עזרי' הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא, שנא' למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, ימי חייך הימים, כל ימי חייך הלילות, וחכמים אומרים, ימי חייך העולם הזה, כל ימי חייך להביא לימות המשיח".

הנה רבו השיטות במחלוקת זו ובמה הם חולקין[11] בהגדה של פסח - עם לקוטי טעמים ומנהגים מציין כ"ק אדמו"ר מה"מ[12] לשיטת הזבח

---

9) או"ח סי' ע' ס"א.

10) פסחים יב,ב.

11) יש מפרשים שחכמים מוסיפים על בן זומא, ולכו"ע מזכירין יציאת מצרים בלילות, ראה רשב"ץ ביבין שמועה על הגש"פ. זבח פסח על הגש"פ. של"ה מס' פסחים קנ"ח א. צל"ח ופנ"י ברכות שם. ועוד. ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך זכירת יציאת מצרים וש"נ.

וי"מ שלכו"ע מזכירין יצי"מ לימות המשיח והחילוק בין בן זומא לחכמים הוא ר' בנוגע להלימוד מ"כל ימי חייך" ראה קול הרמ"ז ושושנים לדוד ברכות שם (הובא בתוס' אנשי שם למשניות שם. חסדי דוד לתוספתא ברכות שם.

וי"מ שפליגי בנוגע לזכירת יצי"מ בלילות (ראה נ"כ המשנה - רע"ב, תויו"ט, ועוד.) ועד"ז ישנם עוד כמה שיטת שמבארים כולם באופן אחר את מחלוקת זו.

12) פיסקא המתחלת וחכמים אומרים.

פסח, השל"ה, הצל"ח ועוד, שסוברים שחכמים **מוסיפים** על בן זומא, ולכו"ע - מזכירין יציאת מצרים גם בלילות. וחולקים רק אם מצוה זו שייכת לע"ל ג"כ. ועל זה מחדש כ"ק אד"ש שגם בהקריאת שמע דזמן הגלות מחולקים הם. וזלה"ק:

ולכאורה גם לפירוש זה מחולקים הם, דלבן זומא הם ב' חיובים: א' ביום וא' בלילה, וכמו קריאת שמע. אבל לחכמים הוא חיוב א' שזמנו ביום ובלילה. ואכ"מ.

ז.א. שהמחלוקת כאן היא אם המצוה של זכירת יציאת מצרים היא מצוה אחת ששייכת ביום ובלילה, או שהם שתי מצוות נפרדים. שחכמים סוברים שהיא מצוה אחת ולומדים זאת מ"ימי חייך", משא"כ ראב"ע שלומד זאת מ"ימי", ו"כל". אך צריך להבין הנפק"מ בזה.

ולכאורה הביאור בהנפקא מינא[13] אם זכירת יציאת מצרים ביום ובלילה הוא חיוב א' או ב' חיובים, בפשטות י"ל שזה נוגע לחיוב נשים במצוות זכירת יציאת מצרים, שהרי נשים פטורות ממ"ע שהזמן גרמא, ואע"פ שכאן המצוה היא תמידית בכל יום, א"כ לדעת בן זומא שהיום והלילה הם חיובים נפרדים הרי כל חיוב כפי שהוא לעצמו תלוי בזמן וממילא נשים יפטרו, אבל לדעת חכמים שהוא חיוב אחד ששייך בכל הזמנים ובמילא נשים חייבות.

ג.
שיטת השאגת ארי' - נפק"מ לחיוב נשים

כל הנ"ל מתאים עם שיטת השאגת ארי'[14] שסובר שאף שהמצוה חלה כל הזמן, מ"מ כיון שהיא שתי חיובים, אחת ביום ואחת בלילה - הרי זה מצוות עשה שהזמן גרמא.

ולכן פוסק השאגת ארי' שנשים פטורות מזכירת יציאת צרים מפני שמוכיח מהגמ'[15] שפוסקים שמזכירין יציאת מצרים בלילות - היינו כבן

13) שהרי בפשטות גם לשיטת חכמים שזהו חיוב א', אין הכוונה שאמירת קריאת שמע ביום ובלילה מעכבין זה את זה שהרי גם חכמים יסברו שאם לא אמר בלילה יאמר ביום (וכן להיפך).
14) לעיל (סימן יב)
15) ברכות דף יד.

זומא[16]. ומפני שלשיטת בן זומא ה"ה שני חיובים נפרדים במילא הרי זה מצוות עשה שהזמן גרמא ובמילא נשים פטורות.

ולפי זה אפשר להסביר את סברת אדמו"ר הזקן שפוסק שנשים חייבות בזכירת יציאת מצרים, מפני שסובר כפי הדעות לעיל שסוברים שגם לפי חכמים מזכירין יציאת מצרים בלילה, ולכן אע"פ שמובא בגמרא שמזכירין יציאת מצרים גם בלילה, אין זה הכרח שפוסקים כבן זומא, אלא זהו (יכול להיות גם) שיטת חכמים, ולפי ביאורו של כ"ק אדמו"ר מה"מ לשיטת חכמים שהם יסברו שהזכירה ביום ובלילה הם חיוב א', מובן בפשטות למה פוסק אדה"ז שנשים חייבות. מפני שזהו מצוות עשה שאין הזמן גרמא. וכשיטת חכמים.

ד.
שיטת המג"א - אין חילוק בין חיוב א' לשני חיובים

אך עדיין צריך ביאור, כי בפשטות אי אפשר לומר שזוהי שיטת אדה"ז, שהרי בסימן ס"ז כשפוסק אדה"ז שמזכירין יציאת מצרים בלילות, לומד זאת בפירוש מהלימוד של בן זומא "כל ימי חייך להביא הלילות" היינו שפוסק בכך כבן זומא דוקא ולא כחכמים.

והרי לשיטת בן זומא חיובי היום והלילה הם שני חיובים נפרדים, ומזה שפוסק אדה"ז שנשים חייבות בקריאת שמע מוכח שאינו סובר כשיטת השאגת ארי' שבמקום שיש שני חיובים נשים פטורות, אלא סובר כהמג"א (לעיל) שחולק על השאגת ארי' וסובר שאע"פ שהם שני חיובים אין זה נקרא מצוות עשה שהזמן גרמא, מפני שהמצוה היא תמידית.

ולפי ביאורנו יוצא שהחילוק שמביא כ"ק אדמו"ר מה"מ בין חיוב א' לשני חיובים הוא לכאורה רק לשיטת השאגת ארי' אבל לשיטת אדה"ז אין חילוק, מפני שסובר שתמיד (אפי' אם יש שני חיובים) נשים חייבות. אך מסתבר יותר לומר שהחילוק הוא גם לשיטת אדה"ז, ואולי יש לבאר זאת, וכדלקמן.

---

16) לשיטת הפרי עץ חיים שחכמים חולקין על בן זומא.

ה.
שיטת אדה"ז - פוסק כראב"ע

ובהקדם:

כשפוסק אדה"ז שמזכירין יצי"מ בלילות מציין[17] שהמקור לזה הוא **ראב"ע**. אף שבפשטות הי' יותר מסתבר לציין את בן זומא שהוא הרי מרא דהאי שיטה.

ויש לומר הביאור בזה ובהקדם מה שמבאר הפנ"י בנוגע להמחלוקת חכמים וראב"ע. שסובר שבאמת שיטת ראב"ע היא שלומדים זכירת יציאת מצרים ביום ובלילה מ"ימי" חייך כחכמים, ולא כבן זומא. וז"ל:

והנראה בזה דלראב"ע פשטא דקרא דכתיב למען תזכור יום צאתך מארץ מצרים קאי נמי אלילות אפילו **בלא ריבוי דכל** והיינו משום דאיהו אזיל לשיטתיה דשמעינן ליה לעיל (דף ט' ע"א) דמאי דקאמר פסח אינו נאכל אלא עד חצות[18] היינו משום דבהאי שעתא הוי עיקר גאולה בשעת מכת בכורות ממש היה שעת חפזון דמצרים וכדאמרינן נמי בר"פ קמא[19] בפלוגתא דריב"ל ור"י דאיירי נמי בהך גאולה אי הוי מאורתא או מצפרא. ועוד י"ל דטעמא דראב"ע מעיקרא דאע"ג דאין ציצית נוהגת בלילה אפ"ה צריך לאומרה גם בלילה משום דכתיב והגית בו יומם ולילה שיהיו הגיות דיום ולילה שוין כמ"ש בסמוך בשם הירושלמי, כן נראה לי ודו"ק. עכ"ל.

ז.א. שגם לשיטת ראב"ע ה"ה חיוב א'.

(ומה שמביא אדה"ז את לימודו של בן זומא לא קשה מידי מפני שראב"ע בעצמו הביא את לימודו של בן זומא אע"פ שאינו לומד כמותו, ובפרט כפי מה שמובא בהצל"ח לדעת הרמב"ם שאע"פ שמביא את הפסוק כל ימי חייך, עדיין סובר כחכמים).

ולפי זה אתי שפיר החילוק גם לדעת אדה"ז. שהרי גם לדעת אדה"ז

---

17) כידוע שהמקורות נכתבו ע"י אדה"ז או אחיו המהרי"ל.

18) ויומתק יותר הביאור לקמן, ממה שפוסק אדה"ז כמותו שזמן אכילת הפסח הוא עד חצות.

19) דף ד' ע"ב.

אפ"ל (ולא כהמג"א) שאם היינו פוסקים כבן זומא נשים היו פטורות מפני שהם ב' חיובים (וכשיטת השאגת ארי' הנ"ל) ורק מפני שפוסקים כראב"ע, שלומד זכירת יציאת מצרים בלילות מ"ימי" כחכמים, והזכירה ביום ובלילה חיוב א', פוסקים שנשים חייבות.

ויומתק יותר עפ"ז שמובא בדא"ח בריבוי מקומות שבימות המשיח יזכרו יציאת מצרים אע"פ שאנו פוסקים שמזכירין יציאת מצרים בלילות, הרי זה מפני שפוסקים כראב"ע שזוהי שיטת חכמים לדעת הצל"ח וכו', שלומדים הזכירה בלילה גם מתיבת "ימי" ולכן אפשר ללמוד מ"כל" להביא לימות המשיח.

כולו צלי

הת' שלום שיחי' פופר

בתוס' פסחים קטו, א (הועתק בהגדת הרבי פיסקא ד"ה הלילה הזה מרור) מסביר זה שאומרים ב"מה נשתנה" "הלילה הזה מרור" ולא אמר כבשאר הקושיות "**כולו** מרור", וז"ל (ד"ה הלילה):

"אינו אומר כלו מרור מפני שאוכלים שאר ירקות בטבול ראשון".

ובתוס' הבא מתעכב על זה שנאמר בב"א "שבכל הלילות אנו אוכלים בשר צלי שלוק ומבושל, הלילה הזה **כולו** צלי" ואומר (ד"ה כולו צלי):

"רב חסדא מוקי לה באלו דברים כבן תימא דאמר חגיגה הבאה עם הפסח אינה נאכלת אלא צלי . . ובפרקין ליתיה דרך הגמרא כן".

ועיין בלחם משנה על הרמב"ם (הל' חמץ ומצה ריש פרק ח') שהקשה "שבכל הלילות אנו אוכלין וכו' והלילה הזה כלו צלי . . ובפרק אלו דברים אמרו על מתניתין דקאמרה דחגיגה נאכלת לשני ימים ולילה אחד מתניתין דלא כבן תימא, דתניא בן תימא אומר חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח, ואינה נאכלת אלא ליום ולילה וכו' . . איבעיא להו לבן תימא נאכלת צלי או אינה נאכלת וכו' ת"ש הלילה הזה כלו צלי ואמר רב חסדא זו דברי בן תימא שמע מינה ע"כ בגמרא. והשתא יש תימה על דברי רבינו דהוא פסק בהלכות קרבן פסח פ"י כמתניתין דחגיגה נאכלת לשני ימים ולילה אחד ודלא כבן תימא, וא"כ לדידן ודאי אינה נאכלת צלי דלית לן היקשא דבן תימא כדמשמע בגמרא ולית לן לומר הלילה הזה כולו צלי דהא בגמ' אמרו דזהו כדברי בן תימא דסבירא ליה היקשא ודחגיגה נאכלת צלי אבל לדידן דחגיגה אינה נאכלת צלי ולא מצינן למימר כלו צלי דהא איכא חגיגה וא"כ תימה הוא בדברי רבינו דכאן נראה דפסק כבן תימא ושם פסק כסתם מתניתין וצ"ע" עכ"ל.

והנראה לתרץ בזה אשר התינוקות אין מקשין על דברים שקורים בכל יום אלא רק על דברים שהם עיקר ענינם של הלילה דעיין בלשון התוס' דלעיל שמדייק לומר "מפני שאוכלין שאר ירקות **בטיבול ראשון**"

ולא אומר סתם שפשר לאכול ירקות בלילה זה, דהיינו ענין המיוחד של אותו לילה והקושיא הוא שבכל הלילות אוכלים מה שרוצים ובלילה הזה יש ענין מיוחד לאכול מרור, אך אי אפשר לומר כולו מרור מפני שיש ענין גם לאכול בלילה זה גם הכרפס, משא"כ בצלי שלוק ומבושל שיש ענין מיוחד הלילה לאכול בשר צלי.

וליתר ביאור יש מחלוקת בראשונים אם חגיגת י"ד היא ענין מן התורה או שהיא מדרבנן[1], ואו"ל שבזה תלוי כהנ"ל שרב חסדא מעמיד המשנה כבן תימא מכיון שהוא סובר שחגיגת י"ד היא ענין מן התורה ולכן היא נחשבת ענין מיוחד של לילה זה, ולכן אם אומרים על הענינים המיוחדים דלילה זה שהם "כולו צלי" מוכרח להיות שגם החגיגה שהוא ענין מיוחד דלילה זה נאכל כולו צלי, משא"כ באם נאמר שחגיגת י"ד היא מדרבנן אזי אין הוא ענין מיוחד דלילה זה[2], ולכן כששואלים מהענינים דלילה זה אין אנו מקשים מחגיגה.

1) נסמן באנציקלופדיה תלמודית ערך חגיגת י"ד.

2) ואף שבמה נשתנה שואלים גם על דרבנן ומנהג י"ל א) דאין מערבין ענין דאורייתא עם ענין דרבנן ב) חגיגת י"ד אינה חובה אפילו מדרבנן והיא רק שאם אין מספיק בפסח לאכלו על השובע מביאין חגיגה, משא"כ בד' כוסות וכרפס שהן חיובין עכ"פ ממנהג.

עיקר המצוה בהתחלת הבדיקה

הת' לוי יצחק שיחי' דריהם
תלמיד בישיבה

במכתב[1] כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א כותב בדיוקו בל' אדה"ז בענין בדיקת חמץ בסידורו:

ויעמיד מבני ביתו כו' מבלי תנאי (וראה לשונו בשו"ע סימן תלב ס"ח . . ואת"ל שהדיוק בסידור נכון הוא . . ועוד קמ"ל שכיון שהוא בעצמו יבדוק קצת אין בזה הענין דמצוה בו יותר מבשלוחו . . ויש ללמוד מזה לכמה ענינים וטובא אשמעינן. ואכ"מ.

הנה על זה שכותב כ"ק אד"ש "שכיון שהוא בצמו יבדוק קצת אין בזה הענין דמצוה בו יותר מבשלוחו" יש להעיר ממה שמובא בבית הלל[2] שכותב "דעיקר מצוותא בהתחלת הבדיקה" בזה גם מבאר למה אין צריך לברך עוד פעם אם שח באמצע הבדיקה וכן אם הפסיק בהליכה מבית לבית.

1) כב אייר תשי"ז.
2) נדפס באוצר המפרשים על שו"ע יו"ד סי' רפ"ט ס"א בהגהה, הוצאת לשס.

משה מלך הי' אם לאו

הרב מנחם מענדל שיחי' קראסניאנסקי
ר"מ בישיבה

ידוע המחלוקת אם משה מלך[1] היה או לא[2].

ויש להעיר ממפרשי רש"י שהקשו[3] על האומרים דמלך היה מהמובא בפרשת יתרו פרק ח"י פסוק י"ב "ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלוקים", ומפרש רש"י ע"פ המכילתא ועל ויבוא אהרן וגו' "ומשה היכן הלך . . אלא שהיה עומד ומשמש לפניהם" והרי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול[4] וא"כ איך היה יכול משה לשרת אם היה מלך, והוכיחו מזה, שמה שנאמר ונשנה

---

1) משמעות הרמב"ם בהלכות סנהדרין סוף פרק ח' רשב"ם בבא בתרא דף עה א, דיבור המתחיל פירש"י עה"ת ברכה לג, יז. ועיין רמב"ן עה"פ ויהי בישורון מלך (דברים לג, ה, אי קאי על משה או על הקב"ה, ומקשר זאת למחלוקת אם הי' משה מלך או לא). ולהעיר משיחת ש"פ חיי-שרה תשנ"ב שמסביר שבקשת משה "שלח נא ביד תשלח" נתקיימה עי"ז ש(משיח הוא גם רב (בנוסף על היותו מלך)) משה הוא מלך (בנוסף על היותו רב) בצטטו הפס' ויהי בישורון מלך.

2) דרשת הר"ן דרוש י"א.

3) וכן הקשה המקנה בקידושין לב, ב ועיי"ש מה שתירץ.

4) הלכות מלכים פ"ד ה"ג.

בחז"ל דמלך היה, הוא שם המושאל.

והנה לכאורה אפשר לתרץ שאלה זו ולבאר המחלוקת אם היה מלך או לא על יסוד דברי הרוגוצ'וב'[5] כי קרן אור פניו וגו' ויתן על פניו מסוה, זה הוה גדר מלוכה דאז נעשה מלך וכתר מלכות ועיין חגיגה דף טז' דאסור להסתכל על פניו ע"ש.

והנה מצינו בגמרא[6] מחלוקת מתי בא יתרו "דאיתמר בני ר' חייא ורבי יהשוע בן לוי חד אמר יתרו קודם מ"ת היה וחד אמר יתרו אחר מתן תורה היה".

ועפ"ז יש לומר "דהני תנאי כהני תנאי" דלמ"ד יתרו קודם מתן תורה בא ואז היה הסעודה לא קשה ממה ששרת ומחל על כבודו דעדין לא היה מלך כדברי הגאון הרוגוצ'וב'י הנ"ל שרק כשקבל קרני ההוד (ביום הכיפורים) לאחר מ"ת נעשה מלך.

ולמ"ד דאחר מ"ת היה וא"כ הסעודה היה לאחרי יום כיפור כשכבר קבל קרני ההוד ואף אל פי כן שירת בסעודה מוכרחים לומר דלא היה לו דין מלך והיה יכול למחל על כבודו.

---

5) צ"פ עה"ת סו"פ כי תשא.
6) זבחים קטז, א.

פירש"י ב"רצוננו לראות את מלכינו"

הת' שלום דובער שיחי' ליבעראוו
תלמיד בישיבה

בפרשת יתרו פרק יט פסוק יט "בעבור . . ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם, ויגד משה את דברי העם אל ה' ומפרש רש"י (ד"ה את דברי העם וגו') "תשובה על דבר זה שמעתי . . רצוננו לראות את מלכינו" ולכן בפסוק יא כתיב "כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם".

היינו שהסיבה שישראל זכו **לראות** "את ה' לעיני כל העם" הוא מפני שביקשו "רצוננו לראות את מלכינו" אך הנה מפורש בקרא בסוף הפרשה פרק כ' פסוק יז שהסיבה שבגללו יתגלה הקב"ה לבני ישראל היא "לבעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו".

ואולי י"ל, שהוא ע"ד מצוות פסח שני שהקב"ה **נתנו** רק אחר שטענו "למה נגרע", דהקב"ה רצה לתתו אך נמנע עד שבקשו ועד"ז י"ל בנדו"ד (עוי"ל בדרך הפשט שזה וזה גרמו).

ולא יהי' עוד מבול

הת' ישראל שניאור נחמן הכהן שיחי' גרימברג
תלמיד בישיבה

בבראשית פרק ט' פסוק יא איתא:

"והקמתי את בריתי אתכם **ולא יכרת כל בשר** עוד ממי המבול **ולא יהיה עוד מבול** לשחת הארץ".

שה' נשבע לנח ובניו שלא יביא עוד מבול על העולם.

אבל לכאורה צ"ע ממה שמובא בגמרא סוכה נג' עמוד ב':

"הכי אמר רבי יוחנן בשעה שכרת דוד שיתין קפא תהומא ובעי למשתפא עלמא אמר דוד חמש עשרה מעלות והורידן, אי הכי חמש עשרה מעלות יורדות מיבעי ליה , אמר ליה הואיל ואדכרתן (מלתא)

הכי איתמר בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעי למשתפא עלמא אמר דוד מי דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא ומנח ליכא דקאמר ליה מידי אמר דוד כל דידע למימר ואינו אומר יחנק בגרונו נשא אחיתופל קל וחומר בעצמו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחק על המים לעשות שלום בכל העולם כולו על אחת כמה וכמה אמר ליה שרי כתב שם אחספא ושדי לתהומא ונחית תהומא שיתסר אלפי גרמידי".

ובגמרא[1] בירושלמי מביא הסיפור באריכות יותר וז"ל:

"וכן אתה מוצא בשעה שבא דוד לחפור . . כיון דרמי סליק תהומא ובעא מטפא עלמא . . והוה אחיתופל קאים תמן אמר כדין דוד מתחנק ואנא מליך . . אמר דוד מאן דחכם דידע מקימתי' ולא מקים לי' ייא סיפי' מתחנק . ."

ולכאורה צ"ב איך הי' יכולת להעציץ להתחיל מבול "בעי למשתפא עלמא" אם הקב"ה נשבע לנח ובניו שלא יביא עוד מבול לעולם.

וגם צ"ל למה דוד פחד שיהי' מבול עד כדי כך שהיה צריך לאיים, הרי הקב"ה כבר נשבע שלא יהי'. (ואת"ל שפחד כי הקב"ה נשבע רק שלא יביא על **כל** העולם, וזה היה רק מקום אחד הרי א"א לומר כן ובפרט לפי מה שמובא בהמסורת הש"ס והעין משפט (בירושלמי שם) שזה היה על כל העולם).

ויש לבאר בפשטות ע"פ מה שמבואר שם בירושלמי שהעציץ היתה שם עוד מזמן מתן תורה, ובפרט ע"פ מה שמבואר בתלמוד בבלי שהי' שם עוד מששת ימי בראשית, ועפ"ז מובן שהקב"ה הניחו שם כדי לסתום התהום. ודוד המלך בא והוא שינה להטבע של העציץ ולא שהקב"ה עשה מבול. ז.א. שמצד הקב"ה אכן לא היתה צריכה להיות מבול, ורק שדוד שינה את זאת.

1) הלכה ב' דף נב ע' ב סנהדרין פרק עשירי.

הוספה

לכבוד יום הבהיר י"א ניסן הננו מגישים לפני קוראנו תצלום נדיר מהגהות בכתב יד קודש מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בקשר למנהגי יום הולדת

סקירה

בכ"ה אד"ר תשמ"ח, יום הולדת הפ"ז של הרבנית הצדקנית נ"ע זי"ע, נשא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שיחה מיוחדת[1] בו דיבר ע"ד האופן המתאים לנצל את היום ההולדת של כאו"א מישראל, אנשים, נשים וטף.

אף שהוראות ע"ד ניצול יום חשוב זה נמצאים בשיחות ואגרות לרוב ועד שנדפס אפי' בספרו הראשון של כ"ק אדמו"ר שליט"א, מ"מ בשיחה זו הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א הוראה חדשה ומפתיעה בנידון זה. וזאת אשר "מ'זאל אנהויבן פראווען יום הולדת"[2].

יום הולדת הסביר הרבי שליט"א הוא יום שמחה שניתוסף בעולם עוד נפש אלוקית וע"כ יש לחגוג יום זה בהתוועדות שמחה בהשתתפות קרובי משפחה ורעים ובו יאמרו "אן אמת'ן לחיים; א חסידיש'ן לחיים".

בחודשים הבאים לא הפסיק הרבי לעורר ע"ד מבצע חשובה זו:

---

[1] להעיר על האופן המיוחד שבו נאמר השיחה בהפתעה גמורה כמה דק' אחרי סיום תפילת שחרית בביתו הק'. השיחה מודפסת בספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 331.

[2] עד כ"כ שבתקופה ההיא הרבה להעיר לילדים ע"ד עשיית "בורט'דיי פארטי" [= "**מסיבת** יום הולדת"]

באחרון של פסח נשא שיחה קדושה[3] בהביאו מקורות מנגלה ע"ד חיוב השמחה ביום זה והגי' את "מנהגי יום הולדת"[4], הכוללים עשרה הנהגות מיוחדות לקיימם ביום ההולדת.

בהמשך להוראה - הצעה זה עורר הרבי[5] גם ע"ד הצורך לחגוג את יום הולדתם של צדיקי ונשיאי ישראל (ואדרבא ביתר שאת מהחגיגה של האדם מיום הולדתו הוא).

חסידים לא נרתעו וחפשו לפרסם הוראה זו בקרב אחינו כל בית ישראל. בשפת האידיש הכינה "די אלגעמיינער ג'ורנאל" תזכיר מיוחדת ע"ד חשיבות ניצול היום. תזכיר זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ומוגשת בזה לפני קוראנו (מילים שנתוספו ע"י כ"ק אד"ש הם מודגשים).

בשפת האנגלית הכינה צעירי אגודת חב"ד מודעה בת עמוד שלם לפירסום בעיתון הגדול שבעולם, "די ניו יארק טיימס". נודע שכשהובאה לפני כ"ק אד"ש להגהתו אישר את כולו, מלבד הגהה אחת. וזאת ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א להוסיף בנתינת צדקה ביום נכתב במודעה "לתת סכום כל-שהוא ("some") לצדקה", מחק את המילה "some", והשאיר זאת שיקרא "לתת צדקה". בפני קוראנו הוגש גם תצלום של מודעה זו תוכנו בשפה האנגלית כפי שהוגה ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א.

ונחתום בדבריו דבריו הק' שנאמרו בשיחה דאחש"פ **תהא שנת חי**רות (ע"י) **מ**שיח[6] בסיבת יסוד מבצע זה:

"והעיקר - שהפעולה בעניני יום הולדת דכל איש פרטי בישראל, תמהר ותזרז עוד יותר את שלימות **הלידה** דכללות ישראל, כידוע שהגלות נמשל לעיבור והגאולה ללידה, "כימי צאתך מארץ מצרים (ויתירה מזה) אראנו נפלאת". וזוכים לקיום היעוד "ולציון יאמר איש ואיש **יולד** בה"".

---

[3] מודפס בסה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 398 תחת הכותרת "- ע"ד ההנהגה ביום הולדת"
[4] מודפס בסה"ש הנ"ל ע' 406
[5] שיחת ש"פ צו תשמ"ח. התוועדויות תשמ"ח ח"ג ע' 517
[6] סה"ש הנ"ל ע' 405

פארפעלט ניט אפצוצייכענען דעם וויכטיגסטן טאג פון אייער לעבן אויף
א געהעריגן אופן

א פארשלאג פון ליובאוויטשער רבי'ן שליט"א

אונזערע הייליקע חז"ל זאגן, אז אינ'ם יום הולדת פון א מענטשן איז "מזלו גובר", אין דעם געבורטסטאג האט יעדער מאן און פרוי די מעגלעכקייט און די געלעגענהייט צו דערגרייכן דאס, וואס ער האט ניט אין די אנדערע טעג פון יאר.

דער געבורטסטאג איז א וויפטיגער און א גליקליכער טאג און דעריבער איז א שאד פארנאכסלעסיגן אזא געלעגנהייט. דער יום הולדת דארף אפגעצייכנט ווערן אויף א געהעריגן אופן.

דער יום הולדת פון א אידן איז א גאר וויכטיגע געשעעניש. דער געבורטסטאג איז דער טאג, וואס דערמאנט אויף דעם מאמענט ווען דער איד איז דערשינען אויף דער וועלט. עס איז דער טאג ווען די נשמה איז אראפגעקומען פון די סאמע העכסטע הויכקייטן מיט דער ספעציפישער מיסיע דורכצופירן די שליחות פון השי"ת פון אויפבויען אויף דער וועלט א דירה, א ווינקעלע. פאר דעם אויבערשטן און דורך דעם צוצוקעמען צו דעם ציל פון באשאף דורך פארמולקאמען דעם ווילן און די שטרעבונג פון השי"ת אז ער זאל האבן א דירה אויף דער וועלט.

דעריבער איז אין פארלויף פון אלע דורות געווען א מנהג צווישן פארשידענע קרייזן אידן אפצוצייכענען דעם געבורטסטאג [illegible].

מען פלעגט אין דעם טאג אפגעבן א שבח והודי' צום באשעפער, וואס ער האט מזכה געווען דעם איד מיט דער דאזיגער שליחות פון אויפשטעלען א דירה פאר השם יתברך אויף דער וועלט.

מען פלעגט אויך אויסנוצן דעם יום הולדת אויף צו מאכן א חשבון הנפש, זיך אפגעבן א רעכענונג וואו מען האלט מיט דערפילן די שליחות, וואס מען האט שוין אפגעטאן און וואס מען דארף נאך דערגרייכן. ביים מאכן א חשבון הנפש פלעגט דער בעל שמחה אננעמען ספעציפישע באשלוסן ווי און ווען ער וועט דערפילן די אויפגאבן און פליכטן וואס ליגן אויף אים במשך פון דעם קומענדן יאר. מען פלעגט אננעמען פעסטע החלטות וועגן פארשטארקן די שיעורים אין לערנען תורה און דאס מקיים זיין פון מצוות, מען פלעגט אננעמען רעזאלוציעס וועגען פארבעסערן די פערזענלעכע מערכה אויף דעם געביט פון שמירת התורה והמצוות און די ארבעט פון חיזוק היהדות. די דאזיגע החלטות טובות זענען געווען אין די ראמען פון "מזלו גובר" אין געבורטסטאג.

ווען מען פלעגט אפצייכענען דעם יום הולדת פלעגט מען קענען בולט זעען אז דער בעל שמחה ווידמעט מער צייט צו לימוד התורה, גיט מער צדקה און איז מהדר אין אלע אנדערע ענינים

בכדי צו פארשטארקן דעם איינפלוס פון דעם טאג, פלעגט מען אויך מאכען א מסיבה של שמחה צו וועלכע מען פלעגט איינלאדן קרובים, חברים און פריינט. ביי אזא מסיבה של שמחה, איז געווען א פאסיגע געלעגענהייט אז די חברים און פריינט זאלן ארויסהעלפן דעם בעל יום הולדת אין זיינע החלטות טובות, און אויך מעזרר זיין די באטייליגטע צו פארשטארקן דעם קיום התורה והמצוות און סטימולירן יראת שמים; ביי אזעלכע מסיבות האט מען בשיינפערליך געפילט די אחדות און קירוב פון די משפחה=מיטגלידער, פריינט, שכנים און קרובים.

פארופנדיק זיך אויף די אויבנדערמאנטע מנהגים - איז דער ליובאוויטשער רבי שליט"א ארויסגעקומען מיט א רוף און א פארשלאג צו יעדער אידן, מאן און פרוי, אז אין אונזער תקופה, ווען דאס פינסטערניש פון גלות איז אזוי גרויס, איז כדאי אז יעדערער און יעדערע זאל זיך באמיען צו אויסנוצן זייער יום הולדת אלס טאג פון התעוררות אין אידישקייט, א טאג פון מסיבות של שמחה, א טאג פון אננעמען גוטע החלטות און א טאג פון פארשטארקטע שיעורים אין לימוד התורה און קיום המצוות. דאס אלץ דארף געטאן ווערן אין צוגאב צו די מנהגים פון יעדן קרייז און שיכט, נהרא נהרא ומשמי'.

אין זיין פארשלאג האט דער ליובאוויטשער רבי אויך אונטערגעשטראכן אז דעם יום הולדת דארפן פראווען נים נאר דערוואקסענע נאר אויך יוגענטליכע און אפילו קינדער. ער האט אנגעוויזן אז אזוינע געבורטסטאג מסיבות וועלען זיכער אריינברענגען א נייעם חיות, לעבעדיקייט און שוואונג אין אידישקייט פון די יוגנטליכע און זייערע חברים.

מיר בעטן און ווענדן זיך צו יעדען אידן מאן, פרוי, קינד, צו אלע אידן פון אלע שיכטן אפצוצייכענען זייער געבורטסטאג אויף א געהעריגן, פייערליכן און יום טוב'דיקן אופן. מיר זענען זיכער, אז אין דעם זכות וועלן מיר אלע זוכה זיין צו דער גאולה שלימה, וואס ווערט באצייכנט דורך אונזערע נביאים אלס דער געבורטסטאג פון אידישן פאלק.

פאר מער אינפארמאציע ביטע פארבינדט זיך מיט:
צעירן אגודת חב"ד / לובאוויטשער יונגט ארגאניזאציע
LUBAVITCH YOUTH ORGANIZATION
770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN, N.Y. 11213 • (718) 778-4270

לזכות יוסף יצחק בן רייזל

פיענוח הכתב יד:

פארפעלט ניט אפצוצייכענכן דעם וויכטיגסטן טאג פון אייער לעבן אויף א געהעריגן אופן!

א פארשלאג פון ליובאוויטשער רבי'ן שליט"א

אונזערע הייליקע חז"ל זאגן, אז אינע'ם יום הולדת פון א מענטשן איז "מזל גובר", אין דעם געבורסטאג האט יעדער מאן און פרוי מעגלעכקייט און די געלעגענהייט צו דערגרייכן דאס, וואס ער האט ניט אין די אנדערע טעג פון יאר.

די געבורט ברייגט זיין מציאות (זיין), **און דעריבער איז** דער געבורטסטאג ~~איז א וויכטיגער~~ **דער וויכטיגסטער טאג** און א גליקליכער טאג און דעריבער איז א **גרויסער** שאד פארנאכסלעסיגן אזא געלעגנהייט. דער יום הולדת דארף אפגעצייכנט ווערן אויף א געהעריגן אופן.

דער יום הולדת פון א אידן איז א גאר וויכטיגע געשעעניש. דער געבורטסטאג איז דער טאג, וואס דערמאנט אויף דעם מאמענט ווען דער איד איז דערשינען אויף דער וועלט. עס איז דער טאג ווען די נשמה איז אראפגעקומען פון די סאמע העכסטע הויכקייטן מיט דער ספעציפישער ~~מיסיע~~ **אויפגאבע** דורכצופירן די שליחות פון השי"ת פון אויפבויען אויף דער וועלט א דירה, א ~~ווינקעלע~~ **וואוינונג, כביכול**, פאר דעם אויבערשטן און דורך דעם צוצוקעמען צו דעם ציל פון באשאף דורך ~~פארפולקאמען~~ **ערפילן** דעם ווילן און די שטרעבונג **כביכול** פון השי"ת אז ער זאל האבן א דירה ~~אויף~~ **אין** דער וועלט.

דעריבער איז ~~אין פארלויף פון אלע דורות~~ געווען א מנהג צווישן פארשידענע קרייזן אידן אפצוצייכענען דעם געבורטסטאג ~~יעדן יאר~~.

מען פלעגט אין דעם טאג אפגעבן א שבח והודי' צום באשעפער, וואס ער האט מזכה געווען דעם איד מיט דער דאזיגער שליחות פון אויפשטעלן א דירה פאר השם יתברך אויף דער וועלט.

מען פלעגט ~~אויך~~ אויסנוצן דעם יום הולדת אויף צו מאכן א חשבון הנפש, זיך אפגעבן א רעכענונג וואו מען האלט מיט דערפילן די שליחות, וואס מען האט שוין אפגעטאן און וואס מען דארף נאך דערגרייכן. ביים מאכן א חשבון הנפש פלעגט דער בעל שמחה אננעמען ספעציפישע באשלוסן ווי און ווען ער וועט דערפילן די אויפגאבן און פליכטן וואס ליגן אויף אים במשך פון דעם קומענדן יאר. מען פלעגט ננעמען פעסטע החלטות וועגן פארשטארקערן די שיעורים אין חרנען תורה און דאס מקיים זיין פון מצוות, מען פלעגט אננעמען ~~רעזאלוציעס~~ **באשלוסן** וועגן פארבעסערן די פערזענלכע מערכה אויף דעם געביט פון שמירת התורה פון שמירת התורה והמצוות און די

ארבעט פון חיזוק היהדות. די דאזיגע החלטות טובות זענען געווען אין **מיט** די ראמען **און כוחות** פון "מזלו גובר" אין געבורטסטאג.

ווען מען פלעגט אפצייכענען דעם יום הולדת פלעגט מען קענען ~~בולט~~ **דערנאך** זעען אז דער בעל שמחה ווידמעט מער צייט צו לימוד התורה, גיט מער צדקה און איז **מער** מהדר אין אלע אנדערע ענינים.

בכדי צו פארשטארקן דעם איינפלוס פון דעם טאג, פלעגט מען אויך מאכען א מסיבה של שמחה צו וועלכע מען פלעגט איינלאדן קרובים, חברים און פריינט. ביי אזא מסיבה של שמחה, איז א פאסיגע געלעגנהייט אז די חברים און פריינט זאלן ארויסהעלפן דעם בעל יום הולדת אין זיינע החלטות טובות, און אויך מעורר זיין די באטייליגטע צו פארשטארקן דעם קיום התורה והמצוות און סטימולירן יראת שמים; ביי אזעלכע מסיבות האט מען באשיינפערליך געפילט די אחדות און קירוב פון די משפחה-מיטגלידער, פריינט, שכנים און קרובים.

פארופנדיק זיך אויף די אויבנדערמאנטע מנהגים - איז דער ליובאוויטשער רבי שליט"א ארויסגעקומען מיט א רוף און א פארשלאג צו יעדער אידן, מאן און פרוי, אז אין אונזערע תקופה, ווען דאס פינסטערניש פון גלות איז אזוי גרויס, איז כדאי אז יעדערער און יעדערע זאל זיך באמיען צו אויסנוצן זייער יום הולדת אלס א טאג פון התעוררות אין אידישקייט, א טאג פון מסיבות של שמחה, א טאג פון אננעמען גוטע החלטות און א טאג פון פארשטארקטע שיעורים אין לימוד התורה און קיום המצוות. דאס אלץ דארף געטאן ווערן <u>אין צוגאב</u> צו די מנהגים פון יעדן קרייז און שיכט, נהרא נהרא ופשטי'.

אין זיין פארשלאג האט דער ליובאוויטשער רבי אויך אונטערגעשטראכן אש דעם יום הולדת דארפן פראווען ניט נאר דערוואקסענע נאר אויך יוגענטליכע און אפילו קינדער. ער האט אנגעוויזן אז אזוינע וועלען זיכער אריינברענגען א נייעם חיות, לעבעדיקייט און שוואונג אין אידישקייט פון די יוגנטליכע און זייערע חברים.

מיר בעטן און ווענדן זיך צו יעדען אידישן: מאן, פרוי, קינד, צו אלע אידן פון אלע שיכטן אפצוצייכענען זייער געבורטסטאג אויף א געהעריגן, פייערליכן און יום טוב'דיקן אופן. מיר זענען זיכער, אז אין דעם זכות וועלן מיר אלע זוכה זיין צו דער גאולה שלימה, וואס ווערט באצייכנט דורך אונזערע נביאים אלס דער געבורטסטאג פון אידישן פאלק.

המודעה באנגלית

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

Birthdays matter.

They matter because they mark the day you began your life.
And that makes birthdays the perfect day for reflection along with celebration.
A time to think about your life as a Jew. About good deeds you'd like to perform. About relationships with friends and family.
And about the role Torah could be playing in your life.
Your birthday is your day. So get together and celebrate with the people you're close to.
At the party say a prayer of thanks to G-d. Give money to Charity.
Help someone in need. Celebrate your Jewish Identity.
The Talmud says your birthday is a day when good fortune is on your side.
Put that good fortune to work. And make your birthday matter.

לזכות

הנהלת ישיבתנו הק׳:

הרב ישראל נח שיחי׳ ליפסקער
הרב מנחם מענדל שיחי׳ מאיעסקי
הרב מנחם מענדל שיחי׳ קראסניאנסקי
הרב אהרן לייב שיחי׳ ראסקין

יהי רצון שיזכו להמשיך לנהל את ישיבתינו הק׳
כפי רצון כ״ק אדמו״ר מלך המשיח שליט״א

●

לזכות

התלמידים השלוחים דישיבתינו הק׳:

הת׳ יוסף חיים שיחי׳ ווארוויטש
הת׳ אברהם משה שיחי׳ דייס

יהי רצון שיצליחו בעבודת שליחותם
באופן דלמעלה מן המשוער עד מילוי השליחות
היחידה שנותרה
קבלת פני משיח צדקינו

לזכות

התלמידים דתות"ל המרכזית - 770 בית משיח:

הת' שלום לוי יצחק שיחי' גולדצווייג

הת' שלמה שיחי' לנדא

הת' דוד שיחי' ברוך

הת' מנחם מענדל שיחי' רייניץ

הת' צבי הירש שיחי' מיידנצ'יק

לזכות

תלמידי שיעור א' דישיבתנו הק'

שיצליחו בלימוד הנגלה והחסידות עבודת התפלה וחיזוק ההתקשרות,
והכל חדור בנקודה ד"קבלת פני משיח צדקנו"
עדי התגלות מלכנו משיחנו תיכף ומיד ממש!

לזכות

אברהם דוד

בן יבדלחט"א

ר' שניאור זלמן שיחי' ליבעראוו

ו"הקיצו ורננו שוכני עפר" והוא בתוכם
בהתגלות כ"ק אדמו"ר שליט"א משיח צדקנו

לעילוי נשמת השלוחים

הרב יעקב ארי' ע"ה בן יבדלחט"א
שמולביץ'
הרב דניאל בן יבדלחט"א אפרים מוסקוביץ
הרב ישראל ברוך ע"ה בן יבדלחט"א
ר' שלום דובער שיחי' בוטמאן
הרב מרדכי ע"ה בן ר' יוסף ע"ה גל
מרת רבקה ע"ה בת יבדלחט"א ר' אשר ברבר
מרת ראשע בת יבדלחט"א ר' חיים מאיר מינקוביץ
גאולה דבורה לאה בת יבדלחט"א
ר' מרדכי שיחי' גרומך
"והקיצו ורננו שוכני עפר"
והם בתוכם התגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לזכות

שלוחי המלך
הם המתנדבים בעם
העוסקים בהרבצת התורה והפצת היהדות לכל בני ובנות
ישראל בכל מקום שהם ובתיקון עולם במלכות ש-ד-י

יהי רצון שיזכו לראות את ברכות המשלח בטוב הנראה והנגלה

ויצליחו בעבודת שליחותם
"צו מקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש"

לעילוי נשמת

ר׳ יוסף בן ר׳ אליהו הי״ד

נהרג על קידוש ה׳ ביום ב׳ כסלו ה׳תשל״ד

ולע״נ רעייתו

מרת שמחה סימי בת ר׳ חיים ע״ה

נלב״ע ביום י״ב אייר ה׳תשע״ג

***

נדפס ע״י ולזכות

בנם הרה״ח אליהו שלום שיחי׳

וזוגתו מרת שיינא רות תחי׳

וילדיהם

יוסף יצחק שיחי׳

מנחם מענדל שיחי׳

חי׳ מושקא תחי׳

ישראל ארי׳ לייב שיחי׳

שניאור זלמן שיחי׳

אליאב

לשפע ברכות בגשמיות וברוחניות

ויזכו לראות בהתגלות כ״ק אדמו״ר מלך המשיח שליט״א

תיכף ומיד ממש

לזכות החתן מבחירי התמימים

הרה"ת אברהם געצל הכהן וזוגתו שיחיו

קאהן

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

יה"ר מהשי"ת שיבנו בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה

כפי שהם מוארים במאור שבתורה

זוהי תורת החסידות

*

לע"נ

הרב משה יוסף בן הרב אלעזר יונה ע"ה

גינסבערג

*

נדפס ע"י משפחת גינסבערג שיחיו

להצלחה רבה בכל עניניהם

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מלך המשיח

לרגל יום ההולדת המאה ושנים עשרה

יה"ר שיראה הרבה נחת מבניו - ההתמימים,
משלוחיו, מחסידיו ומכלל ישראל
ונזכה בקרוב ממש לקיום נבואתו
"הנה זה משיח בא"
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו
בגאולה האמיתית והשלימה
תיכף ומיד ממש

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד

*

נדפס על ידי ולזכות
The Print House